

Beateant, praviu habentes, eo quod Christi ami-
cis candidi sint, & benigni, nigri autem, & terribiles
inimicis. Ceterum hic tantus ordo deletus est
in concilio generali Vienenfi in Delphinatu, à
Clemente quinto, & trecentis episcopis an-
no 1311. iure, an iniuria? disputant egregie
Mariana de historia Hispan. lib. 15. cap. 10. Vilaneus
lib. 2. Robertus Gaguinus in Filippo pulchro. Papius
Mafonus lib. 5. Annalium, Æmilius lib. 8. histor. Fran-
corum, Azor tomo primo lib. 13. cap. 6. Scribentes vi-
tas Pontificum, in Clemente V. ubi Platina Chiac-
onus, Illescas, & alij. De Templarijs multa San-
ctus Bernardus in libello ad milites templi, Petrus Clu-
niacensis lib. 6. epistolarum epist. 27. ad Everardum
templi magistrum. Miraus in orig. equest. Menenius in
delitijs equest. titulo de Templarijs. Petrus Rogerius
in Syntag. iuris 2. part. capit. 33. Philippus Bergen. in
supplemento chronic. ad annum Christi 1119. Nau-
clerus tomo 2. chronogra. Gene. 37. Arnoldus in ligno
vite lib. 1. capit. 96. Genebrard. in Gelazio secun-
do, Honorio secundo, Eugenio tertio, Clemente quinto.
Onuffr. anno 1119. Baron. tom 12. anno 1118. Gualte-
rus in tabula secul. 10. Polyd. de inventoribus libr. 7.
cap. 5. Saufovin. de orig. equitum, titul. de Templa-
rijs, Morigia lib. 4. capit. 2. Sylvester Marulus in Oc-
ceano lib. tertio pagin. 205. Bernardus de Britto in
Chron. Cisterciensi lib. 2. capit. 27. Rodrigues tomo pri-
mo regul. quastione 5. articul. 4. Casan. in catheg.
part. 9. conf. 5. & plures alij.

88 **Congregatio militaris Sanctæ Mariæ Teutonicorum.**

Sic dicta quod sub patrocinio Beatissimæ Vir-
ginis, à Teutonicis, & pro natione Teutonica,
instituta sit, sub regula Sancti Augustini, à quo-
dam viro nobili Teutonico, cuius nomen nul-
lus scriptorum, quem legerim prodit, anno
Domini 1119. Calix. secundo Pontifice, Im-
peratore Occidentis Henrico quinto, Oriētis
Alexio Comneno, primū sub sodalitijs speciē
ad recreādos Ierosolymis & excipiēdos pere-
grinos, gētis Germanicæ. Decursu vero tēporis
ad tutandum eosdem ab incursionibus barba-
rorum, sumpto ab hospitalarijs, sive Ioannitis,
nunc melitensibus, exemplo. Captis Ierosoly-
mis à Saladino Ægypti Sultano anno 1187.
abireque iussis, cū reliqua christianorū turba,
Teutonicis Acone, sive Ptolemaide confidere,
quandiu non ea etiam urbs à Serracenis cap-
ta est, ubi dum erant, confirmatus ordo est à
Celestino tertio anno 1192. dataq; pro tessera
militibus in veste candida, crux nigra, cum
limbo argenteo, quam, & adsutam pectori, &
appensam, é collo gestarent, summi tamen
magistri insigne, est crux nigra, intersecante
alia aurea. Ceterum capta Ptolemaide, varia-
que fortuna iactatis Teutonicis, qui vivi è

barbarorum armis supererant, tandem in
Europam comigrarunt, ibique contra Pru-
sios, qui Masoviam armis infestabant, à Con-
rado Masovix duce, evocati ea lege ut quid-
quid Prusiani agri occupassent, eis cederet, fe-
liciter Prusios debellarunt, ductore Herma-
nosaltza ordinis magistro, spectata virtutis
duce. Domiti deinde à Teutonicis Lithuani,
ac Tartari, qui ultra Vistulam fluvium erant,
initaque pax cum Polonis, quibus non semel
contra hostes, egregiam navarunt operam.
Referunt multi ædificatam à Teutonicis trans
Vistulam, urbem ex nomine sanctissimæ Vir-
ginis Mariæ, Mariæ burbum, Marimburg. ap-
pellatum, hanc in sedem, & regiam magni
magistri destinaverunt, an nunc retineant,
post Lutheranam hæresim? mihi incertum
est. Ab hac Mariæ urbe dictos esse Marianos
equites Teutonicos, non vulgaris notæ scripto-
res prodidere, verius puto sic dictos à patro-
cinio Divæ Virginis, cuius sub nomine, &
numine militia erecta est. Nullus ferè in hūc
ordinem cooptatur, nisi Germanus sit, & ex
Germana nobilitate. Commendas nullas, aut
paucas, extra Germaniam possident, in Ger-
mania multas, & amplissimorum reddituum.
Agunt de Teutonicis omnes, qui res Germanas
scribunt, Chromerus lib. 8. quastione 10. Tilmannus
Bredembachius in libello pro Teutonicis, Sebastianus
Musterus lib. 3. de Germania, ubi seriem magistro-
rum, & res illustriores ab eis bello, domique
gestas recenset. Belforeslius in sua cosmographia
lib. 3. Iacobus Augustinus Thuanus historiarum lib. 1.
5. & 43. Polydor. de invent. lib. 7. cap. 5. Casan. in
cathal. part. 9. considerat. 6. Genebrardus in Gelazio
secundo, Onuffrius anno 1119. Gualterus in tabula
seculo 10. anno eodem. Illescas in pont. lib. 6. capit. 1.
Iacob. Bos. in historia militensi tomo primo lib. 12.
anno 1192. Morigia lib. 4. capit. 3. Azor. tomo pri-
mo lib. 13. capit. 5. & 6. Sylvest. Marul. in Occea-
no lib. 3. pagin. 212. ubi ait stemma magni ma-
gistri Teutonici tempore Federici secundi
Imperatoris, fuisse tres rosas rubicundi colo-
ris, in aureo æquore, quod probat ex pictura
in conventu Messanæ apud Siculos, asservata.
Vide etiam Menenium in delit. equest. titulo de
Teutonicis.

Congregatio militaris Sancti Ioannis Acconensis. 89

Sic dicta quod in vrbe Acco-
ne, hodie Accre, in Palestina, sit erecta, sub pa-
trocinio Sancti Ioannis Baptista, non multum
post tempora Gottifredi Bullony, Hieroso-
lymorum regis. Floruisse hanc familiam
apud hispanos tempore Alfonsi cognomento
sapiientis ab eoque multis rebus ex testamen-
to donatam, refert ex Romano in republica
christiana

christiana lib. 7. Menenius in delitijs equest. titulo de milit. Sancti Ioannis Acconensis; verum neuter de anno foundationis meminit, tantum de instituto aiunt fuisse à prima origine peregrinis sacra loca invisentibus operam impendere. Confundit hanc militiam Romanus cum militia S. Thome in eadem Acconensi urbe, cuius equites cruce rubra decussata, idest in formã crucis Sancti Andrea, insigniebantur, diuerfas tamen fuisse rectius opinatur ibidem Menenius, probatque ex constitutionibus pontificijs, & ex alijs authoribus. Hodie ex utraque militia, nullus extat, nec ferè est apud scriptores illarum mentio, ut nec de equitibus Sancti Blazij in Palestina, quos alio nomine dictos lego equites sancta Maria. Item de equit. Penitentia sã. Elorum martyrum, quos vidisse se testatur Romanus, cruce rubra insignitos, & sub regula S. August. militantes, refert ex eodem Menenius ubi proxime.

90 Congregatio militaris Avizij in Lusitania.

Dicta Avizij ab oppido Avis in tractu transtagano, triginta millia passuum ab Eborã, Septentrionem versus, seiuncto, ubi primarium huius militiae domicilium, instituta est à rege Lusitano I. Magno Alfonso Henriques, sub regula S. Benedicti, anno 1146. Pontifice Eugenio III. Imperatoribus Occidentis Conrado III. Orientis Emmanuele Comneno, confirmata primum ab Alexandro III. anno 1162. viuente adhuc Alfonso rege fundatore. Tesserã equitibus crux viridis liliata, in veste candida. Dicti sunt aliquando hi milites Eboreses, quod primum Eborã sunt instituti, indeque Avisium translati ope, & donatione Alfonsi regis hoc nomine II. primi Alfonsi ex filio Sancio rege, nepotis, anno 1181. Vexillum equitum militare efformatur ex castello quodam aureo, in campo rubro, cui adiuncta sunt compedes duæ, quæ castellum ambiunt, & aquilæ item duæ, una à dextro, altera à sinistro castelli latere. Castellum vexillare, illud reddit, quod Eborã à Magno Alfonso equites primo donatione acceperunt, ubi domicilium suum tum temporis collocarunt, in compedibus fit allusio ad ordinem Calatrava, nam compedes Lusitanis sunt *travas*, cuius filiationi (sic vocant religiosi) Avisiensis militia se submisit. Aquilæ duæ: siue duo aquilarum pulli duos illos demonstrant, qui in situ, siue rupe, ubi nunc Avisium cernitur, in nido aquilæ inventi sunt, à quibus fortasse nomen oppido datum: nam *Avis* retracto accentu ab ultima in penultimam, idem ferè Lusitanis sonat, atque *Avis* latinis, avium verò regina, aquila est, sumpto genere pro specie, quod frequentius nos-

trates faciunt proprio idiomate. Cætorum antiquis credunt nostri scriptores nomen Avisium, quam sit pullorum inventio. Videndi sunt de hac familia Andreas Resende in libello de institutione ordinis Avizij Franciscus de Avellar, in libello de institutione, & origine huius familia, ubi in fine 24. magistròs enumerat, usque ad Ioannem hoc nomine III. regem Lusitaniæ, qui ultimo magistro domino Georgio Ioannis regis hoc nomine II. filio, in administratione eius perpetua successit, secuti sunt deinde Sebastianus; Henricus; Filippi tres, Lusitaniæ reges; edidit hunc libellum Fr. Emmanuel Rodrigues in fine, tomo primo de regularibus. Fr. Bernardus de Britto tomo primo chronica Cisterc. lib. 5. capit. 11. Antonius de Vasconcellos, Eduardus Nonius de Leão, & Marisus in Alfonso Henriquo, Romanus lib. 7. reipubl. christiana capit. 11. Rades de Andrada in Chronic. Calatrava, c. 19. Petrus Cabrolar. in hist. monastica gran. 2. ubi de Ioanne II. rege Portugaliæ, Fr. Athanasius Lobera, in vita Sancti Froilani capit. 19. Arnoldus in ligno vita lib. primo capit. 73. Renatus Choppinus lib. 2. monast. titulo primo numeri. 25. Miraus in originibus Cisterc. lib. 5. capit. nouo. Menenius in delit. equest. titulo de militia Aviziensi, ubi citat. Argotem de Molina de nobilitate Bebrica lib. primo capit. 32. Rodrigues tomo primo regul. questione 54. articul. 12. Azor. tomo primo lib. 13. capit. 5. & 6.

Congregatio militaris Sancta Mariæ de Calatrava apud Hispanos.

Instituta à Sancto Raymundo Fiterij, Fiteria, in Castella abbate, Cisterciensis ordinis, & sub regula Cisterciensi, idest Sancti Benedicti, anno 1158. Pontifice Adriano IV. rege Castellæ Sancio, cognomento Desiderato, el deseado, Imperatoris Occidentis Federico Enobarbo, Orientis Emmanuele Comneno. Habitus, siue insigne equitum à principio, scapulare Cisterciense cum cruce rubra liliata, sed scapulare postea adempto, tempore Benedicti XIII. (quem pro vero pontifice Castellani tum temporis colebant) crux tantum pectori affixa est. Vexillum bellicum ex una parte eadem cruce insignitur, additis duabus compedibus, quibus in stabulis equorum pedes alligantur, Hispani dicunt *travas*, facta allusione ad oppidum Calatrava, ubi primum, præcipuum militiae domicilium: ex altera verò imaginem diuæ Virginis, cuius sub patrocinio militia stabilitur. Sub filiatione, ut vocat. Huius militiae fuit Aviziensis in Lusitania, ut dixi num. superiore, verum beneficio nostrorum regum, ab ea se exemit. Sant reges Hispaniæ perpetui huius ordinis, administratores, ex beneficio Pontificis Romani, vltimumque

munque illius magistrum (fuit is numero vigesimus sextus) Garciam Lopez de Padilha rex catholicus Ferdinandus ex-
 euit, deinde Ferdinandum successores, usque ad Philippum III. qui nunc feliciter regnat. Videntur tantum equites Calatraveses castitatem coniugalem, à Pontificatu Pauli III. Agunt de hac militia Archiepisc. Tolet. Rodericus lib. 7. de rebus Hispan. cap. 14. Rades de Andrada in Chron. Calatravensi, Bernardus de Britto in chron. Cisterciensi tom. 1. lib. 5. cap. 5. Barnab. Montalvo in chron. Cisterciensi tom. 1. lib. 12. cap. 21. Illescas in pontif. part. 1. lib. 5. cap. ultimo. Martinus de Viriana in Chron. Valentia. 3. part. titul. de Calatrava. Mariana de rebus Hisp. lib. 11. cap. 6. Genebrar. in Alexandr. III. Onuffrius anno 1121. Romanus in repul. Christiana lib. 2. cap. 8. Gualterus in tabula sac. 12. anno 1160. pag. 651. Lobera in vita S. Froilani cap. 19. Polyd. de invent. lib. 7. cap. 5. Casp. in cathal. p. 9. confid. 8. Morigia lib. 4. capit. 5. Sylvest. Marul. in Oceano lib. 3. pag. 226. Sansovinus de orig. equit. lib. 2. titul. Calatrava, Menem. in delit. titul. Calatrava, ubi refert Damianum de Goes in Hispania sua, Lucium Marineum Siculum lib. 4. Hispania, Augustinum florentium in historia Camaldulensi. Aubertus miraus de orig. Cisterc. lib. 5. cap. 9. Azor. tom. 1. lib. 13. cap. 5. & 6. Rodrig. tom. 1. regul. questione 5. articul. 7. Petrus Mattheus in summa constitutionum Pontificalium, sub Pio. IV. numer 12. Carol. Tapia auben. ingressi, verbo Monasteria, cap. 42. & plures alij, maximè Hispani, quos recensere tedium est. Vide D. Martin Carrillo lib. 4. anno 1158.

92 **Congregatio militaris Alex, apud Lusitanos.**

Instituta à rege Lusitanie Magno Alfonso Henricus, sub tutela, & numine Sancti Archangeli Michaelis, atque Angeli eiusdem regis custodis, anno 1165. Pont. fice Alexandro III. Imperatoribus occidentis Federico Aenobarbo, Orientis Emmanuele Comneno. Militavit sub regula Cisterciensi, idest Sancti Benedicti, sed brevi perijt. Symbolum, sive tessera, ala sancti Michaelis (alatus depingi passim solet) purpurea, intermicantibus radijs aureis, supra sinistrum latus, ab eaque militiae nomen inditum. Vide Bernardum de Britto in Chron. Cisterc. tomo 1. lib. 5. cap. 18. & 19. ubi latissimè.

93 **Congregatio militaris Sancti Iacobi apud Hispanos.**

Instituta sub regula Sancti Augustini à quibusdam Hispanis Legionensibus, & Gallicis, qui bonis in commune collatis, se suaque devovere tutandis christianis à Maurorum incursionibus, ijs maximè, qui ad S. Iacobum Compostellanum peregrinarentur,

ope, & cura canonicorum regularium sancti Eligij cuius canobium non longe distat à Compostella, anno 1170. Pontif. Alexandro III. Alfonso IX. Castellæ rege, Imperatoribus Occidentis Federico Aenobarbo, Orientis Emmanuele Comneno. Confirmata primum militia est à Iacyntho Cardinali, Alexandri III. per Hispaniam legato, instituto in primum ordinis magistrum, Petro Fernandes à ponte incalato, vide Marianam lib. 11. cap. 13. secunda deinde adiecta confirmatio est ab eodem Alexandro III. anno 1175. (à quo nonnulli huius militiae originem auspicantur.) Azor. tom. 1. lib. 13. capit. 5. & 6. ubi refert ex Francisco Rades de Andrada, quadraginta fuisse magnos huius militiae magistros ad regem usque catholicum Ferdinandum, cui ab Alexandro VI. anno 1493. delata est, cum sibi, tum successoribus, ordinis perpetua administratio. Utuntur equites super vestem candidam, cruce rubra in formam gladij effigiata, capulo nimirum liliato, acie nuda, & inferius protensa. Duo sunt præcipua ordinis domicilia, alterum Velezij, Veles, in Castella, alterum Legionem: primum, omnium caput, est sedes quondam magni magistri. Sunt in hoc ordine duo magni commendatores, ut vocant Castellæ, & Legionis. Scio nonnullos, inter quos Lucas Episcopus Tudensis, Vasaus, Didacus Valera, Ambrosius de Morales, Illescas part. 1. Pontif. lib. 4. capit. 81. Rodrigues tomo primo regul. questione 5. articul. 5. originem huius familiae derivasse à Ranemito hoc nomine primo, qui parva manu ingentes Maurorum copias fudit ad annum quem Hispani vocant Clavijo, unde nomen prælio inditum del Clavijo, ducente Christianorum copias Sancto Iacobo, quem rex ipse cum multis, album præmentem equum, ac vexillum rubra cruce distinctum manu præferentem ante acies conspicatus est. Vide me in historia mea Portucalensi part. 1. capit. 12. & scribentes ad cap. ex parte, de Censibus. Cæterum placet annus, quem designavimus, cum reliquis Hispaniæ scriptoribus, quos numerare longum esset. Lege Cassan. in Cathalog part. 9. consi. 7. Polydor. de invent. lib. 7. capit. 5. Onuffrius anno 1170. Genebrard. eodem, Gualterum in tabula chronograph. sectione 12. pagin. 653. Sansovin. de origin. ordin. equest. lib. 2. Sylvest. Marulum in Oceano lib. 3. pagin. 209. Morigiam lib. 4. capit. 4. Iacobum Bostium in historia militensi tomo primo lib. 2. anno 1160. & tomo tertio lib. anno 1560. Castellam ferret in integro tomo de hoc ordine, ubi omnia illius ad unguem discutit, Menenium in delit. equest. titul. ordo equitum Sancti Iacobi. D. Martin Carrillo in annalibus Chronologicis libro quarto sub anno 1175. Azor. tomo primo lib. 13. capit. 5. & 6.

94 **Congregatio militaris Sancti Iacobi apud Lusitanos.** Eadem sunt eius initia, quæ S. Iacobi apud Castellanos, eadem regula, idem habitus, in tessera vero nonnulla cernitur differentia, nam crux rubra in Lusitanis aciem gladij, quæ in castellana inferius protenditur, non refert, sed ex inferiori cuspidè liliata etiam est, & cæteris æqualis. Decivit hæc militia à Castellana sub cuius magistro erat, tempore Regis Dionisij, qui suorum libertatem amabat maximè. Lege *Eduardum Noniū in chronico regis Dionisij, Marisum, & Antonium de Vasconellos in eodem, Bernardum de Britto in chronico Cisterciensi lib. 5. cap. 13.* Ultimus Magistorum né Lusitanis fuit D. Georgius Dux Conimbricensis, & Averij Ioannis regis hoc nomine secundi filius, excipiente rege Ioanne III. deinde successoribus, perpetuam huius ordinis administrationem, ut supra in familia equestri Avizien-si dixi. Caput ordinis situm est in oppido, Palmella, pro quo externi ferme scriptores scribunt mendosè Palmera, inter Olyssipponem & Setobrigam, meridiem versus. Scribunt de hac militia quos pro Sancti Iacobi familia numero superiori retuli, item Lusitani proximè citati.

95 **Congregatio militaris Alcantaræ apud Hispanos.** Instituta primū est in oppido (quod nunc ad Lusitanos, & ad diæcesim Lamecensem Lamego, pertinet, tunc vero Civitatis, Ciudad Rodrigo, erat diæcesios) ad ripam Coæ sito, vulgo Riba Coa, ea parte, qua septentrionem versus, Portucale cum Castella connectitur, appellant nostrates Pereiro, sub patrocinio Sancti Iuliani, & regula Cisterci. id est, Sancti Benedicti, à nobili quodam equite Legionensi D. Suerio, anno 1176. (alii non nisi 1156. institutam contendunt, lege *Bernardum de Britto in chronico Cisterciensi lib. 5. cap. 3.* Pontifice Alexandro III. imperatoribus occidentis Henrico Ænobarbo, orientis Emmanuele Comneno, regnantibus in Legione, & Callectia Ferdinando II. in Castella Alfonso VIII. cognomento Bono, in Lusitania Alfonso Henriques, regum nostrorum I. & maximo. Prima equitibus tessera cucullus Cisterciensis & rubra fascia, insigne verò militare, sive vexillum, pirus viridanti ramorum supellectile conspicienda, in æquore sive campo aureo, facta allusione ad oppidum Pereiro ubi tunc prima militiæ sedes: ad *Marianam hist. Hisp. lib. 12. cap. 3.* Cæterū anno Domini 1218. Nonio Fernandes S. Iuliani magistro, translatum est huius familie domicilium Alcantaram, oppidum prope Tagū, ponte egregij operis satis notum, donantibus

Martino Fernandes de Quintana duodecimo Calatravæ magistro, & equitibus eiusdem ordinis, subcōditionibus, quas ex *Rades de Andrada* refert *Azor tom. 1. lib. 13. cap. 5. & 6.* Ab Alcantara, supresso priori nomine S. Iuliani do Pereiro, dicti in posterum equites *Alcantarenses*, qui etiā beneficio, & venia Benedicti XIII. quem ut verum pontificem colebant Castellani, anno 1411. cucullum, & nigram fasciam reliquerūt, assumpta cruce viridi, & liliata, in veste candida: cui aliqui in maiori stipite assutam primo credunt (nunc certe non est) pirus, in memoriam prioris domicilij S. Iuliani do Pereiro. Est huius ordinis perpetua administratio apud reges catholicos, ut de Calatrava, & S. Iacobo, Avizio, & c. supra dixi. Agunt de hac familia fere omnes quos pro Calatravensi retuli, *Ioānes Petrus Gutier. in tract. de orig. milit. Alcantara, frater Bernard. de Britto in hist. Cisterci tom. 1. lib. 5. c. 3. Martinus de Viriana in chronico Valent. Rades in chronico Alcantara, Mariana in hist. Hisp. lib. 17. cap. 11. Romanus in repub. lib. 7. c. 9. Casan in catalog. p. 9. confid. 9. Polyd. de inven. lib. 7. cap. 5. Sansovi. de orig. equit. lib. 2. tit. Alcantara, Morigia lib. 4. capit. 6. Sylvest. Marul. in Oceano lib. 3. pagin. 227. Menen. in del. equest. tit. Alcantara, ubi ponit formam professionis militum Alcantarensum *Azor tom. 1. lib. 13. cap. 5. & 6. Rodrig. regul. tom. 1. questione 5. artic. 4. Tapia auth. ingressi. verbo, monasteria. cap. 42. num. 13. & cap. 49. num. 1.**

Congregatio militaris montis gaudij apud Ierosolymitanos. Nihil de institutore, & institutionis anno, mihi constare potuit, credit *Menen. in deli. equit. relato Romano*, in capisse eadē fere tempestate, qua Melitenses, Templarij, & Teutonici, dicta montis gaudij à loco extra Ierosolymitana mania, ubi primum eius domiciliū erectum, Mons gaudij appellato, ordinem confirmavit Alexand. III. anno 1180. ut leges apud *Rades de Andrada in chron. Calatrava cap. 18.* Appellarunt Hispani equit. montis gaudij de *Monfrac.* à præcipua in eo oppido eorum domo: in Catalonia, & Valentia, equites de *Mongioa*, quod idē est, ac montis gaudij: quotquot huius militiæ extabant per Hispaniam equites, ad *Calatravenses* transiere, ut testatur idem *Rades* loco citato, & *Barnabas de montalvo in chronico Cisterci. lib. 2. cap. 15.* ubi omnes pariter meminere equitum del *Trugillo*, qui in oppido eiusdem nominis sedem habuisse anno 1227. satis constat; adscripti quoque ipsi militiæ *Calatravensi.* Lege citatos auctores, ubi etiam inuenies hos omnes fuisse *Cisterciensis* instituti, quod repetit *Miraus lib. 3. origin. monaster. ubi de ordine Cisterciensi cap. 9.*

Congre-

97 **Congregatio militaris Marianorum in Ptolemaide.** De hac familia hæc invenire potui apud *Genebrardum*, sub Pontificatu *Celestini III.* quem ipse ponit an. 1192. An. 1190. 13. Kalendas Decembris, authoribus quibusdam civibus *Brima, & Lubeca* (urbes sunt episcopales in Germania) ordo *Marianorum militum ad Teutonicorum formam*, instituitur in *Ptolemaide*, magnis sumptibus edificato ibi *Xenodochio*, in usum eorum, qui familia infererentur: postea cum numerus crevisset, seu colonias in Germaniam deduxerunt, ad Christo subigendas *Slavorum, & aliorum infidelium septentrionalium terras*. Eadem de eadem familia verba ponit *Gualter.* in tab. secul. 12. pagin. 665. Erat hoc anno Pontifex *Clemens III.* Imperator Occidentis *Federicus Ænobarbus*, Orientis *Emmanuel Comnenus*. De insigni, sive tessera, de habitu, ac alijs huius familiae, utrum daret, vel omnino extincta sit? Nichil invenire huc usque potui, mihi suspicio est illum ad *Teutonicum* accessisse, nec amplius extare, si tamen alius ab eo fuit.

98 **Congregatio militaris Christi apud Livonos.** Instituta ab *Alberto Livonum episcopo*, anno 1205. Pontifice *Innocentio III.* Imperatoribus Occidentis *Filippo*, Orientis *Baldovino Belga*. Habuit ferè idem institutum, quod habuisse *Teutonicos* supra monui. Datum credunt militibus pro tessera *Cromerus, & Arnaldus Abbas Lubecensis*, rubrum gladium, cum cruce pallio affuta. Verius tamen puto fuisse gladios duos sanguineos, decussatim positos, sive in speciem litteræ X. capulis ad superiorem partem erectis, mucronibus ad inferiorem. Confirmavit hunc ordinem idem Pontifex *Innocentius III.* eodè anno 1205. Vnitum postea *Teutonico*, testatur *Menenius in deli. equest.* sed disunctum iterum ab eodem, idem auctor scribit. Nunc extinctus fere est, illius iurisdictione *Poloniae* septis adiecta à *Segismundo Poloniae rege*, quo tempore *Guotardus Kethlerus* postremus equitum Christi apud *Livonos* magister, ordinem, & Romanam fidem pariter eiuravit, an. 1561. vide eundem *Menenium* loco citato, & *Bzovium tom. 13. an. 1205.* Invenies in libello, qui *Ecclesiae Romanae* habitus inscribitur iconem equitem *spadatorum*, quos à duabus spatibus decussatim positos, spadatos auctor appellat cum epigramate, quod hic transcribere non est otium, nec animus.

99 **Congregatio militaris IESV Christi.** Instituta à *S. Dominico familiae Prædicatorum fundatore*, paulo post confirmationem ordinis sui per *Honorium III.* anno 1216, ut supra dixi. Confirmavit hanc fa-

miliam idem *Honorius III.* & *Gregorius IX.* eius institutum fuit, terras, & bona *Ecclesiae* armis ab hæreticis *Albigensibus*, nondum capta, tutari, erepta iam, vindicare: ad quod iuramento adigebantur milites in ipso militiae ingressu. Admittebantur pariter coniugati, sed eo pacto, ut mortuis uxoribus, transire ad secundas nuptias non possent, imò in castitate viverent: oportebat quoque ut ingredientibus uxores sponte licentiam concederent in scriptis, item iuramento firmarent se maritos ab illa militia, cum opus esset, non impedituras: recipiebantur quoque in hunc ordinem foeminae: utebantur omnes habitu, & albo, & nigro, interdicto omni alio quocumque colore. Extinctis *Albigensibus* desijt esse hæc militia sub hoc nomine, dicitur tamen nunc ordo *penitentia S. Dominici*. Confirmarunt sub hoc secundo titulo *Honorius IV.* *Ioannes XXII.* *Bonifac. IX.* *Innocent. VI. & VII.* *Eugenius IV.* *Xistus IV.* *Alexander VI.* Agunt de hac familia ferè omnes, quos supra retuli pro familia *Prædicatorum*. Vide *Ferdinandum del Castilho in Chronic. Prædicatorum, part. 1. lib. 1. cap. 49.*

Congregatio militaris S. Mariae de Mercede apud Aragonios.

Instituta à *Iacobo huius nominis primo Aragoniae rege*, sub regula *S. Augustini*, anno 1218. Pontifice *Honorio III.* Imperatoribus Occidentis *Federico II.* Orientis *Roberto*. Eadem illius est professio, idem habitus, qui religiosi *Mercenarijs*, de quibus supra. Militarunt sub eodem Mercenario generali ex prima *Gregorij IX.* confirmatione, anno 1230. Habuere tamen postea generalem suum laicum, nec sacris initiatum, sed eo iterum extincto, ad sacerdotem, & religiosi patribus præfidentem, redire decreto *Clementis V.* & *Ioannis XXII.* Extinctos (ut vere sunt) scribit *Sylvest. Marul. in Ocean. lib. 5. pag. 335.* non sine maximo captivorum fidelium damno, verum scripserat *lib. 3. pag. 228.* hos institutos fuisse à *Iacobo rege Aragoniae, hoc nomine 2.* unà cum equitibus *Montesiae*, de quibus statim, anno Domini 1212. ubi duplicem, aut triplicem errorem invenire est, primum, quod anno 1212. regnantem faciat *Iacobum II.* cum regnare incæperit, an. 1292. Secundum, quod *Iacobum* primum sanctissimæ *Reginae nostræ Elizabethæ avum*, eo anno 1212. regnantem, appellet *Iacobum* secundum. Tertium, quod eundem, & *Montesiae, & Mercedis* equitatus authorem, *Iacobum* credat, cum *Montesiae* author fuerit, & institutor *Iacobus II.* *Mercedis Iacobus I.* Adde quartum errorem in habitu, nam ait equites mercenarios portasse erucem nigram pro tessera, super vestem candidam, cum non nisi argenteam in rubro

subro equore, atq; subtus hanc quatuor tēnias, sive palas rubras in scuto aureo, quod est stema Aragonicum, portarint. Lege Illesc. 1. part. Pontif. lib. 5. cap. ult. Pinedam lib. 12. Monarchia, cap. 23. §. 4. Marianam de rebus Hispania, lib. 12. cap. 8. Garibay lib. 32. compendij, cap. 6. Gaalterum, apud quem Onuffr. & Genebrard. in tabula, seculo 13. pag. 677. Sansovin. lib. 2. Menenium in delitijs, titulo equites S. Mariae de Mercede.

101 Congregatio militaris Sanctæ Mariæ gloriosæ apud Italos.

Instituta à Fr. Bartholomæo Viciuino, de Vicenza ordinis Prædicatorum, eius postea urbis episcopo, an. 1233. Pontifice Gregor. IX Imperatoribus Occidentis Federico II. Orientis Balduino II. Leges huius familiæ impositas his fere verbis describit Carolus Cygonius de episcopis Bononiensibus, lib. 3. & lib. 17. & 19. de regno Italia. Vt tunicam albam, & submericam togam induti, crucem purpuream in campo albo, duabus supra positis stellis, præferrent, ut viduorum, ac pupillorum tutelam susciperent, ut paci, & concordia inter homines componenda inservirēt, &c. Cæterum quia hi, una cum uxoribus, domi manebant, vulgo, fratres gaudentes, appellati sunt, quo nomine etiam nunc audiunt in Italia, ubi eorum floret institutum, maxime Bononia, & Mutina, sub nomine S. Mariæ matris Domini. Lege Bzovium tom. 13. anno 1261. num. 12. Bellovim cap. 8. Sylvest. Marul. lib. 3. Ocean. pag. 232. qui institutum dicit hunc ordinem tempore Urbani V. cum tamen Urbanum antecedit eius erectio, ab eo tamen confirmatus est. Adi præterea Iacobum Bostium in histor. milit. tom. 1. lib. 21. anno 1271.

102 Congregatio militaris Christi apud Lusitanos.

Instituta sub regula Cisterciensi, idest S. Benedicti, à Dionysio Lusitania rege, sanctissima Regina Elizabetha marito, anno 1316. (alijs 1320.) Pontifice, & confirmante Ioanne XXII. Imperatoribus Occidentis Ludovico IV. Orientis Andronico I. Primum huius militiæ domicilium Casiro Marino Sylvensis diocesis in regno Algarbiorum collocatum est, ubi diu hæsit: inde translatum Tomarium, Tomar, oppidum propriæ diocesis, & proprio utens prælato, iurisdictione penè episcopali, inter Conimbricam, & Vlyssiponem, æquato fere itinere. Tessera militibus, crux rubra, cuius quatuor brachia linea candida intersecat, formata pariter alia cruce candida, sic, ut binæ cruces appareant rubra, & candida. Plures & ditissimas per Lusitaniam cōmendas possidet, illi Oriens, quem suis navigationibus Lusitani aperuerunt, vectigalis est, nullus (ut plurimum) in hunc ordinem cooptatur, quem non maiorum nobilitas

cōmendet, & suis, & proavorum rebus gestis domi, militiæ ve, admitti dignus sit. Lege lata cautum est, ut admittendi, per triennium saltem in Africanis præsidijs Septæ, Tingis, & Masagani, inter frequentes Maurorum occursum, & excursus, virtutis specimen ferant. Appellant Lusitani *servir comenda*, idest tantum temporis ibi esse, & militando insumere, quantum lex, vel Regis dispositio exposcit ad cōmendam consequendam. Religiosos huius ordinis, qui sub clausura vivunt, appellamus *frades de Tomar*, sumpto nomine ab oppido, ubi insigne, & amplissimum habent monasterium, quod proximè sequitur, sed longo proximum intervallo, Vlyssipponense, templū Virginis, cui à Luce nomen est memorandum, D. Maria Lusitania infantis, Emmanuelis regis filia opus ad memoriam nominis sempiternum. Sunt in hoc ordine dignitates plurimæ, præter magnum magistrum, cuius loco succedere, ut perpetui administratores, reges Lusitaniæ, post magistrum Cōmendator maximus, Clavicularius, &c. Agūt de hac militia Chronicon regis Dionysij, Galvanus, Pina, Eduardus Nonius de Lexo, Antonius de Vasconcellos, frater Bernardus de Britto, omnes in rege Dionysio. Romanus in repub. christiana, lib. 7. cap. 13. Sansovin. lib. 2. Morigia lib. 4. cap. 4. qui duo ultimi erectum aiunt hunc ordinem, ut Belgium, à Mauris oppugnatum, propugnaretur, scribentes Itala lingua Belgia, pro Bethica, sua vel librariorum incuria, ipsi carent. Casan. in Cathal. part. 9. considerat. 8. Polydor. de invent. lib. 7. cap. 5. Sylvest. Marul. in Ocean. lib. 3. pag. 225. Miraus de origin. religion. Cisterciens. lib. 2. cap. 30. & lib. 5. orig. monast. cap. 9. ubi ait, institutum esse hunc ordinem, anno 1330. cum priori loco dixisset institutum, ann. 1318. Lobera in vita S. Froilani, cap. 19. Gualter. in tabula Cronograph. seculo 14. anno 1325. apud quem Genebrard. & Onuffr. eodem ann. Illesc. in Pontif. part. 2. lib. 6. cap. 2. Platina in Ioann XII. Iacobus Bostius in hist. milit. tom. 2. lib. 1. ann. 1316. Arnoldus in ligno vitæ, lib. 1. cap. 91. frater Barnabas Montalvo in Chronico Cisterc. lib. 2. cap. 18. Menenius in delitijs equest. tit. equitum Christi ordo, Llamas in Methodo, 3. part. cap. 21. D. Martin Carrillo in annual. Chronol. lib. 4. sub anno 1319. Tapia authent. ingressi, verbo, Monasteria, cap. 42. nu. 13. & cap. 49. nu. 1. Petrus Mattheus in summa, Constit. Roman. Pontif. sub Pio IV. nu. 2. Azor. tom. 1. lib. 13. cap. 5. & 6. Mitto scriptores alios Hispanos. Vide me in historia mea episcoporum Portucalensium, part. 2. cap. 15. in fine. Notabis primò, scriptores penè omnes externos facere Ioannem XXII. huius militiæ institutorem, suppresso Dionysij regis nomine, cum ipse verus fuerit militiæ huius institutor, Ioannes tantum XXII. confirmator, quod tibi monitum volumus, ne benefico regi, & inter sui temporis reges, ob effusam liberalitatem, Alexandram dicto, erectæ, & fundatæ

datæ à se præclarissimæ religionis gloria pereat, & in alium transferatur, licet is sit Dionysij regis, ob gestarum rerum copiam, splendor, ut ad sui nominis claritudinem, ea luce non egeat. Adde illum sanctissimam Elizabetham, quam Urbanus V. Pontifex Maximus, in Divorum album, anno 1625. 25. die Maij adscripsit, habuisse uxorem, quo quid illustrius excogitari poterit? Notabis secundò, eosdem externos scriptores confundere hanc militiam cum alia Christi militia, quam idem Ioannes XXII. erexit in pontificatu suo, intra annum 1316. & 1318. quo ipse pontificatum gessit, vere tamen fuisse diversas, ut dicemus inferius nu. 114. Notabis tertio, scriptores, qui de Dionysio scribunt extra Hispaniam, vocare illum *Periocham* græcò vocabulo, quasi diceret muros erectorem, vel oppida muris cingentem; quod quàm verum sit, ipsæ urbes, & oppida Lusitaniæ clamant, quæ fortissimis murorum repagulis munivit. *Ædificatorem*, ab ex ædificatis, & deductis novis colonijs dicere iure possent, item *Agricolam*, nam illo regnante, & opè ferente, inuij in regno Lusitaniæ saltus, ad suam usq; ætatem, hominum ignavia inferaces, feracissimi redditu sunt, & conualles illæ, quæ ob supernatâtes aquas, arari non poterant, ductis tubis, & canalibus exsiccata, nunc in fruges dissoluuntur. Obijt Dionysius annum agens 64. sexto supra quadragesimum regni sui anno, mense Ianuario salutis humanæ 1325. Iacet Odivelis in templo S. Dionysij virginum Cisterciensium, prope Vlyssipponem, quod ipse regio plusquam sumptu ædificarat, sanctissima vero Elisabetha iacet Conimbricæ in monasterio S. Claræ, à se ædificato, & virginibus eiusdem instituti concessio. Obijt Stremocij nobili regionis transaganz oppido, 4. iunij, anno à Christo nato 1336. Eius corpus anno Domini 1612. 25. die Aprilis, post eius sepulturam annis 276. inventum est integrum, madidum, succi plenum, colore roseo, carnè vivida, rutilo capillamento, naso, auribus, oculis, minime tabefactis, cedentibus ubi tangebantur membris, atq; in pristinum locum redeuntibus, manabat è corpore suavissimus, ac iucundissimus odor, cernebantur integra, quibus involutum erat, vestimenta: omnia vitam spirabant. Aderant præsentibus Illustrissimus, ac Reverendissimus D. D. Alphonsus de Castellbranco, episcopus Conimbricensis, D. D. Martinus Alphonsus Mexia tunc Leriensis, postea Lamecensis, & Conimbricensis episcopus. D. Franciscus Vaz Pinto regij palatij Senator, iudices commissarij ad inquirendum, de vita, & miraculis Divæ Elizabethæ; aderat Rector Academiæ D. D. Ioannes Coutinius, postea episcopus Algarbiensis, nunc Lamecensis, unâ cum sapientissimis Theologiæ, iuris canonici,

& civilis, ac medicinæ professoribus, adfuere etiam alij tum religiosi, tum sæculares, quos vel autoritas sua, vel iudicium benevolentia admisit: ecce tibi non sine ingenti admiratione, & gaudio reginam suam non sepulchro, sed lecto, non inter mortuos iacentem, sed leviter dormientem, omnes videre sibi visi sunt. Datum omnibus ire in oscula, sacris pedibus advolvi, lambere vestes illas, quæ divinitatem spirare credebantur, applicare ad tactum rosaria, cruces, & quidquid pium apud se quisq; invenire poterat, leviter tamen, ac sine tumultu, ne dormientis somnum interturbare viderentur. Sed de his alibi.

Congregatio militaris Montefiæ apud Hispanos. 103

Instituta sub regula Cisterciensi, idest, S. Benedicti, & Virginis Mariæ patrocinio à Iacobo huius nominis secundo, Aragoniæ, & Valentiniæ rege, anno 1317. (alijs 1319) Pontifice Ioanne XXII. Imperatoribus Occidentis Ludovico IV. Orientis Andronico I. Dicta Montefiæ, à Montesa, oppido diocesis urbis Valentiniæ, ubi primum, & præcipuum huius militiæ domicilium erectum est. Utuntur equites cruce rubra, plana, super vestem candidam. Unitam esse huic familiæ aliam, quæ S. Gregorij de Alfama, (est Alfama oppidum Valentinum in diocesi Tortosana) dicebatur. Leges passim apud scriptores Hispanos. Crediderim fuisse institutam à Petro hoc nomine secundo, Aragoniæ rege, an. 1201. Pontifice Innocentio III. Imperatoribus Occidentis Filippo, Orientis Baldovino Belga. Verum confirmatam non invenio ante annum 1363. quo à Benedicto XIII. approbationem accepit, & 1369. Montefiana unita est ab eodem Benedicto, quem pro vero Pontifice coluisse Aragonios, non semel monui. Agit de hac militia Rades de Andrada in Chronic. Calatrava cap. 16. Mariana de rebus Hispan. lib. 15. cap. 15. Zurita lib. 6. annalium, Aragon. cap. 26. Garibay lib. 32. cap. 11. Lobera in vita S. Froilani, cap. 19. Gondicalus Argore de Molina lib. 1. sua histor. cap. 32. Illesc. in Pontif. part. 2. lib. 6. cap. 2. Barnabas Montal. in Chronic. Cisterc. tom. 1. lib. 2. cap. 17. Polyd. de invent. lib. 7. cap. 5. Cassan. in Cathalog. part. 9. conf. 9. apud quem Volaterr. in Antropologia, lib. 21. Sylvest. Marul. in Ocean. lib. 3. Morigia lib. 4. cap. 4. Llamas 3. part. Methodi, cap. 11. §. 10. Tapia authent. ingressi, verbo monasteria, cap. 51. Azor. tom. 1. lib. 13. cap. 5. & 6.

Congregatio militaris S. Stephani Papæ, & martyris, apud Florentinos. 104

Instituta à Cosmo Medice magno Etruriæ duce, atq; hoc nomine primo, sub regula S. Benedicti, & nomine, ac nu.

ac numine *S. Stephani Summi Pontificis*, hoc nomine *primi, Florentia patroni*, anno 1591, Pontifice Pio IV. qui sequenti anno eandem familiam confirmavit, Imperatore Occidentis Ferdinando I. tyranno, Orientis Solymano; designatus est in familia magistrū ipse *Cosmus Medicus*, atq; eius in posterum successores, Etruriæ Duces. Institutum militum, Mauros, & Turcas à Tirreno mari longe arcere; tessera crux rubra, cum limbo aureo, forma, & specie omnino Melitensium simili, super vestem candidam, ex serico undulato. Sunt apud eos (quemadmodū apud nostrates. Avizij *S. Iacobi*, & *Christi*, milites) præter equites, *Sacerdotes*, itemq; *Servientes*, ut appellant, & *Donati*, aliquo tamen discrimine, *donati*, enim non quadrimembrem, sed trimembrem præferunt crucem, absciso superiori stipite. Melitensium fere instituto vivunt, sed castitate tantum conjugalem profitentur, paupertatis vero loco, charitatem. Præcipua, & amplissima huius familiae sedes, totius ordinis caput, unā cum gubernatore familiae magni ducis vices gerente, Pisis sita est. Lege de hoc ordine *Constit. Pij IV.* datam anno 1562. 7. Iulij, incipit. *His qui pro religionis.* 4. *Bullarij*, edit. 2. Scribunt de hac militia *Onuffr.* anno 1562. *Morigia lib. 4. cap. 8. Sylvest. Marul. in Ocean. lib. 3. Gualter. in tabula, seculo 16. pagin. 745. anno 1562. Illesc. part. 2. lib. 6. cap. 31. Sansoninus lib. 2. titulo equites S. Stephani, Menenius in delit. eodem titulo. Vide præterea scribentes vitas magnorum ducum Etruriæ, ut Aldum Manutium in vita Cosmi Medicis primi Ducis.*

105 Congregatio militaris Sancti Mauritiij, apud Sabaudos.

Instituta sub regula *S. Benedicti*, à Duce Sabaudia *Emmanuele Philiberto*, Emmanuelis regis Lusitaniae ex filia Catharina, nepote, anno 1572. Pontifice Gregorio XIII. (qui eodem anno religionem confirmavit edito diplomate 16. Septembris, incipit *Christiani populi, est sextū in Bullario, 2. edit.*) Imperatore Occidentis Maximiliano II. Orientis tyranno Solymano. Institutum militiae est Sabaudiam ab hæreticis illasam tutari, deinde totam Italiam, cuius ipsa claustrum est, & munimentum. Insigne, sive tessera, crux alba, cuspidibus in flores desinentibus, appellant Galli *Florigeram*, super vestem holosericam, ex tabino undulato, coloris purpurei, sive carmesinij. Designavit Gregorius, Emmanuelem, Philibertum, & subsequentes duces Sabaudia, perpetuos ordinis magistrōs. Duo sunt præcipua ordinis domicilia, Nicæe *Nisa de Provenca*, ad littus Tirrenum in confinio Gallia, urbis pulchrae, & satis munitæ. Alterū Augustæ Taurinorum *Turin*, ducis Sabaudia regis. Militat ordo sub tutela, & patronicio

S. Mauritiij ducis Thebae legionis, quem domus Sabaudica impensè colit. Incidit eius, & sociorum solemnitatis in 22. Septembris. Cæterum anno Domini 1572. auctus est ordo *S. Mauritiij* ordine *S. Lasari Hierosolymitani*, de quo nos supra nu. 85. quem Gregorius XIII. ipsi, constitutione lata, adunivit, declarato utriusq; sive unius ex utroq; magistro, eodem Emmanuele, & subsequentibus Sabaudia ducibus. Lege *Constitut. Pro commissa nobis*, de qua supra citato num. Dicuntur nunc milites *S. Mauritiij*, & *S. Lasari*, ferunt utriusq; ordinis tesseram, nimirum intra crucem viridem *S. Lasari*, crucem candidam *S. Mauritiij*, extantibus eius ramis ad angulos, ubi stipites crucis viridis inter se committuntur. Scribit de utroq; ordine latissimè *Guillelmus Baldeffanus in sacra historia Thebae*, ubi eos erroris arguit, qui Mauritianā familiam ab Amadeo primo Sabaudia duce (is ille est, qui sub nomine Felicis V. pontificatum aliquando gessit, electus anno 1439. postea in gratiam Nicolai V. veri Pontificis pontificatū deposuit) institutam esse scripserunt. Agunt de hac familia fere omnes, quos pro familia *S. Lasari* supra citavimus. Lege præterea *Mattheum Belloium in histor. Ludovici XI. regis Gallia, lib. 3. Petrum Belloium in origin. equest. cap. 20. Franciscum Modium in pandectis triumphalibus. Menen. in delit. equest. tit. ordo equit. S. Mauritiij. Miræum origin. Benedict. lib. 13. cap. 32. Morigiam lib. 4. cap. 7. Sylvest. Marulum in Ocean. lib. 3. pag. 207. Azor. tom. 1. lib. 13. cap. 5. & 6.*

Congregatio militaris Sanctæ Mariæ de monte Carmelo, apud Gallos.

Instituta à *Philiberto Nereftano Gallo*, viro militiae insigni, sub regula *S. Augustini*, ann. Christi 1609. Pontifice Paulo V. regnante in Gallia Henrico IV. Imperatore Occidentis Rodolfo II. Orientis tyranno Amuratate, incorporatus est huic ordini, ordo militaris *S. Lasari per Galliam*, institutus primus magister *Nereftanus*, qui eodem anno Parisijs, ut testatur *Menenius tit. equit. S. Mariae, &c.* In monasterio suburbano *S. Lasari* Canonicorum regularium *S. Augustini*, nonnullos equites creavit, designata omnibus pro tessera, cruce violacea, Virginis Mariæ effigie insigni, ex collo pendente, pariterq; clamydi affixa. Nec *Carmilitani*, nec *Mauritiani* equites à nuptijs arcentur. Lege de hac familia *Menenium citatum, Miræum in origin. August. lib. 1. cap. 32.*

Hæc sunt, quæ de familijs equestribus religiosis, & votis se adstringentibus, breviter commentari placuit: cæteræ, quæ secuntur, licet equestres familiae sint, tamen honorariæ tantum sunt, & minime religiosæ, nec votorū obligationibus subsunt, ac proinde sub obligationem

tionem nostri text. non veniunt, eas tamen hic adnectere, visum fuit, ne curiosi lectoris aviditas, in hoc laborem nostrum requireret; porro contraham me, & eorum, quæ supersunt, brevium tantum faciam, remisso ad scriptores lectore, quos indigitabo, ubi planior, & plenior earum notitia.

108 **Congregatio militaris tabulae rotundæ apud Anglos.**

Hæc est prima omnium, quas legerim, equitum congregatio, instituta ab Arturo Angliæ rege, quem sub Pontificatu Simplicij, ab anno 468. usque ad 483. regnasse; scribit Illesc. in Pontif. part. 1. lib. 12. cap. 16. Dicta mensæ rotundæ, sive orbicularis; quod quatuor supra viginti athletas (Cassan. in Cathalog. part. 1. conclus. 21. centum, & septuaginta numerat) equestris ordinis rerum gestarum gloria pares; equestribus item ornamentis condecoratos; pari honore, & amore, ad mensam orbicularem Arturus invitaverit, ne quis se alij prælatum prave iactaret, nec alij suppositum invidere doleret. Ostendi hæc nostra tempestate illam mensam, equitum nominibus inscriptam, in Castro Vintoniensi Hæctor Boetius lib. 9. de histor. Scotica; Leslaus episcopus Rossensis de Scotorum rebus, lib. 4. authores sunt. Mihi, cui omnia ista de rotunda tabula proximè ad fabulas accedunt, induci animus non potest, ut credam, nec ulli ad credendum author ero. Simili orbiculari mensa sedisse duodecim Pares Francia, apud Carolum magnum, & de vera Parium origine, scribit frater Bernardus de Britto in Chronico. Cisterciensi, lib. 3. cap. 11.

109 **Congregatio militaris Ginetæ, apud Gallos.**

Instituta à Carolo Martello, anno 727. Pontifice Gregorio II. Imperatore Leone Isaurico. Dicta Ginetæ, ab animalculo illo, quod per tessera circumferrebant equites in anulorum palis insculpto, appellant Genetam Hispani, & ex eis Galli. Porro Ginetæ genus est mustellæ, sive vulpeculæ, pelle partim nigra, partim subcinericia, alternantibus inter se maculis, pulchritudine viris principibus commendabilis. Duplicem habuisse causam instituendi hæc militiam sub Ginetæ symbolo, Carolum authores memorant: primam, ut in insculpta ginetæ allusio fieret ad nomen uxoris Ioannæ, quam ipse ardentè deperibat, vocitabatque nonnunquam Ianetam, Ginetam, & similia amoris vocabula. Secundam, ut hoc argumento, sive monumento, memoriam illius victoriæ ad posteros transmitteret, in qua ipse prope Turonem trecenta septuaginta quinque Maurorum millia, una cum rege Abdirama, gladio absumpsit. Lege Baronium tom. 9. anno Christi 725.

Quia vero nobilissimum, & exercitatissimum Maurorum equitatum ex genetis, (sic appellant eos equites, qui contractis stapedis ex equis depugnant) constasse animadvertit, voluit sapientissimus rex, ut in Ginetis insculptis, propter nominis similitudinem devictorum equitum memoria servaretur. Vide de hac militia Menenium in delitijs equestr. titulo, Ordo equitum Ginetæ in Gallia, ubi alij.

Congregatio militaris Lilij, apud Navarros.

Instituta à Garcia rege Navarra, Sancij (quem Imperatorem Hispaniarum, multi appellant) filio, annis aliquot ante eius mortem (obiit anno 1053. teste Mariana de rebus Hisp. lib. 9. cap. 4.) in honorem B. Virginis, ob inventum a se eisdem magnæ matris simulachrum, cui ipsa, & Stephania uxor, magnifici operis fanum Anageri, Naiera poluere. Datum militibus pro tessera vasculam candidissimis lilijis oppletum, sive coronatum; ea specie, qua ante Virginem ab Angelo salutatam depingi passim solet; hinc equitatum nomen deductum; ferre etiam ex lege tenebantur lilia candidissimi coloris phrygionico opere vestibus intexta, lege Petrus Belloium in originib. equestr. & Menenium, apud quos alij. Cæterum hunc lilij equitatum multi rejiciunt in regis Ferdinandi (quem Infantem de Antequera, annales Hispani, nominant) tempora, institutumque ab eo tradunt anno 1403. Pontifice Bonifacio IX. Imperatoribus Occidentis Venessao, Orientis Andronico III. Addunt prædicti scriptores, regem in Ecclesia S. Mariæ oppidi Methymnæ campestris, Medina del Campo, tesseram ritu solemni, unâ cum aliquibus alijs, non tam maiorum nobilitate, quam rebus in bello præclare gestis, ad legi promerentibus, suscepisse: vas scilicet lilijis floridum, sive e cuius ore lilia candidissima erumperent, unâ cum Grypho, quæ & lateri sinistro affixa, & suspensa e collo gestarent, videndus Hieronymus Zurita in histor. Aragon. lib. 12. cap. 30. Romanus in repub. christian. lib. 7. Illesc. in Pontif. part. 2. lib. 6. cap. 19. ubi aiunt, vulgo dici hæc militiam de la Tarraga de las apucenas, de la iarra de S. Maria, quasi diceret vasculi, liliotum, aut phiale S. Mariæ. Quid si hic lilij equitatus non unus fuit, sed duplex? Suspicor, inquire. Vide etiam infra de equitibus lilij, apud Italos.

Congregatio militaris Canis, apud Gallos.

Instituta ab aliquo ex Comes stabilibus Franciæ, domus Melmoraviciæ, quo anno, & à cuius nominis auctore, id temporis injuria absumpsit, certum tamen est regnante in Gallia Philippo I. (capitis regnare anno 1059. desijt anno 1106. Baron. tom. 12. eisdem annis) erectam iam fuisse. Enim vero scribunt

scribunt nonnulli ad eius aulam accessisse *Buthardum*, quendam Metmoranciacum, nobili equitum manu concipiatum, quibus, ut ipsi duci Comestabili, eadem omnino erant insignia, collare nimirum ex cervorum capitibus intextum, pendente ad medium pectoris canis effigie. Lege *Filippum Morcum in tabula insignium Francie*, *Menenium in delitijs equestribus*. Vbi addit erectam quoque esse à domo Metmoranciaci aliam equestrem familiam, cuius symbolum erat Gallus gallinaceus, sed quo anno, vel quo auctore, nec ipse prodit, nec *Petrus Belloius in originibus equestribus*, cap. 11. ubi de ea meminit.

112 Congregatio militaris Sancti Salvatoris, apud Aragonios.

Instituta (ut ex *Belloio in originibus equestribus*, refert *Menenius infra citandus*) ab *Alphonso* hoc nomine I. Aragonia rege, qui se Hispaniarum Imperatorem dici voluit, anno 1118. Pontifice *Gelasio II.* Imperatoribus Occidentis *Henrico V.* Orientis *Alexio Comneno*. De symbolo, sive tessera huius militiæ altum apud scriptores Hispanos silentium est, externi tantum aiunt eam institutam fuisse ad debellandos Mauros, qui *Cæseraugustanum tractum* occupabant. *Cæserum* exillimo capta *Cæseraugusta* ad an. 1118. die 28. Decembris, regem hanc militiam instituisse, cum ut posteris esset victoriæ monumentum sempiternum, tum ut hoc honore, qui præclare in prælio se gesserant, haberet virtutis præmium, ceterique ad similia aggredienda incitamentum, necnon ut devoti bello milites in exigendis ab Aragoniæ finibus Mauris, pro virili elaborarent, ut revera sequenti biennio exacti sunt. Obijt *Alphonsus* in acie contra Mauros prope *Fragam* in acie ad *Cingam* amnem sopidum est *Fraga* in Aragoniæ finibus, qua parte *Cataloniam* attingunt) ann. 1154. ex *Mariana de rebus Hispan.* lib. 10. cap. 15. Lege de militia *Salvatoris Menenium in delitijs equestribus*, tit. *Ordo Salvatoris in Aragonia*.

113 Congregatio militaris Christi, apud Italos.

Instituta à Pontifice maximo *Ioanne XXII.* intra annu 1316. & 1318. Imperatoribus Occidentis *Ludovico IV.* Orientis *Andronico I.* Tessera equitibus *Crux rubra*, interfecante alia candida eiusdem formæ, ac illa est, quam equites Christi in *Lusitania* circumferunt, addit tamen *Itala* limbam auream, quo *Lusitania* caret. Ctediderim ex hæc militia desumpsisse externos scriptores, occasionem scribendi *Ioannem XXII.* Christi militiam apud *Lusitanos* fundasse, quod supra iam monui, venia tamen digni sunt, cum utriusque erectio, in idem penè tempus incidere, ac *Lusitanam* *Ioannes XXII.* confirmaverit, adde

eodem nomine, & habitu utranque insigniri, sed honore, & rerum gestatum gloria imane quantum nostra distat ab *Itala*. Latissimum sane discrimen est, licet alia deessent, *Lusitanam* Christi militiam religiosam esse, *Italam* tantum honorariam. Lege de hac militia *Franciscum Tarraphnam*, & *Ioannem Confectium in Collectione privilegiorum Mendicantium*, *Menenium in delitijs equestribus*. Recurre ad *Militiam Christi*, apud *Lusitanos*, nu. 102.

Congregatio militaris Bandæ, apud Castellanos.

Instituta ab *Alphonso* hoc nomine XI. Castellæ rege, *Maria Lusitana*, *S. Elizabethæ* ex filio *Alphonso*, hoc nomine IV. *Lusitania* rege, nepotis, mariti, anno 1332. Pontifice *Ioanne XXII.* Imperatoribus Occidentis *Ludovico IV.* Orientis *Andronico I.* Institutam hanc militiam in urbe *Victoriæ* scribunt *Hispanorum annales*, lege *Marianam* lib. 16. cap. 2. Data equitibus (quam etiam rex sibi gestandam assumpsit) pro tessera, terna, *Hispani* dicunt *banda* (hinc militiæ nomen) rubri coloris, quatuor lata digitos, à dextro humero. Subtus sinistrum brachium protensa, ac corpori circumducta. Ad legi in hunc ordinem poterant nisi ingenui tantum, & quos maiorum prosapia nobilitaret, quiq; grande virtutis specimen, sive in bello, sive in aula regis hastiludijs, & torneamentis, non semel edidissent. Excludebantur tamen nobilium primogeniti, ad quos parentum hæreditas devolvenda erat, ceteris quibuscumque admissis. Rex cum successoribus militiæ magister designatus. Habitus hic honor longo tempore magno in pretio, consequentum vero principum socordia, rerumque humanarum inconstantia, ita paulatim desijt, ut vix aliquando fuisse per vestigia eruamus. Lege *Marianam* ubi proxime. *D. fr. Antoniam de Guevara episcopum Mendonensem*, epistola ad *Comitem Beneventanum*, ubi egregia. *Sansovin. de origin. equitum*, lib. 3. apud quem statuta huius militiæ, & nomina primorum equitum, *Menenium in delitijs equest.* *Garibay in compendio*, lib. 4. cap. 7. *Romanum in repub. christian.* lib. 7. *Illeste*, 2. part. *Pontific.* lib. 6. cap. 19. sub *Alphonso XI.* *Anorioni*, 1. lib. 13. cap. 6. ubi ait institutum fuisse hunc ordinem, anno 1366. Sed mendum videtur esse in typographia, cum vero calculo *Alphonsus* obierit anno 1350. 6. Martij, annis ante supputationem *Azorij* sexdecim. Is ille est *Alphonsus*, qui memorabili prælio ad *Saladam* amnem, una cum socero *Alphonso Lusitania* rege, hoc nomine IV. reges *Marrochianum*, & *Granatenlem* debellavit, casis bello, fugaque supra ducenta hostium milia, viginti tantum Christianis desideratis. Vide me in *hister. mea episcopor. Portucalensium*, 2. part. cap. 19. ubi latè de hac victoria.

115 **Congregatio militaris Guarteriæ, apud Anglos.**

Instituta sub patrocínio S. Georgij martyris, ab *Eduardo hoc nomine III. Anglorum rege*, ann. 1350. Pontifice Clemente VI. Imperatoribus Occidentis Carolo IV. Orientis Calo Ioane. Militum statuta excribit *Sansovin. de orig. equit. lib. 3.* Ferunt equites pro habitu clamydem cærulei coloris, periscellidem item, sive tæniam cæruleam (Angelis *Guartier*, aut si mavis, subligare gēmis, auroq; fibulatum, quo sinistrū crus infra genu involuunt, nos dicimus *liga*, his distinctum notis Gallica lingua, *Honifort, qui maly-pense*, idest, *male illi vertat, qui male cogitat.* Ferunt præterea equites collare, quod magnū vocant, cum anniversarius S. Georgij tutelaris dies quotannis 22. Aprilis recurrit, vel cum pro maiestate regi, aut alicuius novi equitis in augurationibus adistere debent: fit hoc ex eadem tænia sive fascia sæpius iterata, rosis alternatim rubris, & candidis intertextis, appensa Divi Georgij imagine, idest, D. Georgio, feroci, & generoso equo insidente, atq; in hastam pro-no, vulnusq; minitante. Nobilissimum totius equestris ordinis domicilium *Vindisoijs* situm est. An illuc reges cum militibus ad natalitia S. Georgij 22. Aprilis celebranda, adhuc se conferant, ut moris erat, an turbata Calvinismo religione, hæc etiam malus Dæmon interturbaverit? Mihi non constat. De regibus ab *Eduardo* institutore ad *Henricum usq; VIII.* illud testari possum, nihil eos habuisse solemnius, nihil celebrasse magnificentius, nihil majori luxu peregisse, quam D. Georgij sacrum in oppido *Vindisoijs*, præsentibus quotquot erant *Guarteria*, equitibus, atq; ultra divitiarum sortem, regum apparatus æmulantibus. Vide *Polydor. Virgil. in Eduardo III.* Cæterum credunt aliqui instituendi ordinis sub hoc symbolo, causam dedisse regi periscellidem suam, quod eam in prælio ubi *regem Scotia Davidem*, vivum ceperat (alii ad prælium, quo *Ioannem Gallie regem* comprehenderat, referunt) militibus tesseram præscripsit, ne Anglos p Gal-lis ferirent; quæ res quia feliciter cesserat, assumpta pro insigni periscellide, ordinem hunc crexit, honestiori quidem principio, quam quo alij derivant; aiunt enim *Ioanna Commis-sissa Salisburgia*, eximia pulchritudinis, utinam, & pudoris! Fœminæ, quam rex unice depe-ribat, coram *Eduardo*, vel cum ipso *Eduardo* choreas agenti, subligare decidisse, regemq; illud è terra substulisse, ac sibi reservasse, male interim suspicantibus, qui aderant, atq; inter se sub murmurantibus, Quorum rex, ut si-nistram de fœmina opinionem elevaret, nec impudici latere quidquam amoris, palàm ut profiteretur, assumpta in argumentum honoris

Ioanne periscellide, ordinem hunc stabilivit, regium esse dictitans eisdem periclitatē fœ-minam condecorare argumētis, unde alij præ-vè suspiciosi, dedecorandi occasionem deduxe-rāt, enim vero, ut scite scripsit *Plutarchus*, ne ho-norem multum depereas, & onus aliquando honorat, & decus dedecorat. Adciri ad collegiū periscellidis ultra viginti supra sex equites, nō possunt, quos etiam oportet ex prima esse regni nobilitate, (ex Lusitanis unū quē sciam maioribus equalē seu æqualibus maiorem *Alvarū Vaz D'alma-da* comitem d'Abrāt. & *D. Andrea D'almada* proavū adlectū cōstat) ipso rege, & filio Prince-pe *Coriphæo*. Adi *Polyd. in Eduar. III. lib. 19. Angl. hist. Menen. in delit. equest.* ubi alij. *Gualt. in tab. Chron. sac. 14. ann. 1350.* ubi *Genebrard.* & alij. *Illesc. in Pont. p. 2. lib. 6. c. 4. Azor. tom. 1. lib. 13. c. 6.*

116

Congregatio militaris Stellæ, apud Gallos.

Instituta à rege *Gallie Ioanne*, sub patrocínio D. Virginis, triumq; Magorum, qui nascentis Christi in cu-nabula, & rupem Bethlemicam stella duce in-viserunt, *Matth. 2.* anno 1352. Pontifice Inno-cētio VI. Imperatoribus Occident. Carolo IV. Orientis Calo Ioane. Designatum est in huius familiæ domiciliū, illud ipsū, quod *S. Audoe-nus* monachus Benedictinus habuit prope *Pari-seos*. Habitus, stella in pallij capuccio, sive ali-quo eminentiori loco, unde facile videri pos-set, adtexta addebatur præterea stellæ coronæ, cum lemmate, *monstrant regibus astra viam*: hanc eandem è torque aureo suspensam è collo fere-bant equites, litteris circum circa illud idem symbolum significantibus. Desijt iam esse hæc militia apud Gallos, succedentibus eius loco alijs, de quibus infra. De ea videbis *Genebrard. in Clement. VI. Gualterum in tabul. Chronograph. sæ-culo 14. ann. 1350. pag 699. Illesc. p. 2. Pontif. lib. 6. cap. 4. Sansovin. de origin. equit. lib. 3. Menenium in delitijs equestrib. Nicolaum Viguierum tom. 3. histor. Bibl. Claudii Paradignum in symbol. heroicis. Ioannem Bodinum in sua repub. cap. 4. Iulium Casarem Capucium Italiæ, de le emprese, lib. 1. Azor. tom. 1. lib. 13. cap. 6.*

Congregatio militaris Colū-be, apud Castellanos.

Instituta à rege *Castellæ Ioanne*, hoc nomine I. ann. 1390. 25. Julij, in urbe *Segobia*, Pontifice Bonifacio IX. Imperatoribus Occi-dentis Venceslao, Orient. Andronico III. da-tus militibus p tessera, aureus torques, radijs solaribus distinctus, pendēte columbæ effigie, unde nomen militia derivatū. Cæterū pereun-te, hoc ipso erectionis anno, *Ioanne* rege, una cum eodem hæc ipsa militia perijt, nec confir-mari prius cepit, quam evanuit, lege *Marian. de rebus Hispan. lib. 18. cap. 13. Roman. in repub. christ. lib. 7. Menen. in delit. equest.* ubi addit inventū

& excogitatum ab eodem *Ioanne rege*, infigne aliud, quo armigeri, & inferioris notæ equites, qui præclare se in hastiludijs, & torneamentis, ac singularibus certaminibus gererent, condecorarentur, appellatum voluit, *de la razon*, rationis, qua forma, quæque specie fuerit, id omnino non prodit, nec ego legere me unquam memini.

118. **Congregatio militaris Nodi,**
apud Neapolitanos.

Instituta à *Ludovico rege Neapolitano*, *Ioanna regine marito*, anno 1352. Pontifice Innocentio VI. Imperatoribus Occidentis Carolo IV. Orientis Calo Ioanne. Tessera, sive militare symbolum, nodus erat ex filo aureo, & argenteo pectori intextus. Agunt de hac militia *Mattheus Villanius in hist. sua, an. 1351. Pādulfus Collenucius lib. 5. hist. Neapolit. Ioannes Baptista Carrasa lib. 5. hist. Neapolit. Angelus Constantius lib. 6. hist. Neapolit. Nicolaus Annellus Pacca Neapolit. in libello ordinum, & societatum militarium regni Neapolit. ubi priorum equitum nomina describit: Ioannes Antonius Sumonte hist. Neapolit. tom. 2. lib. 3. anno 1352. Menenius in delitijs equest. edit. 2. Macerata anno 1623.*

119. **Congregatio militaris Annū-**
tiatæ, apud Sabaudos.

Instituta ab *Amadeo VI. Sabaudia comite*, quem *Viridem* appellant, anno plus minusve 1352. Pontifice Innocentio VI. Imperatoribus Occidentis Carolo IV. Orientis Calo Ioanne. Erexit hunc equitatum Amadeus, in memoriam *Amadei primi Sabaudia comitis*, cognomento *magni*, cuius virtute, & auxilijs Otomanus Turcarum rex, oppressam longa obsidione Rhodum fugiens, dereliquit, anno 1310. ut testantur fere omnes illius temporis scriptores, maxime *Iacobus Bossius in hist. Melitens. tom. 2. lib. 1. an. 1310. ubi hunc Amadeum vocat quartum.* Insigne equitum torques aureus in speciem collaris, quo alani canes circunligantur, ex quatuor lamellis aureis compositus, errantibus inter lamellam, & lamellam nodis amatorijs (sic apud externos scriptores appellari video implicationes illas quibus inter se pontificij galeri pendentes vittæ, & holoserici funiculi conglobantur, cum stemmate gentilitio galerus sup imponitur) illo lemmate *F. E. R. T.* quod si resolves in totidem voces, quot in illo litteræ visuntur, erit, *Fortitudo eius Rhodum tenuit.* Nimirum quia magni Amadei virtute actū est, ut equites Rhodiani in sustinenda illa longa obsidione diu pisterent, nec hosti longe licet superiori, cederent. Pendet ex collari imago *D. Virginis*, cum Angelo nuntiante. Sedes, sive templū ubi inaugurari solent milites est, apud *Petram Castellum*, oppidū Sabaudia, in cœnobio

Carthusiano. Lege Philibertū Pingonium in descriptione Augusta Taurinorum, Umberto Vanderbachium in rebus Sabaudicis, Iulianū Tabort in repub. sua, Illese. lib. 6. cap. 4. p. 2. Sansovin. lib. 3. ubi statuta eiusdem ordinis ab Amadeo publicata transcribit, Menen. in delitijs equest. Azor. tom. 1. lib. 13. cap. 6.

Cōgregatio militaris Draconis,
apud Germanos, & Hungaros.

Instituta ab *Imperatore Segismundo*, anno 1418. Pontifice Martino V. Placuit christianissimo Imperatori, pro exornandis equitibus suis, Draconis præcipitati effigies, cum ut Deo gratificaretur devictum à se hæreseos monstrū, extinctamq; longissimū, & periculosissimū Ichismatis hydram, quæ tot capitibus Ecclesiam divexarat, quot diximus in *hist. nostra Episcop. Portucalensium, p. 2. cap. 22.* ab electione scilicet *Urbanus VI.* anno 1378. usq; ad pontificatū *Martini V.* anno 1417. tum ut equites suos moneret decertandum sibi cum eodem hæreseos Dracone, nec arma suspendenda, donec is ab Ecclesiæ celo præcipitatus, terras metu liberans, æternis carceribus manciparetur. Vide *Petrum Belloium in originib. militariibus, cap. 22. Menenium in delitijs, ubi addit ex Hieronym. Roman. in hist. Hispanica. Ioanis hoc nomine II. Castellæ regis temporibus Hispanum quendam Moysen (nomen Valentinum arguit) Didacum de Valera, virū militaribus exercitijs clarum, trium ordinū insignibus ab Alberto hoc nomine II. Romanorū Imperatore donatū fuisse, Draconico scilicet, tanquā à rege Hungariæ, Tassinio (ignotum mihi quale illud fuerit) ut à rege Bohemiar, collari disciplinarū (erat ex aquilis cadidissimis elaboratū) tanquā à ducē Austriæ. Lege eundem Menen.*

Congregatio militaris Velleris
aurei.

Instituta sub patrocinio, & tutela beatissimæ Virginis, ac nomine *S. Andreæ Apostoli*, quem domus Burgundica impense colit, à *Filippo cognomento Bono Duce Burgundia*, ann. 1429. Pontifice Martino V. Imperatoribus Occidentis Segismundo, Orientis Andronico III. Cæpit Brugis Flandrorū, mense Januario, quo die *Isabellam* (perperam multi scribunt *Mariam*) *Lusitania Infantem Ioannis, hoc nomine primi regis filiam, uxorem sibi adivit.* Designata est pro habitu equitibus, toga lanæ coccinea, (mutavit postea Carolus filius cognomento *Audax* in holoserica) cum torque aureo, ex ignitabilis, & silicibus affabre composito, pendente ab illius medio agniculi spolio aureo, vulgari lingua *Toson*, ubi militia nomen *del Toson.* Fuere aurei velleris equites à primava sui institutione, non plures, quam unus, & triginta, auxit postea ad unum supra quinquaginta *Carolus quintus Imperator, comitijs*

Comitijs Bruxellenfibus, anno 1516. Cæterum eò maiestatis devenit hæc militia, ut potentissimi christiani orbis Principes in illam coop-
tari, non cupiant tantum, sed ambient. Penes Hispaniarum reges, ut Filippi institutoris hæ-
redes, adlegendi equites arbitrium residet, etiam extra capitulum, concessione Gregorij XIII.
& Clementis VIII. Lege quas argurias ex fer-
ro hoc, & lapide igniario excusserit *Claudius Paradignus*, addita ignitabulo illa epigraphe *Ante ferit, quam flama micet. Velleri vero Pretium non vile laboris.* Plura videri possunt apud *Franciscum Roserium tom. 3. cap. 109.* Angit nonnul-
los an ad Gedeonicum vellus, de quo *Iudicium 6.* an ad Iasonicum, de quo passim poetæ, in symbolo hoc suo repexerit *Filippus?* Mihi fere certum est respexisse ad utrunq, sed ma-
ximè ad Gedeonicum, tum ex nomine mili-
tiæ imposito, *Virginis*, nimirum *Maria*, tum quia illo vellere *Mariam* præcipue significari, cui ille potissimè volebat applaudere, concors Sancto-
rū Patrum sententia est, & inter eos *Tertulliani lib. de Carne Christi, cap. 21. & lib. 3. contra Marcionem, cap. 20. Ambrosij serm. 13. Chrisolog. serm. 143. Bernardi homil. 3. super missus est. & sermon. 2. de Annunt. Methodij in oratione de Hypapante Domini. Procli episcopi Constant. de Deipara, Sophronij serm. de Assumptione. Damasc. oratione 2. de Dormitione Virginis.* Agit de hac militia multa, & cum mul-
tis, *Menenius in delitijs equestrib.* plura *Ioannes Belga monachus, & Abbas monasterij S. Bertini, ex ordine Benedictino in urbe Andomari, Sainctomer. Gallia belgica, in libello, quem lingua Gallica scripsit, de origine, progressu, & constitutionibus equitum aurei vel-
leris, usq, ad annum 1470.* Quorum perpetuus est Cancellarius Abbas *S. Bertini* pro tempore. Le-
ge præterea *Heuterum lib. 4. rerum Burgundicarum. Florentium Hæreum lib. 1. tumultuum Belgicorum, Haroldum Mermanum in Theatro suo. Laurentium Cuperum de rebus Belgicis. Franciscum Rogerium ubi proxime. Petrum à S. Iuliano originum Burgundi-
carum, cap. 28. Iacobum Meyerium anal. flandria, lib. 16. Petrum Ribadaneira in vita S. Andrea, 30. No-
vemb. in fine. Illese. 2. part. Pontif. lib. 6. cap. 12. & plures alios.*

Congregatio militaris Cardui
apud Gallos. Instituta sub patrocinio, & tutela beatissimæ Virginis à *Ludovico II. Borbonia duce, cognomento Bono,* eodem fere tempore, quo illa aurei velleris, apud Burgundos erecta est, ab anno scilicet 1430. usq, ad annum 1440. Pontifice Eugenio IV. Imperatoribus Occidentis Segismundo, Orientis Ioanne Paleologo. Collare sive baltheus equitum ex lilijs, & quatuor Cardui folijs, aut floribus in crucis modum connexis, componebatur, addito lēmate lingua Gallica, *Speran-
ca, spes,* pendeat ex collari lamella quædam

varijs liliorum floribus insculpta, gentilitium nimirum eius familiæ stemma in æquore ex æquo rubro, & argenteo, addita etiam eadem epigraphe *Sperance.* Declaratus est Borbonig dux huius familiæ caput, cum potestate adle-
gendi, quos adlegi dignos indicasset. Lege *Me-
nenium*, ubi habes non iniocunda de mente ducis in tali symbolo eligendo. Vide infra

Congregatio militaris Spicæ, 123
apud Gallos.

Instituta à *Francisco huius no-
minis primo Britania Aremorica, sive minoris, la petit Bretagne ducts,* anno 1430. Pontifice Nicolao V. Imperatoribus Occidē-
tis Fedetico III. Orientis Constantino III. regnante in Gallia Carolo VII. quem *Victorem* Galli nominant, tessera equitum torques ex spicis aureis, inter se crucem componentibus, ac caudicibus in nodos amorum (dixi supra in militijs, quid sint) complicatis, cum effigie pendentis muris pontici, sive alpini, candidi, *Armellinum*, vulgus appellat, hac addita ins-
criptione Gallica *Amavie, idest, ad meam vitam,* intellige, componendam, vel quid simile quasi significare vellet nihil equiti christiano, & qui ad nominis immortalitatem adspira-
ret, faciendum esse, quod in famæ dedecus, aut animæ maculam, verti posset, sumpto ex-
emplo ab animalculo illo aded puritatis amante, ut si quando antri sui ostium fimo à venatoribus conspersum inveniat, ne illuc se reci-
piens illorum manus evadat, subsistat in medio cursu, gravius sibi, & calamitosius iudicans *fadari, quam capi.* Hinc illud etiam *Alphon-
si Cardinalis Archiepiscopi Vlysi ponensis, Emmanuelis Lusitania regis filij, responsum ad memoriam sempiternum.* Monebatur Princeps sanctissi-
mus, & religiosissimus à medico nescio quo satis experto, & sciente, sed parum in divi-
nis rebus prudente, ut in ægritudine permolesta, & penè insanabili, remedium sibi ab actu venereo cum scemina, peteret, sin minus de sua actum salute, & vita cogitaret. *At ego (inquit) malo mori, quam fadari.* Macte animo *Alphonse!* nunc cælestibus illis viridarijs, ubi cā-
dentia inter lilia candidissimus agnus depascitur, candidus, ceu *Armellinus*, experitis, quam tibi lucrosus fuerit *malo potius mori, quam fadari.* De hac militia lege *Menenius in delitijs equestrib.* Porro similis familia equestri *Ar-
mellini, sive muris pontici* instituta est à *Fer-
dimando rege Neapolitano, hoc nomine primo,* anno 1463. Pontifice Pio II. Imperatore Occidentis Federico III. Orientis tyranno Mahometo I. Ferebant equites suspensum è torque aureo *Armellinum, cæno undiq, circumseptum, hac inscriptione, malo mori, quam fadari.* Nimirū quia institutor rex sororium suum *Marinum Martianū*

ducem Sueba, & Rosani principem, in se coniurantes, cum posset, noluit interimere, ne manus suas regio sanguine contaminaret. Lege Ioannem Pontanum lib. 1. de bello Neapolit. Carrasam lib. 10. histor. Neapolit. Angelum Constantium lib. 20. histor. Neapolit. Nicolaum Angelum Paccam de ordinibus, & societatibus milit. regni Neapolit.

124 **Congregatio militaris Hystricis, apud Gallos.**

Instituta à Carolo Aurelianensi duce, & Galliarum rege, hoc nomine VII. anno 1435. Pontifice Eugenio IV. Imperatoribus Occidentis Segismundo, Orientis Ioanne Paleologo. Equitum symbolum Hystrixsetis suis obarmatus, è torque aureo suspensus, hac epigraphe, *comminus, & eminus*, Enimvero ea est huius animantis natura, ut aculeos suos, cum intendit cutem, missiles habeat, & paulò longius ei aculetur in canes, si infestius insequantur, quorum etiam, cum propius urgent, ora transfigit, itaq; iaculis *comminus, & eminus* pugnat, lege Plinium lib. 8. cap. 35. Iovium in symbolis heroicis. Ioachimium Camerarium in emblematis. sive symbolis. Allusum ad hanc Aurelianensium tesseram à nescio quo, illo carmine ad Hystricem.

Spicula sunt humili pax hac, sed bella superbo,

Et vita ex nostro vulnere, nexq; venit.

Adi Menenium in delitijs equestrib. apud quem legere etiam est symbolū quoq; ab hystrice peti- tum, cum elogio *Vltus avos Troia*, de cuius sensu, & anima, multa Authores citati.

125 **Congregatio militaris Squamæ, apud Castellanos.**

Instituta à Ioanne hoc nomine secundo, Castella rege, incertum quo anno regni sui, regnare incæpit, anno 1419. desijt anno 1454. fuere interim Summi Pontifices Martinus V. Eugenius IV. Nicolaus V. De tessera, sive insigni militiæ, nihil omnino constat, tantum de nomine *Squama*, ea scribit Hieronymus Romanus in Ioanne secundo, cap. 30. & 37. quæ in altissima hac caligine, nec scintillam quidem accendant.

126 **Congregatio militaris Sancti Georgij, apud Carinthios.**

Instituta à Federico III. Imperatore Austriaco, anno 1468. Pontifice Paulo II. tyranno Orientis Mahometo. Institutus ordo est, ut iminentes Hungariæ, Styriæ, & Carinthiæ Turcas procul arceret. Habitus, crux rubra, & plana, qualis fere est omnium equitum S. Georgij, ut apud Genuenses, & alibi. Sedes magni magistri (quem Principis dignitate auctum voluit Federicus) Melistadio Carinthiæ oppido amantissimo, sita est, & ordo plurimis, & amplissimis privilegijs stabilitus.

Lege Lazium lib. 3. rerum Vianensium, & Menenium in delitijs equestribus.

Congregatio militaris S. Michaelis, apud Gallos.

Instituta à Ludovico rege Galliarum hoc nomine XI. anno 1469. Pontifice Paulo II. Imperatore Occidentis Federico III. Orientis tyranno Mahometo, imperij Constantinopolitani everfore. Pro ordinis symbolo præferunt equites (quorum rex Galliarum ducem agit) collare aureum, intermixtis concilijs, à quibus aliquando dicitur ordo *concoiliatus*, cum appensa imaguncula Divi Michaelis Satanam è cælo præcipitantis, addito lem- mate, *immensi tremor Oceani*. Fundando ordinem sub patrocinio tanti Archangeli, ansam præbuit visus à Carolo septimo Ludovici victoris parente Aurelianorum urbem ab Anglorum impetu defendente, Archangelus Michael ante ipsas acies obvios quosq; Anglorum proculcans, & feriens, Gallis vero animum addens, & auxilium. Ut autem collatum à D. Michaeli beneficium ad posteros transmitteretur, ordinem hunc equestrem erexit, & sub eiusdem Archangeli nomine, erectum voluit. Agunt de hac familia latè *Scriptores Gallici ad Ludovicum XI. Sansovin. lib. 3. orig. equest.* ubi militiæ statuta late recenset, *Ioannes Tilius lib. 2. de rebus Gallicis, Franciscus Modius lib. 5. ad Ludovicum XI. Menenius in delit. equest.* apud quem nominatiorū equitum invenies. *Genebrard. in Paulo II. Gualter. in tabula Chronograph. seculo 15. anno 1469. Illes. in Pontif. part. 2. lib. 6. cap. 17.*

Congregatio militaris Sancti Georgij, apud Italos.

Instituta ab Alexandro VI. Pontifice Maximo, inter annum 1492. & 1503. Maximiliano I. Imperatore. Attributa militibus tessera crux aurea, cum corona intra circulum aureum. Vide *Bernardum Luemburgum in lib. de armorum militarium mysterijs*, hodie non extat; eorum institutum fuit arma Turcis inferre. Vide etiam *Menenium* ubi proximè.

Congregatio militaris Sancti Petri, apud Italos.

Instituta à Leone X. Pontifice maximo, anno 1520. Imperatoribus Occidentis Carolo V. Orientis tyranno Solymano. De instituto constat ex *Bulla erectionis*, eodem anno, 20. Augusti, incipit, *Sicut prudens*. Habitus, sive tessera, imaguncula D. Petri in auro sculpta, pendens ad medium pectus ex torque aureo, cuiq; ex postero latere, sive à tergo, Pontificis insignia pro tempore existentis adnecterentur, cum thyara, sive regno, & clavibus decussatim adiectis. Confirmavit horum militum privilegia quæ

quæ amplissima sunt, Clemens VII. *Constitut. Ministerio*, anno 1527. 3. Ianuarij, Paulus III. *Const. Providentia*, anno 1534. 1. Martij, Pius IV. *Constit. Circumspecta*, anno 1561. die 25. Augusti. *Lege Chaconium in Leone X. Menenium in delitijs.*

130 **Congregatio militaris Crucis Burgundicæ.** Instituta à *Carolo V. Imperatore*, ann. 1535. 22. Julij, die natalitij B. Mariæ Magdalenæ sacra, apud Tunetum Africa urbem, quam ea ipsa die ab *Hariadeno Ænobarbo* vi armorum ceperat Pontifice Paulo III. Adciuit Carolus in hunc ordinem eos omnes, quorum ipse virtutis in illa expeditione spectator, & admirator aderat. Designata pro honoris symbolo, lamella aurea, cum cruce Burgundica ex una parte, lignis duobus, sive bacillis, truncatis ramis, & decussatim inter se connexis, adiuncto calyce igniario, ignem è silice excutiente, cum hac epigrapha *Barbaria*, quia nimirum illorum virtute, Africam (*Barbariam Hispani* vocant) subegerit. Ex altera vero parte Mercurij planetæ effigie, nam Mercurij die Tunetum captum, hostes cæsi, *Hariadenus* in fugam conversus, ingentem Cæsari adream, militibus prædam, christiano orbi securitatem, peperere. *Adi Menenium in delit. equest. tit. Ordo crucis Burgundicæ.*

131 **Congregatio militaris S. Pauli apud Italos.** Instituta à *Paulo III. Pontifice Maximo*, anno 1541. Imperatore Occidentis *Carolo V.* Orientis tyranno *Solymano*. De cuius institutione late idem Pontifex *Constitut. Romanus Pontif.* anno 1541. 19. Julij. Confirmavit *Iulius III. Constit. Circumspecta*, anno 1549. 11. Aprilis. Moderatus est in partè privilegia *Pius V. Constit. Sacrosanctum, & Const. Quæ ordini.* Vide in *Bullario*. Habitus militum, sive insigne, brachium nudum, gladium districtum manu præferens, vesti adlutum, vide in eadem *Constit. Pauli III. Romanus Pontifex.*

132 **Congregatio militaris Delilio apud Italos.** Instituta à *Paulo III. Pontifice Maximo*, anno 1546. Imperatore Occidentis *Carolo V.* tyranno, Orientis *Solymano*. Dicti *de Lilio*, quia ad tutanda litora in provincia *Tuscia*, quæ (verba sunt Pontificis in *Constit. In B. Petri sede*, anno citato, die 2. Augusti) adeo amana, & iocunda est, ut cunctis doctibus ab illarum largitore Deo, reserta existat, ac merito liliam appellari, & illi lilio convallium, quod sacra pagina commemorat *Cant. 2. nu. 1. Si caelestia humanis comparanda forent, quodammodo comparari valeat.* Dicta præterea est *de lilio*, à tessera, quam milites circumferunt, imaginem scilicet D. Virginis Mariæ ad quercum, in lamella aurea insculptâ, cuius ex altera parte sit liliam prægræde, cærulei co-

loris in campo aureo, cum hoc lemmate *Pauli III. Pontif. Max. munus.* Sedes huius militiæ, apud *Viterbum urbem Pontificiæ ditionis*, prope quam domus est Virginis à quercu nominatæ, eoquod in trunco quercus apparuerit eius simulachrum, de qua *Petrus Antonius Spinellus de B. Virgine tract. de festis, ac templis, nu. 54.*

Congregatio militaris equitû Piorum, apud Italos. Sic dicta à *Pio IV. Pontif. Max. institutore*, anno 1560. 23. Martij, Imperatore Occidentis *Ferdinando I.* tyranno, Orientis *Solymano*. Tessera militiæ imaguncula D. *Ambrosij* episcopi *Mediolanensis* (erat institutor *Pius* ex urbe *Mediolano*) in lamella aurea insculpta, & de collo suspensa, cui ex altera parte insculpta quoque sunt eiusdem *Pij*, vel *Papæ* tempore existentis insignia, supraposita thyræ, & clavibus pontificijs. *Adi Constit. Pij patris altissimi*, edita ab ipso *Pio IV.* in erectione huius militiæ, *Belloium in origin. equest. Menenium in delitijs, &c.*

Congregatio militaris S. Spiritus, apud Gallos. Instituta sub tutela, & nomine S. Spiritus, ab *Henrico hoc nomine III. Gallorum, & Polonia rege*, anno 1579. (alijs 1578.) Pontifice *Gregorio XIII.* Imperatore Occidentis *Maximiliano II.* Orientis tyranno *Amurata III.* Instituta est sub nomine S. Spiritus, quod ea ipsa die, qua in *Apostolos* sacrû flamen *Hierosolymis* descendit, *Henricus* ex duce *Audium, Anio, Polonia* rex sit electus, ac plura alia beneficia è cælo hauserit, quæ grata animi significatione compensare studens, hoc erecto ordine in primis gratificatus est. Designatus habitus equitibus pallium nigrum holosericû, liliorum floribus, flammisq; atq; alijs ex auro & argento heroicis notis phrygionatum, & torques aureas ex lilijs item, & flammis undequaque circûdantibus, cum litteris, quæ vel *Henrici* fundatoris, vel præsentis regis nomina declarent elaboratus, appensa cruce *Militensi* simili, cuius in medio columbæ effigies inhæreat, quæ tamen non nisi solemnè in augurationis die, hoc est sacro ipso *Pentecoste*, ferri possit, cæteris quibuscunq; diebus decreta tantum crux holoserica lutei, seu crocei coloris vestibus adsuta, in bello vero argentea, alia insuper collo innexa, ex vitta, sive fascia cærulea, suspensa. Placeat hinc adnectere verba, quibus rex huius militiæ caput, cæteros equites in ordinem cooptat. *Ordo, inquit, hoc te paludamento sui fraterni contubernij involuit, ad propagationem, & columnam fidei orthodoxæ, & catholice religionis.* Ex inde torquem cervici imponens, addit. *Manu regia nostra militiæ tesseram accipe, sacri Pneumatis torquem,*

torquem, sic tibi iniungi memoria Servatoris Christi passio, cuius symbolum crucem vestibus insuendam tibi precipimus, annuat Christus, ne quam fidem votis, & Sacramento oppignorasti, fallas: si secus feceris, ex albo militiae expunctus, indictas decretis ordinis penas experieris. Adlegiti in hoc collegium ex instituentis decreto, ultra centum equites non possunt. Statuta militie in publicum edidit Barnabas Brissonius parlamenti Lugdonensis praesef. Agit de hac familia late Caesar Campana in histor. mundi Itale scripta, lib. 9. anno 1578. ubi recenset primos huius militie equites, Genebrard. sub Gregor. XIII. Gualter. in tabula Chronograph. saecul. 16. anno 1579. Menenius in delitijs equest.

135 **Congregatio militaris Lauretana, apud Italos.**

Instituta à Xisto V. Pontif. Maxim. anno 1586. Imperatore Occidentis Rodulfo II. Orientis tyranno Amurata III. Dicta Lauretana, quod in laudem D. Virginis Lauretanæ, & ad tutandam ipsam domum Lauretanam erecta sit, ut Xistus ait *Constit. Postquam*, eodem anno die 5. Julij. Habitus equitum lamella aurea è collo suspensa, in qua ex una parte sit Virginis Lauretanæ simulachrum, idest Virgo ipsa, cū puero Iesu in brachio sinistro, ex alia vero parte insignia Pontificis pro tempore existentis, impositis thyra, & clavibus, comodo, quo inter se committi solent. Lege eandem *Constitut. Postquam*, item aliam, eiusdem Pontificis, anno 1588. 23. Julij, incipit. *Romanum decet Pontificem.* lege etiam *Chaconium in Xisto V.*

136 **Congregatio militaris sanguinis Christi, apud Mantuanos.**

Instituta à Vincentio Gonzaga Mantua IV. & Monferrati duce II. anno 1608. Pontifice Paulo V. Imperatore Occidentis Rodulfo II. Orientis Austriaco, in ipsa nuptiarum lætitia cū Margaritam Sabaudia, filio suo Francisco Gonzaga, uxorem tradidit. Habitus, sive equitum insigne, torques aureus ex varijs lamellis aureijs inter se alternatim cōnexis, quarum una, verba illa ex *Psalmo 60. Domine probasti*, scripta præferat, alia vero subsequens, virgulas, seu tela aurea ligata inter se, ac flamarum globulis supposita, deinde recurret prima, iterum secunda, &c. donec balthus perfecte componatur. Suspenditur ad medium pectus pixis aurea, quam hinc, inde, alati iuvenes duo sustinent, ipsa vero tribus sanguineis gutulis in medio apparentibus, coronatur, ambiente pixidem hac epigraphe *Nihil isto triste recepto.* Erectam est sodalitium hoc equestre in memoriam sanguinis Christi Servatoris, cuius aliquot gutulas *Sandus Longinus miles*, qui eius latus in Cruce aperuit, in ipsa passione collectas, una cum parte spongiæ Do-

minicæ, secum in Italiam adsportavit, & Ecclesia S. Andreæ urbis Mantua impensè colit, & religiosissimè adservat. Nomina eorum, qui ad Collegium primo adlecti sunt, *Federicus Folinius in triumphis suis Itale scriptis*, ex ordine memorat, additq; ducem Mantua, perpetuum ordinis designatum esse magistrum, ab eodem Summo Pontifice Paulo V. Transcribunt eadem *Miracul. in originib. equestrib. Menenius in delit. equest.* Ceterum de sanguine Christi in passione effusi, an scilicet aliqua eius particulæ in terris remanserint? An omnes gutulæ receptæ iterum sint in corpus servatoris in ipsa resurrectione? Dubia satis quæstio est, & quæ miris modis autorum ingenia divexat. Dixi de illa, quæ mihi satis visa sunt in *hist. mea episcoporum Portus alens. p. 1. cap. 12. dicam plura cap. Invitat. de consecrat. dist. 2. ubi me vide.* De sanguine vero Mantua asservato dubitari non potest esse verum Christi sanguinem, & illius particulam, quem pro nobis patiendo Hierosolymis effudit. Scribunt enim veteres *Francorum annales, Ado Vienenfis, Aymoinus, Regino, Abbas Vespergensis, Leonem III. Pontificem Maximum Carolo magno id petente, contulisse se Mantuam, anno 804. ut de veritate sanguinis Domini, miraculis multis ibi coruscante, diligenti præmissa disquisitione, decerneret, atq; inde in Germaniam ad Carolum perrexisset, ut cum eo Christi Natalitia celebraret. Et quanvis iidem historici non explicent, quid in illa quæstione Leo decreverit, testatur tamen Cardinalis Baron. tom. 9. anno 804. statim in principio, extare diplomata Pontificum, quæ nos de hac veritate non sinant amplius dubitare. Addit Cardinalis Bellarmin. lib. de scriptor. ecclesiast. in S. Athanasio, observatione ad tom. 4. §. Liber de passione, fieri non posse, ut si Pontifex aliter de illo sanguine censuisset, tandiu conservaretur contra ipsius decretum, maxime cum Leo III. tantus, ac talis Pontifex extiterit. Ad hæc, quotannis festum sanguinis Domini nostri Iesu Christi Mantua celebratur 12. Martij, ut scribit *Franciscus Ferrarius in suo martyrolog. edito Venetijs, anno 1625.* Item Venetijs in Basilica S. Marci, ubi Dominus Ioannes Teupulus Patriarcha Venetus, hoc festum introduxit. Scribit præterea *Ferrarius*, ubi proximè, in die Ascensionis Christi ostendi populo ampullam chrestalinam, cum tribus gutulis sanguinis, maximo totius Mantua, & vicinarum urbium concursu, quæ omnes, non miraculosum sanguinem, sed ipsissimum, qui è vulneribus Christi effluxit, adorare se credunt. Deduxi hucusq; militares ordines ex annorum serie, assignatis unicuique institutioni suæ temporibus, nunc, qui supersunt, quasi coniciam in numerum, cum nihil de institutionis anno, & in aliquibus nihil de ipso institutore, invenire potuerim.*

Congre-

137 **Congregatio militaris Balnei apud Anglos.**

Instituta creditur in regno Angliæ, de anno, & institutore scriptores silent. Dicta Balnei quod in privilegio inaugurationis, equites toto corpore balneis lavabantur, ut puri, putique ad sacras cæremonias accederent. Portabant pro tesserâ ex lacinia, sive vitta purpurei coloris, pendentes coronas tres, in orbicello aureo insculptas, cum hac epigraphe, *Tria in unum.* Lege *Guillelmum Candenum in description. Britania.*

138 **Congregatio Cardui Sancti Andreæ apud Scotos.**

Instituta à Rege quodam Scotiæ sub nomine, & tutela S. Andreæ Apostoli, quem gens illa maximè colit. Tesserâ equitum torques aureus, ex carduum floribus intra orbicellos aureos inclusis, cum hoc lèmate, *Nemo me impunè læcessit.* Nimirum quia Carduus tractari, & contrectari volentibus, asper est, & aculeis obarmatus, è collari pendet S. Andreas cruci suæ adnixus. Ad *Hæctorem Boetium lib. 10. de rebus Scoticis, Ioachimium Camerarium in symbolis heroicis, Menenium in delit. equest.* Recurre ad numer. 123. Alios etiam apud Scotos fuisse equites ex *Ruta* appellatos, quia nimirum ex rutæ ramis in auro effigiatis, collare è collo suspendebant, cum eadem Sancti Andreæ imagine, leges apud eundem *Menenium* ubi proximè.

139 **Congregatio militaris elephãtorum apud Danos.**

Instituta à rege, nescio quo Danicæ, sub tutela, & nomine Beatissimæ Virginis Mariæ. Dicta *elephantorum*, ob elaboratum torquem ex elephantorum simulachris, turres dorso sustententium, interpositis inter elephãtum, & elephantum, calcaribus equestribus: duo extremi proboscide se intuentur, ac geminas catenulas aureas sustinent, ex quibus Virginis effigies cum puero Iesu, quam sol ambit, luna iustinet, demittitur. Ab extrema iterum imagine catenulæ aureæ duæ procurunt, quibus adhæret orbicellus aureus, tribus clavis æquali à se spatio disidentibus, insculptus. Lege *Menenium in delit. equest. tit. ordo elephãtorum.*

140 **Congregatio militaris Cypri.**

Instituta à rege quodã Cyprio, è domo *Lusignana* apud Gallos, quo tempore illius regni stabat fortuna, nec in Turcarum tyrannidem inclinaverat. Tesserâ equitum torques ex littera S. maiuscula, sive unciali, sæpius iterata; laciniam auream circumvoluta, componebatur. Pendebat

ab extrema lacinia gladius acie nuda, & argentea, capulo aureo, & deorsum protuso, inerrante in gyrum, gladij hoc lèmate Gallica lingua *Pur loyauté maintenir*, pro fide servanda. Enim verò in S. silentij nota apud Romanos, non vulganda amicitia secreta, sed silentio involvenda, in gladio verò evaginato, nõ extimescenda pericula, sed omnia pro amico ad eunda, & subeunda palam huius sodalitij comilitonibus, dabatur intelligi. Lege *Menenium in delit. equest. titul. equit. Cypri.*

141 **Congregatio militaris Seraphinorum apud Suecios.**

Floruit hæc familia in regno Sueciæ, quo institutore, idem mihi non claret. Gestabant equites pro tesserâ, torquem ex alatis seraphinorum capitibus conspiciendum, medijs inter seraphim, & seraphim crucibus patriarchalibus, sive primacialibus, quales vides ante se, & inspectore suo gestare Primates Hispaniarum. Archiepiscopos Bracharenses. Ad *Menenium, titul. ordo Seraphinorum.*

142 **Congregatio militaris gladiorum, & galeæ apud Suevos.**

Ferebant huius equites tesseram ex gladijs ita sibi invicem adhærentibus, ut primi cuspis, secundi cuspidem tangeret, gladijs super imponebatur cassis murali corona ex argento circuncincta, plumisque virentibus gemmâ cens. Erigebantur ex utroque cassidis latere vexilla duo argentea, decussatis hastilibus, volitante in vtraque gallo rubro. Vide *Menenium, titul. ordo gladij.*

143 **Congregatio militaris Calzæ apud Venetos.**

Renovatam tantum invenio hanc militiam anno 1562. institutam nusquam memini me legere, quod etiam ingenue profiteretur *Leonardus floravantius in speculo suo scientia universalis*, ubi addit, & ex eo *Menenius*, nihil sibi hucusque constare de symbolo, sive tesserâ, horum equitum. An vero sit alatus Leo, quem Veneti *S. Marci leonem* nominant, & suspensum plures ex illa re pub. nobiles è torque aureo gestant, vulgò equites Sancti Marci? Mihi affirmare non lubet, suspicari non piget.

144 **Congregatio militaris Hungarica.**

Gestant equites crucem viridè, clamide purpurei coloris, fundatos scribit *Hieronymus Megiserus in tractat. de triplici equitum genere part. 2. cap. 16.* anno plusminusve 1400. Imagini horum equitum, quos vestibibus ad talos usque demissis, cum cruce viridi in

dextro pallij latere, depingit *Iodocus Amannus de habitu clerici ecclesie Romanae*, iupposito epigrammate *Francisci Modij*, illud lege, si vacat.

145 **Congregatio militaris Sancti Gerionis.** Utebantur equites cruce patriarchali, triplici colliculo viridi super imposta. Suspicio hos ipsos esse, quos Constantinopolitanos vocat *Iodocus Amannus* libello proxime citato, ac toga viridi, & pallio rubro, cum patriarchali cruce fulvi coloris, indutos depingit, subscripto *Francisci Modij* epigrammate, illum adi. Porro *S. Gerionis* tutelaris festum incidit in 10. Octobris, passus est Colonia Agrippinae ad Rhenum. Lege *Baronium* in notis eiusdem diei.

146 **Congregatio militaris naviū apud Gallos.** Habuit pro tessera duas nigri coloris naves, in campo aureo, cum tertia galeæ clipei super imposta, ferebant etiā equites collare ex cochleis, sive conchilijs intra sinum semilunæ inclusis, fortassis, ut significarent Galli, devictos à se, non semel Turcas, qui semilunis, pro stēmate utuntur, in expeditionibus navalibus. Lege *Mennenium*, titul. ordo navalis. Legere etiam est apud *Ioannem Antonium* summonte tom. 2. lib. 4. anno 1381. historia *Neapolitana* Carolum hoc nomine tertium, Regem Neapolitanum, militarem navis ordinem instituisse, cuius ipse caput fieri voluit, refert ibidem *Ioannes Angelus Constantium* in hist. Neapolit.

147 Decurrimus hucusque militarium ordinū Collegia, erunt fortasse aliqua, quorum hic requirantur nomina, non nostra quidem culpa, sed quod libris ea scripta non sint, vel quod talium librorum, nobis copia non suppetat, non quia comparare undique non curemus, sed quia in nostram hanc Lusitaniam difficillime ab externis typographis transmittuntur. Satis sit præcipua indigitasse, nunc ad alia.

148 **In Gloss. 1. Inter eos, & servos.** Docet Glossa, non dari differentiam inter servos, & originarios, sequitur *Aldrobānd.* in §. servitus num. 29. *Instit. de iure personar.* cui suffragatur textus in *l. ne diutius*, ibi *Quæ enim differentia Cod. de agricol lib. 11.* Contrarium observat Glossa, & Doctores communiter in *d. §. servitus*, Glossa, verbo *peculia* in *l. Si quis presbyter C. de Episcop. & clericis.* Glossa 1. in cap. *admittuntur infra eadē.* *Cass.* in consuetud. *Burgund.* Rubr. in principio, communis ex *Aldrobānd.* ubi supra. Moventur quia, iura passim distinguunt servos ab adscriptitijs *d. l. ne diutius*, urget cap. 2. ibi, *sunt liberi, de iudais.* Alij pro concordia mediam sectantur viam, asserentes, adscriptitios esse liberos, sed nihilomi-

nus servilis esse cōditionis, quasi inter servos, & liberos medium teneant, ita *Comnanus lib. 2. iuris civilis cap. 10.* *Valasc. de iure emphyt. questione 37. numer. 6.* Tutelator lege, & elige.

C A P. Mancipia christiana. XIII.

S Y M M A R I U M.

- 1 Christiani non possunt esse Iudæorum mancipia.
- 2 Christiani christianorum nō sunt servi ex bello.
- 3 Apostata à fide possunt esse christianorum servi.
- 4 Christianus potest habere servum Iudæum.

IN textu, ibi, Perducite. Libertatem mancipii christianos, si iudæorum fiant mancipia, deciditur expresse *l. Deo nobis 57. C. de Episcop. & clericis. & cap. multorum, de Iudæis*, & hoc licet iusto bello capiantur, nec ad aliquod malum contra legem Christi à dominis excitentur, tenet *Covar. in regula peccatum part. 2. §. 11. num. 5. de regul. iuris in 6. Salon. tractat. de dominio quest. 3. artic. 1. post. 3. conclusionem Arag.* ibi *Sayr. in clavi lib. 9. cap. 6. num. 12.* qui indifferenter loquuntur, sive iudæi sint christianis principibus subiecti sive non: contra *Barr. leg. hostes ff. de captivis Syllu. verbo, furtum questione 6. Soto lib. 4. de iust. questione 2. art. 2. post. 3. conclusionem Molin. tom. 1. de iust. tractat. 2. disp. 53. & disp. 37. §. ab hac conclusione*, qui aiunt christianos fieri captivos iudæorum, & infidelium, si capiuntur bello iusto, & capientes non sint subditi imperio christianorum, quod etiam probabile iudicat. *Sayr. in clavi lib. 9. cap. 6. numer. 12.* non longe à fine, *Lessius de iust. lib. 2. cap. 5. dub. 4. numer. 12.* ubi allegat *Covar. in regula peccatum 2. part. §. 11. nu. 6. & dubio. 5. num. 20.* & sane non caret probabilitate sua hæc sententia, propter ius gentium christianis, iudæis, & paganis cōmune, à quo introductum est captos bello iusto esse servos, & cui derogari minimè poterit à principibus christianis, in terris nō sibi subiectis.

Vtrum verò christianus captus à christiano in bello iusto fiat servus? Responde non fieri ex præscriptione, & consuetudine introducta in honorem libertatis, qua per Christum redempti sumus ita *Lessius citatus dub. 4. numer. 12. Sayr.*

Sayr. citatus cap. 6. n. 10. ad medium, ubi appellat communem. Bart. in l. hostis ff. de captivis.

3 Quid si christiani sunt desertores fidei, & apostata? Respondet Bañes 2. 2. tom. 1. question. 40. art. 1. dub. 12. & tom. 2. tract. de dominio questione 2. Salon. tract. de dominio quest. 3. art. 1. post. 4. conclusionem. Valent. tom. 3. disp. 3. quest. 16. puncto 3. Sayrus citatus cap. 6. numer. 10. ad fin. illos non gaudere hoc privilegio, ratio enim ipsa postulare videtur, quod in honorem fidei introductum est, ut ipsis, qui fidem contempserunt, non proficit.

5 Poterit tamen christianus habere servum iudeum, cap. etsi iudeos, de iudeis, ita tamen, ut cum eo familiaritatem non ineat, cap. sape, cap. nullus cap. omnes 28 questione 1. Angel, verbo, iudeus, nu. 3. ubi Sylu. questione 3. dicto 1. Armil. num. 7. Tabien. questione 3. num. 4. Sanch. tom. 1. Decalogi. lib. 2. cap. 31. numer. 6. ubi num. 7. & sequentibus agit de decem casibus, in quibus cauetur christianis communicatio cum iudeis, qui referuntur. cap. nullus, & cap. omnes, 28. questione 1. & capit. ad hac, de iudeis, & constituit. 17. questione 4.

C A P. Nulla officia. XIV.

S V M M A R I V M.

- 1 Officia publica non debent iudeis committi.
- 2 Christiani non debent à iudeis circumcidi sub pena capitali.

1 **I**N textu. Collige ex illo nulla officia publica iudeis debere iniungi, consonat textus in cap. cum sit nimis, & in cap. ex speciali, de iudeis Abb. in d. cap. cum sit, num. 1. Molina de iustitia tractat. 2. disput. 39. §. quintus est ad fin. late Salzedo in practica. capit. 22. verbo, Neophiti num. 3. qui plures refert, Tiraq. de primog. questione 66. num. 42. ubi controversit, utrum iudeorum filij habeant ius primogenituræ? qui omnes nostri textus meminere.

2 **I**bi, Circumcisi, Consonat textus in l. unic. Cod. ne christianum mancipium, ubi decapitatur iudeus, qui servum circumciderit, de quo Molina d. disp. 39. §. quintus est. Adde Afflict. decis. ult. num. 14. Boerium decis. 254. qui disputant quomodo pœna capitalis intelligatur.

C A P. Fraternitatem. XV.

S V M M A R I V M.

- 1 Pater Molina textus meminit.
- 2 Contra presumptionem iuris an admittantur probationes?

IN textu. Collige, quod si iudeus, paganus, vel hæreticus servum christianum quocumq; titulo possideat, eo ipso, servus ille libertatem consequitur, nullo persoluto pretio. Amplia, quod si possideat servum nondum christianum, & servus ille baptismum suscipere voluit, eo ipso quod christianus fuerit effectus, cõsequitur similiter libertatem, & esto dominus, postea fidẽ suscipiat, non propterea servus ille amittit libertatem suam, textus in l. Deo nobis, §. his ita. C. de episcopis, & clericis, late Pater Molina de iust. tractat. 2. disput. 39. §. quartus est, qui nostri textus meminit, & eius materiam late profequitur.

In Glossa verbo, Dicitur. Docet Glossa.

quod contra p̄sumptionem iuris, & de iure non admittitur probatio, de quo vide Covar. de sponsalibus 1. part. cap. 4. §. primo, num. 3. Rojas singul. fidei 166. Mexia in pragmat. taxa panis concl. 1. n. 145. Marsil. singul. 116. Alciat. de p̄sumpt. in principio 2. part. ex num. 4. refert alios Cened. collectan. ad Decretales 131. num. 3.

C A P. Si quilibet. XVI.

S V M M A R I V M.

- 1 Servi confugientes ad ecclesiam, an gaudeant illius immunitate?
- 2 Dicitur, Olim, quid significet?

IN principio textus, ibi, Servus ad venerabilia loca cõfugerit.

Vtrum servi confugientes ad ecclesiam gaudeant eius immunitate? Vide textum in leg. si servus C. de ijs, qui ad ecclesiam confugiunt. & in cap. metuentes 17. questione 4. Gutierr. lib. 1. practica. questione 1. num. 3. Gambacorta de immunitate lib. 4. cap. 12. num. 2. & cap. 13. per totum. Gregor. Lopez partit. 1. titul. 11. l. 3. verbo, Dargele noviter, &

ter, & eleganter Ludovicus Correa in relectione cap. inter alia de immunitate ecclesiarum 3. part. num. 6. & sequentibus. Azor. in st. moral. part. 2. lib. 8. cap. 9. §. Quid dicendum. Hoc tamen loco notandum est cum Hostiens. ad cap. inter alia de immunitate ecclesiarum num. 5. Servum ad ecclesiam confugientem posse dominum petere sibi restitui, præstito prius iuramento, de illum non offendendo Ita Ioan. Andr. libr. 1. nu. 7. Anchar. & Butr. in summa-rio. Panor. numer. 1. vers. servus fugiens. Zabarella ante num. 1. & 5. Navar. cap. 25. num. 19. Mascard. de probat. concl. 533. Soares de Pace part. 5. cap. 3. nu. 153. Cardos. in praxi iudicum verbo, Servitus, num. 69. Ludovicus Rodolphin. quest. variar. lib. 2. quest. 36. num. 11.

- 2 In textu, ibi, Olim. Quæ dictio respicit tria tempora, præteritum, præsens, & futurum, ideo ad omnes potest aptari. Fulgos. consid. 22. numer. 3. Tuschus tom. 2. littera D. conclus. 319.

CAP. Et si Iudæorum. XVII.

S V M M A R I V M.

- 1 Concil. Toletan. 12. quando celebra-
tum?
2 Christiana mancipia eorum, qui in
Inquisitione damnantur, an maneant
libera.

1 IN superscriptione, ibi, ex Cō-
cil. Toletan. 12. Interfuerunt huic
Concilio Episcopi numero triginta quinque, fuit celebratū apud urbem Toletanam, sub die quinto Iduum Ianuar. era 719. anno primo Eruigij Regis, cum ex glorioso Principis iussu in unum conuentū fuissent episcopi aggregati, & in Basilica sanctorum Apostolorum debitis in sedibus locarentur. Vide Garciam Loaysa in collectione Concilior. Hispan. fol. 548. ubi in notis nonnulla adducit.

- 2 In textu. Vide Molin. de iust. tract. 2. disp. 39. §. quartus est, ubi de materia. Vtrum autem christiana mancipia eorum qui in tribunali Inquisitionis de crimine hæreseos, aut apostasie à fide damnantur, libera maneant? Vide Alphosum à Castro de iusta hæreticorum punitione cap. 7. simanc. de catholicis titul. 61. à num. 8. Peña ad 3. part. director. q. 119. commentar. 168. latissimè Molin. de iust. tractat. 2. disp. 40. per totam, ubi tam de iure civili, quam Canonico

affirmativam partem multis fundamentis tue-
tur, adde Suar. de fide disput. 22. sectione 5. num. 6. Sanch. tomo primo decalogi. lib. 2. capis. 24. à nu-
mer. 9.

CAP. Præsenti, XVIII.

S V M M A R I V M.

- 1 Concilium Matisconense quando cele-
bratum?
2 Doctores qui de materia textus dispu-
tant.
3 Dicitio Vbicumque quam significatio-
nem habeat?

1 IN superscriptione, ibi, In Cō-
cil. Matisconensi, 1. Quod fuit
celebratum
in Gallia anno Christi 582. anno 2. Pelagij
Pontificis, & Guntheramni Francorum Re-
gis cum viginti Canones in illo Concilio san-
citos fuisse constet, non nisi decem, & novem
reperiuntur, iidemque omnes ad morum
emendationem, ecclesiasticamque disciplinā
spectantes, complures vero ad iudæorum pe-
tulantiam coercendam. Vide Baronium tom. 7.
anno Christi. 582. ad finem.

In textu. Consonat cap. ultimum de iu-
dais, & de textus materia vi-
de Perez lib. 8. ordinamenti tit. 3. l. 3. Glossa 1. Pe-
ralta in Rubr. de hæredibus instituendis numer. 187.
Azevedum libr. 8. recopilationis titul. 2. lib. 2. nu-
mer. 29. Gregor. Lopez partit. 3. titul. 13. leg. 6.
Glossa 5.

In fine textus, ibi. Vbicumq;
Quæ dictio est universalis, apta comprehen-
dere omnia loca, cap. ad honorem, de usupallij tex-
tus in l. ubicumque ff. de interrogat. actione quæ dis-
ponit scribentem posse ubicumque compelli
recognoscere manum suam de quo Roman.
confid. 371. in casu proposito num. 2. & 3. Limita
quando profertur in materia restricta ad quæ-
dam loca, quia tunc importat solum illa loca
restricta per alia iura, ita Geminian. consid. nu-
mer. 92. vers. Quia ad hoc Respondetur. Tuschus to-
mo 2. littera D. conclusione 391.

C A P. Si servus absente. XIX.

S V M M A R I V M.

- 1 *Episcopus servum à se ordinatum scienter reddit in duplo.*
- 2 *Ordinati in minoribus nõ debentur in duplo.*
- 3 *Nec quibus legata est libertas, post aliquod tempus, & deest modicum.*
- 4 *Expectanda est iudicis sententia ad dupli solutionem.*
- 5 *Episcopi possunt tacite dispensare, ubi possunt expresse.*
- 6 *Episcopi non possunt tacite absolvere à censura ubi possunt expresse.*
- 7 *Ex ratione futura non bene colligitur dispensatio presens.*
- 7 *Ex taciturnitate, & patientia Episcopi non colligitur animus dispensandi in foro externo.*
- 8 *Poterit tamen colligi pro foro conscientia.*
- 9 *Ex precepto Episcopi de certa scientia, colligitur animus dispensandi.*
- 10 *Probatio huius scientia incumbit promoti.*
- 11 *Ex facto alieno, quod quis indagare tenetur, colligitur scientia illius.*

Collige ex textu, Episcopum ordinantem servum alienum scienter teneri pretium eius domino in duplo restituere, manente servo libero, si presbyter, aut Diaconus ordinatus fuerit; quod intellige si Episcopus habeat unde solvat, vel presentantes ipsum ad ordines, quod si incio Episcopo, & presentantibus est ordinatus, vel si non habeant unde solvant, cogentur ipsi ordinati redire in servitutem ad dominos, eo modo, quo dixi in cap. *Quis autem leges, supra n. 2.* ita ut presbyter amittat peculium, vel reddatur domino, ut serviat in honestis, non ut servus, sed ut liber, Diaconus, & subdiaconus vicarium presentent, sin minus reddantur in servitutem. *Tolet. lib. 1. cap. 59. num. 1. Suar. de censur. disp. 51. sectione 3. num. 13. Reginald. in praxi lib. 30. tract. 2. numer. 63. Henricq. lib. 1. de irregul. cap. 8. num. 7. & in Commen. littera D. Avil. de censur. part. 2. disp. 3. dub. ult. quidquid contra dicat Sayr. lib. 3. Theaur. cap. 14. num. 5. ubi ait semper, & in om-*

ni casu diaconum, & subdiaconum manere liberos, nec posse dominis servire, nisi in honestis, & decentibus.

In textu, ibi, Presbyter, aut ² Diaconus. Nihil tamen disponit de subdiacono, aut de ordinatis in minoribus, sed dicendum subdiaconum gaudere eodem Diaconi privilegio, ut presentato vicario, vel pretio pro se, sit liber, ita Doctores statim allegandi. Ordinati vero in minoribus in omni casu in quo contra domini voluntatem ordinantur, erunt ut servi, nec ad eos restituendos in duplo tenebuntur Episcopus scienter ordinans, aut scienter presentantes ad ordinationem. Ita *Henricq. lib. 14. de irregul. cap. 8. num. 7. & in Commentar. litter. D. Avila de censur. part. 2. disp. 3. dub. ult. ubi sequitur sententiam Tolet. lib. 1. summa cap. 59. num. 4. Sayr. citatus cap. 14. num. 5.* De Suario non satis colligere possum utra sit in sententia, magis videtur inclinare etiam ordinatos scienter ab Episcopo in minoribus esse liberos, & pro eis duplam solutionem deberi. Vide illum *d. disp. 51. sect. 3. num. 12.* ad medium, ubi de hoc.

Quid si servo ordinato, sciente Episcopo, & ³ presentantibus, legata sit libertas post annum, & is adhuc non sit completus, tenebitur ne adhuc episcopus, & presentantes duplum solvere, & in casu quo non possint, mulctabitur presbyter peculij amissione, diaconusque, & subdiaconus tenebuntur, aut vicarium pro se presentare, aut seipsum redimere, ne incidant in servitutem? Respondeo, tunc non deberi duplam solutionem, nec presbyterum mulctari amissione peculij, neque diaconum, aut subdiaconum teneri ad se redimentum, oblato vel vicario, vel pretio; quia fere nullus est momenti praedictum, quod domino inferatur; quod verius erit, si tempus quod adhuc superest ad consequendam libertatem, spatio sex mensium brevius sit. Pro pleniori probatione adi *Sanch. lib. 3. de matrimonio disp. 18. num. 9. & disputat. 23. numer. 13. & lib. 7. disputat. 19. numer. 4.*

In textu, ibi, Recompenset. ⁴ Dubitari potest utrum hæc dupla recompensatio debeat statim, an spectanda sit iudicis sententia? *Suar. d. disp. 51. sectione 3. numer. 12.* ait statim deberi, probat, quia hæc lex non est vere pœnalis, sed fundatur in æquitate quadã, ita ut servi pretium reddi iubeat pro servo ordinato, alterum vero pro iniuria, & violentia, quam infert domino faciendo, eo invito, servum suum liberum, & quemadmodum ab ipsa ordinatione servus liber est, & tenetur dominus illum, reddita solutione, dimittere, ita etiam statim solutionem deberi. Dicta sunt hæc

hæc valde probabiliter, sed probabilius dicendum non deberi statim, nisi æquam compensationem, ut videtur decisum *in cap. per venerabilem*, ibi licet ordinator satisfacere domino teneatur, qui filij sui legitimi, pro altera parte, quæ iustam satisfactionem excedit, expectanda erit iudicis sententia, ut potè clarè pœnali, satisque per actionem, quæ datur ipsi domino contra episcopum, vel præsentantes, recompenatur violentia, quam lex domino infert, pro servi libertate.

5 In Glossa verbo, absente, ibi, Circa notum. Ait episcopum circa notum dispensare ipso facto, sive tacita dispensatione, quæ doctrina quæstionè gravissimam involuit, Vtrum episcopi in legibus Pontificijs, in quibus de iure, vel de cōluetudine, aut peculiari commissione possunt dispensare; p̄sint etiam id facere ipso facto, quod appellant tacitā dispensationem, & ex quibus signis talis tacita dispēfatio colligi possit? Tu pro hæc difficultate, de qua nō satis explicite Doctores, statue sequētes cōclusiones.

Prima conclusio. Episcopi in eis legibus in quibus proprie, & expresse possunt dispensare, possunt etiam tacite, nec id valorem dispēfationis impedit. Est contra Glossam in capit. 2. verbo, dispensatum de schismat, ubi Ioann. Andr. Anton. Abbas Cardinal. Anchar. Anian. & alij, & Glossa in cap. unico, verbo, dispensare, de atate, & qual. in 6. ubi Dominic. & Franchus, Innocent. in cap. veniens, de filijs presbyter. ibi, Anton. Abb. Cardinal. Henriq. præter hos, Imol. speculat. Bart. ad l. Barbarius, num. 12. ff. de officio prætor, vbi Iason. Horoscus, item Paulus Aencas de falco, Mandos. Rosel. Angel. Sylv. Navarr. Sarmien. Antonius Cucus Antonius Gabriel, Menoch. de præsumpt. lib. 2. præsumptione 20. Caietan. Henriq. Emman. Rodrig. Azor, quos refert, & rejicit. Sanches lib. 8. de matrimonio disp. 4. num. 15. Sed eam tenent Innocent., Bellamera, Lambertinus, Sylv. Mayol. Salzed., Navar. Bernard. Diaz, Paludan. Margarita Confess. Henriq. Medina, & quod refert Sanch. citatus num. 17. Suar. de legibus lib. 6. cap. 13. num. 13. ubi seipsum refert de censuris disp. 41. sect. 3. Fundamenta leges apud Sanch. & suarum citatos, ubi de eius probatione latissime, & accuratissime. Breviter probatur, quia tota ratio, cur Episcopus non possit dispensare tacite, admittendo scilicet irregularē ad ordines, dando beneficium illegitimo, cui potest ex commissione iuris, vel speciali, cum scientia inhabilitatis, esset, vel quia requiritur causæ cognitio iuridica, vel quia requiritur dispensatio expressa, verbalis, vel in scriptis, neutrum requiritur ergo, &c. Maior continet causas ob quas nostram conclusionem non admittant Doctores citati contra illam. Minor probatur quoad priorem partem, non requiritur

scilicet, causæ cognitionem iuridicam, quia in primis pro foro cōscientiæ talis cognitio causæ non est necessaria, sed satis est quod Episcopus sciat dari iustam causam dispensandi, & subditus existimet superiori talē causam esse notam. Deinde pro foro exteriori nulla ratione probatur esse hanc cognitionem iuridicā necessariam ad valorem dispensationis, sed sufficere ut dispensanti Episcopo constet de causa, ob quam dispensat in lege superioris, quomodocumq; id constet. Ita ferè Suar. citat. tom. de legibus lib. 6. cap. 13. num. 16. Probatur minor quoad secundam partem, nimirum non requiri dispensationem profertur verbo, vel scripto, quia id nullo textu probatur, ut expresse docet Sanch. citat. disp. 4. num. 21. Cum Anton. Abb. Cardinal. & Probo, quos ibi refert. Supponit hæc conclusio Episcopum verè habere causam dispensandi, hac tacita dispensatione, in lege superioris, alioquin ipsa dispēfatio erit nulla, quod etiam procedit in expressa dispensatione, cum solum dispensare possit data causa ut bene notat Sanch. & Suares citatus.

Sed contra, quia aliàs Episcopus communicando cum excommunicato illum censeretur ab excommunicatione absolvere. Cōsequēs est falsum ex, Clement. Unica de sent. excommun. ubi etiam de summo Pontifice dicitur, quod licet scienter participet excommunicato, per hoc ipsum absolvere non censeatur, nisi aliter exprimat id se velle facere, ergo multo minus id de inferioribus episcopis dicetur, & colligitur ex cap. cum consideres de sentent. excommunicat. Ergo neque tacite aut solo facto episcopus censebitur dispensare in irregularitate. Videtur enim eadem ratio, & supponimus in episcopo potestatem ad utrumque. Respondetur aliud esse absolvere, & aliud dispensare. Primū habet præscriptam in iure formam, secundum verò minimè: & ideo episcopi tenentur servare formam iuris in absolutione, non tamen in dispensatione cum nulla sit, & ita tenet Glossa in cap. ult. d. 51. verbo qui concubinas, & Glossa in cap. Si qui sunt dist. 81. & sequitur citatus Navar. cap. 25. num. 74. & Antoninus in tractat. de irregul. cap. 6. num. 15. Regi. id. lib. 30. tract. 2. sect. 5 n. 31. in fine ubi citat. Falicianum in fine tractatus de irregularit. Sayrus de censur. lib. 7. capit. 14. numer. 10. Cur autem non censeretur absolutus ab excommunicatione cum quo Summus Pontifex cōmunicavit in dist. Clem. ult. cum Romanus Pontifex independenter à iure positivo (cuius est ea forma) supremam habeat potestatem ad tollendam censuram? Dicendum est quod in eo casu non se declaravit Pontifex an veller suo facto absolvere, & quando indicia sunt incerta, positivo stādum est iuri quod formā præscribit ad absolvendum à censura, quamquam aliàs unicum Summi Pontificis verbum aut nutus

nutus pro absolutione valeat. *Rebus. in praxi benef. verbo, Datū n. 26. Suar. de cōf. disp. 7. sect. 9. n. 14.*
 7 Secunda cōclusio. Non bene colligitur datā esse dispēlationē tacitā in aliquo impedimento, quod Episcopus nesciebat, etiā si cōstet illū dispensaturū, si de tali impedimēto sibi cōstaret. Est cōtra *Glossā in l. Barbarius, verbo. Effecisse, ff. de offic. prator. Bart. in l. 2. n. 2. C. si servus aut libert. lib. 10. Imol. in l. quidā consulebat, ff. de reiud. Annan. in cap. 2. num. 6. de schismat. Rom. cons. 216. num. 7 & 8. Menoch. de præsumpt. lib. 2. de præsumpt. lib. 2. præsupt. 20. num. 13. & 26. Anton. Gabr. tom. 3. commanem. lib. 1. tit. de præsumpt. conclusione 81. num. 15.* Vtrum facile probatur, quia per voluntatē præsumptam de futuro, non tollitur obligatio præsens, quemadmodum per ratihibitionem futuram, nō datur iurisdictio præsens, nec per praeceptum præsumptum, etiam de futuro, vel sub cōditione si adesset superior, non potest induci actualis obligatio. Et quamvis ob præsumptā voluntatem superioris, possit subditus aliquem actum sibi vetitum licitē exercere, id erit quando actus omnibus modis non est prohibitus, ut optime declarat *Suar. citatus tom. deleg. cap. 13. num. 20.* Probatur deinde, quia dispensatio non potest habere effectum, nisi ex dispensantis voluntate, voluntas autem ferri non potest in incognitum, ac proinde pro impedimento incognito consensus actualis dari non poterit. Authores pro hac nostra cōclusionē videbis apud *Sanch. citat. disp. 4. num. 11. 12. & 15. & Suarium citatum, qui eam evidenter explicant, & defendunt.*

8 Tertia conclusio. Taciturnitas, & patientia Episcopi videntis aliquem iure, in quo potest dispensare impeditum, exercere ea, quae sibi interdicta sunt, non est sufficiens signum ad colligendam tacitam dispensationem pro foro externo, licet facile possit contradicere. Eam tenent communiter *Canonista cum Innocent, & Host ad cap. veniens, de filiis presbyterorum.* sequitur *Suar. de legibus lib. 6. cap. 13. num. 21.* & retulit Authores n. 18. II. sunt *Glossa in Clement. unica, de sententia excommunicat. verbo approbamus, Panormit. Card. Imol. Felin. Anton. Gabr. Selva benef. Menoch. Sayrus, quos trāstulit ex Sanch. d. disputat. 4. numer. 25.* Licet contrarium sequatur ipse *Sanch. numer. 26.* cum Authoribus, quos pro sequenti conclusione referam. Probat *Suar. quia indicium taciturnitatis, non consensus, sed tantum permissionem inducit, quae permissio potest esse sapissime sine peccato, nam Episcopus causas occultas habere poterit ob quas hic, & nunc melius sit tali nō contradicere. Deinde licet cū peccato aliquādo dissimulet, at maius peccatū videbitur sic per ipsam taciturnitatem dispensare. Vltimo quia tacere est potius pati, quā agere, & ad dispensationem actio dispensandi necessaria est, quae ex passione non bene colligitur.*

9 Quarta conclusio. Taciturnitas, & patientia Episcopi aliquādo pro foro conscientiae sufficit ad colligendam Episcopi dispensationem. Hāc ad minimū probant Authores, quos n. 26. refert, & sequitur *Sanch.* Hi sunt *Menoch. Palud. supplement. Gabriel S. Antonin. Vera Cruz. Saa, Azor,* qui omnes aiunt, etiā pro foro exteriori valere pro signo ad colligendam dispensationē, taciturnitatem, & patientiā Episcopi, cum facile impediri potest, & nō impedit; ergo à fortiori id iudicabunt in foro interno, ubi nō tāta probatio requiritur. Probat *Suar. c. 13. n. 22.* cōclusionē, non ex praecisa taciturnitate, & patientia, sed ex aliquibus circumstantiis, quae cum ipsis possunt concurrere, ut si intercederet aliqua causa, & occasio nō petēdi expressū cōsensum ab episcopo impedimēti sibi noti, qualis esset nimia familiaritas, necessitudo, cōlanguinitas, ex quibus praesumat inhabilis secū Episcopū videntē, & tacētē dispensare, quarū rerū iudiciū practicū efformare debet ipse impeditus, ut licitē exerceat eū actum, per quē credit secū dispensare Episcopū videntē, & tacētē. Ad ipsum *Suar. d. nu. 22.* ubi ait dispensationē hanc tacitam nunquam esse extendendā ultra illud opus, quod fit, corā praelato tacente, & patiente, quod etiā advertit *Sanch. citat lib. 8. disp. 4. n. 10.* cū *Oldrad. Rebus. Probo. Antō. Gabr. Menoc.* quos refert.

10 Quinta conclusio. Quando Episcopus praecipit aliquid ex certa scientia subdito, quod sine dispensatione valere non potest, censetur tacitē dispensare cū subdito inhabili, ut si det beneficiū simplex illegitimo ex certa scientia, &c. Probatur ex *l. quidam, ff. de reiudicata ibi, Princeps enim qui illi dignitatē dedit, omnia gerere decernit, &c.* & verō, si non censetur Episcopum dispensare, censetur illum imperare repugnantia, & praecipere iniquitatē, quod tamē nunquā exultimandū est. Pro hac allegat *Suar. de legibus lib. 6. c. 13. n. 23. Rebus. Anton. Gabr. & alios quos sequitur: plures Sanch. de matrim. lib. 8. disp. 4. n. 1. & sequētib.* Ceterū ut bene notat *Suar. citatus, & Sanch. nu. 7.* Vnde cūq; cōstet ex hac Episcopi scientia illi constasse de impedimēto, & in eo voluisse dispensare, satis erit, ut in bona conscientia sit promotus.

11 Pro foro verō exteriori, incūbet promotō hanc tacitā dispensationē probare, ut optimē deducunt *Suar. n. 24. Sanch. n. 5.* nec ad eā probandam opus erit addi in litteris promotionis clausulam ex certa scientia, neq; ut ex scripti tenore, & facti narratione constet id esse factum ex certa Episcopi scientia, neq; ut vitiū, & inhabilitas promoti in litteris promotionis exprimat, sed satis erit quae cūq; probatio, ex qua cōstet episcopū fuisse consciū inhabilitatis, ut optimē probat *Sanch. n. 5.* ad quē *Suar. n. 25.* in fine lectorem remittit; addens hanc quaestionē esse ab eo accuratē disputatam.

Non praetermittendum quod notat *Suar. num. 24.*

n. 24. ad medium bene ex facto alieno, quod quis indagare tenetur præsumi scientiam illius, ubi allegat pro se *Abbat. in cap. Innotuit, de elect. nu. 9. & cap. penult. extra de regul. iuris, adi illum.*

C A P. Si servus sciente. XX.

S Y M M A R I V M.

- 1 *Servus iniens matrimonium cum libera ignara servitutis, domino tacente, servitute fit liber.*
- 2 *Annus repetitionis servi ordinati, sine voluntate domini quando incipiat?*
- 3 *Servus debet probari per triennium ad religionem.*
- 4 *Servus factus monachus sine voluntate domini, potest repeti per triennium & quando illud incipiat?*
- 5 *Servus factus professus intra triennium professionis, quibus casibus repeti possit?*
- 6 *Quando valeat professio servi?*
- 7 *Servus invalide professionem emittens ex defectu libertatis, quando teneatur ad vota simplicia?*
- 8 *Episcopalis ordo liberat à forma servili, & à patria potestate, n. 9. & sequent.*
- 14 *Servos adscriptitios lex lusitana ablegavit.*

1 **I**N textu, ibi, *Sciente.* Simile quid dicitur de servo cuius dominus cum sciat eum in matrimonium velle ducere liberam, ignaram servitutis, tacet ipsam servitutem, & dissimulat, *Authent. ad hoc C. de latina libert. & Authent. de nuptijs, collat. 4. §. Si verò vers. hoc autem de cernimus, & probat Sanch. cum multis lib. 7. disp. 20. numer. 5. de matrimonio. Suar. in defensione fidei lib. 4. cap. 11. §. Ratio autem est, ubi nostrum textum adducit, & ex illo deducit, servum ordinatione fieri liberum, quando dominus consensit,*

2 **I**n tex. ibi, *Intra spatium unius anni.* Notat *Suar. de censur. disp. 51. sect. 3. n. 3. cū Glossa hic verbo vivus Franch. & Panormit. cap. 2. de servis nō ordinand. nu. 6.* hunc annum computari à scientia domini non ab ordinatione servi, sequitur præterea *Host. in sum. lib. 1. tit. de servis non ordinand. Campanil. in divers. iuris rubr. 11. cap. 8. n. 12. Ludovicus Miranda in manuali Pralat. tom. 1. quest. 17. art. 2. concl. 4. in fine. Astens. in summa 2. part. lib. 6. tit. 20. quest. 1. Richard. in 4. dist. 25. artic. 5. q. 5. S. Antonin. 3. part. tit. 20. cap. 6. sum. Pizanella verbo servus 2. & alij cum quibus *Sayrus de censur. lib. 6. cap. 54. numer. 5. Reginald. in praxi lib. 30. tract. 2. num. 63. Vide inferius num. 4.**

In textu, ibi, *Legitimo probato experimento.* est hoc experimentum legitimum triennij spatium, ita deciditur à Bonifac. Pontifice *cap. Si quis incognitus 17 q. 2. ubi servus ingressus religionē absq; domini licētia, potest ab eo intra est triennium repeti, cui, si repetatur, tradendus cum omnibus, quæ ad monasterium attulit, elapso vero triennio iam repeti non poterit, nisi tam longe dominus absit, ut triennium ad repetitionem non sufficiat.*

Quæres à quo tempore enumerandum sit hoc triennium? Respondet *Hugo relatus à Sylv. verbo, Religio. 2. quest. 3. Azor. part. 1. lib. 22. quest. 3. cum Glossa eodem cap. Si quis incognitus, verbo intra triennium, numerandum esse à die probationis inceptæ, verius est numerandum à die notitiæ domini, ita D. Anton. 3. part. tit. 16. cap. 3. §. 4. Rosella verbo Religio 2. num. 2. Sylv. verbo Religio 2. questione 3. Sanch. 2. tom. Decalog. lib. 5. cap. 4. num. 46. & authores relati supra num. 2.*

Quid si servus intra triennium emittat professionem, poterit ne adhuc intra illud iam professus à domino repeti, & revocari in servitutem? Respondeo cum distinctione, vel enim servus fuit in culpa professionis, quia sciens se talem, & cum mala fide professus est. vel putans se esse liberum, monasterium fuit in culpa, quia debitam diligentiam omisit, ante quam admitteret ad profitendum. Si primo modo potest repeti; ne fraus sua illi patrocinetur, ita *Host. in sum. tit. de voto vers. quid si professus. Archidiacon. cap. si quis incognitus citat. quest. 2. nu. 1. & ibi. Bellamer. num. 1. Turrecremat. num. 4. D. Antonin. 3. part. tit. 16. verbo, Religio 2. nu. 2. Sylv. verbo Religio 2. questione 3. Sanch. citat. num. 47.* Si secundo modo, reduci non poterit ad servitutem, sed manebit professus in monasterio, quod quidem monasterium domino tantundem solvet, ut illum servet indemnem, idque in penam omissæ diligentiae. Ita Doctores citati, & præter eos *Tabien. verbo. Religio questione 10. num. 11.*

Maiores dubitatio est. An talis servi professio valeat? Distinguendum puto: nam vel ea sit intra triennium notitiæ domini, vel post triennium. Si hoc secundo modo, certum est professionem valere, quia dominus consentire videtur, non repetendo intra tempus sibi permissum, & servus suam libertatem præscribit, monasteriumque in illum iurisdictionem acquirit, si & in servo, & in monasterio bona fides detur, alioquin nunquam valebit præscriptio ita *Angel. verbo, Religio numer. 3. Tabien. verbo, Religio quest. 10. num. 11. Azor. part. 1. lib. 12. cap. 1. questione 3. Sanch. d. cap. 4. numer. 44.* Si professio sit intra triennium, & in casibus, in quibus à domino potest revocari, de quibus *nu. 5.*

6 Multo veriùs videtur professionem esse irri-
tam, quia servus non potest se tradere reli-
gioni, cù sit alieni domini; ita tenet Paludan.
in 4. distinct. 38. quaestione 4. art. 2. numer. 3. Azor. d.
l. 12. quaestione 3. Sanch. citat. num. 49. Contra Ar-
chidiacon. in c. Si quis incognitus 17. quaestione 2. num.
1. & ibi Bellamer numer. 1. & 2. Turrecrem. num.
3. Angelus, verbo, Religiosus num. 5. Sylv. verbo,
Religio. 2. quaestione 3. Tabien. verbo, Religio. quaest.
10. num. 11.

7 Vtrù verò in casibus invalide professionis,
in quibus ad servitutem revocatur; teneatur ad
servanda tria vota castitatis, paupertatis, &
obedientiae extra religionem, non ut solem-
nia, sed ut simplicia? tractat egregie Azor. ci-
tat. quaestione 3. & Sanch. num. 104. ubi ambo af-
firmant; nisi servus professionem emittens in-
tenderit non obligare se extra religionem,
ut habetur in c. quidam, & capit. placet, de convers.
coniugati, & pro hac iuris praesumptione in du-
biiis standum esse etiam in foro conscientiae,
late disputat Sanch. tomo primo Decalogi lib. 1. cap.
10. num. 18.

8 In textu, ibi, Episcopalis enim
ordo. Liberum esse Episcopum ab omni
conditione servili, & adscriptitia, at-
que curiali appellat Azor part. 2. lib. 3. cap. 32. qua-
estione 1. constantem omnium opinionem, &
bene ibi solvit cum Glossa hic, hanc legem de-
sumptam ex Authent. de sanctissimis Episcopis collat.
9 nihil valere in iure Canonico quoad eam
partem, in qua ait Episcopum teneri servitute
Curiali.

9 In textu, ibi, Ius patriae pote-
statis. Liberum esse Episcopum à patria pote-
estate, probatur etiam ex cap. per vene-
rabilem, qui filij sint legitimi, & Glossa l. 1. ad finem ff.
ad senatus Consult. Macedonian. Bart. in l. Marius
C. de patria potestate l. 65. tit. 5. part. 1. ubi Mon-
talvus, & Gregor. Lopez. Molin. tom. 1. de iust. tracta-
tu 2. disput. 229. vers. sextus, Glossa, verbo, Illico
Angel. num. 5. Picbard. numer. 3. in §. Filius familias.
Instit. quibus modis ius patriae potestatis. Ioann. Gra-
tian. regula 198. in principio, Covar. in c. quia nos, de
testam. num. 5. Stephan. collect. 446.

10 Ceterum Episcopum exire à patria potes-
tate, intellige quoad illos iuris effectus, qui
episcopo sunt nocivi, non verò quoad eos, qui
sunt utiles, ut patet ex Authent. constit. qua digni-
tas §. ult. collat. 6. Bart. l. item in potestate ff. qui
sunt sui, vel alieni iuris. Ias. nu. 49. Orosius column.
266. in l. patre furioso, eodem tit. Guilhelm. Bene-
dict. in cap. Raynuntius verbo, si absque liberis. 2. nu-
mer. 52. de testamentis. Gregor. Lopez. in l. 14. tit. 18.
18. Glossa final. part. 4. Picbard. in dicto §. Filius fa-
miliis ubi alios refert. Ioann. Gratian. in regula
198. num. 6. Vt autem scias qui effectus resul-

tantes ex patria potestate sint filijs nocivi, vel
utiles, leges Glossam 1. & Ioann. Ovin. in §. primo
numer. 27. Instit. de patria potestate, Pinel. in Rubr. C.
de bon. maternis 2. part. num. 17.

Hinc deducitur quod filius Episcopus reti-
net iura suavitatis, ut constat ex Authent. constit.
qua dignitas, §. illud. collat. 6. & ibi notat Angelus,
& appellat communem sententiam, Gomez 1.
tom. cap. 9. num. 11. Gutierrez. §. Sui num. 11. Instit.
haredum qualitate, & different. quos refert, & se-
quitur Gratian. regul. 19. num. 6. & 7. Molin. tom. 1.
tract. 2. disp. 229.

An hæc etiam iura suavitatis contineat regu-
laris post professionem, quæ transmittat ad
monasterium, sicut transmitteret ad alios
hæredes? Affirmat Tiraguel. de retract. lignagier,
§. 1. Glossa 8 num. 19. & in l. Si unquam, verbo,
suscepit numer. 42. Cod. de revocand. donat. constat
aperte ex l. fin. C. de Episcopis & clericis. Sanch. tom.
2. Decalog. lib. 7. cap. 2. num. 5. & præter ibi citatos
tenet in d. l. final. C. de Episcopis, & clericis Bald. nu.
4. Paulus nu. 3. Iason in l. patre furioso, ff. de iur. qui sunt sui,
vel alieni iuris num. 41. ubi dicit communè Goni-
tom. 1. cap. 3. nu. 20. & cap. 9. nu. 10. Guilhelm. Bene-
dict. cap. Raynuntius, de testamentis, apud quos vi-
debis alios. Quod intellige 1. de monasterio
bona in cõmuni habente, Bart. Authent. ingressi,
in 2. lectura num. 64. C. de sacrosanctis, Arctim. cap. in
presencia. num. 93. de probat. Parisius in l. Gallus §. &
quid si tantum nu. 50. ff. de liberis, & testibus, & ibi
Marius Salamonijs num. 40. Intellige 2. si mona-
chus non moriatur ante delatam hæreditatē,
de quo Glossa fin. in cap. unico 17. q. 1. Felin. allegans
plures in cap. in presencia, num. 5. de probation. probat
optime Sanchez tom. 2. Decalogi lib. 7. cap. 12. num.
17. apud quem multa de hoc argumento, &
egregia.

De alijs dignitatibus, quæ liberant à patria
potestate videri possunt Platea in l. fin. nu. 1. C. de
decurionib. lib. 10. Molin. 1. tom. disp. 229. §. Octavus
de quibus etiã agit Gregor. Tholosanus syntagmat.
iuris lib. 11. per plura capita. Covar. in cap. quia nos,
num. 5. de testam. Gregor. Lopez. part. 4. tit. 18. l. 15.
verbo Retener Thom. Valasc. tom. 2. allegat. 29. à n.
82. usque ad 96.

In textu, ibi, Adscriptitios verò.
De hoc servorum genere late egimus ad c. Si
quis obligatus num. 1. hac distinct. Lex tamen Lu-
sitana huiusmodi servitutem ab his Regnis om-
nino ablegavit, lib. 4. Ordinat. tit. 42. de qua
latissime Valasc. de iure emphyt. quaestione 37. nu-
mer. 1. Caldas Pereira de empt. & vendit. capit. 30.
numer. 36. videbis etiam l. 7. ubi Glossa 3. tit. 6.
part. 6. lib. 1. & 4. tit. 9. lib. 7. recopilat. Maio-
lum de irregulari. lib. 1. capit. 35. Suares de censuris
disp. 51. sectione 3. num. ultim.

CAP. Admittuntur. XXI.

S V M M A R I V M.

1. *Servus multorum; licet unus præstet libertatem, non potest ordinari.*
2. *Servus, quem dominus præsentat ad ordines, est liber.*
3. *Servus cui conceditur libertas, per aliquod tempus, potest ordinari.*
4. *Servus, cui promissa est à domino libertas intra certum tempus, sed non præstita, non potest ordinari.*

IN textu, ibi, A dominis consequi libertatem. Quid si servus multorum non ab omnibus dominis, sed ab uno consequatur libertatem? Dico non posse ordinari, quia adhuc est servus l. i. vers. itaque C. de comuni servo manumisso, & ibi, Glossa, verbo, necessitatem, Salicet. ibi num. 1. l. 2. eodem tit. & ibi, Glossa, verbo, fiat. Gregor. Lopez. l. 2. tit. 22. part. 4. verbo, edende, & ratio est quia, servitus est individua, nec aliquis potest esse pro parte liber, & pro parte servus, ut probat Glossa eadem l. 2. verbo, ex parte, & l. duobus ff. de liberali causa, & l. cum filius ff. de legat. 2. & l. iudicata ff. de except. rei iudicata, sed non propterea erit unus manumissio frustranea, & nugatoria, sed cogentur alij domini, si servus reliquum pretij offerat, aut aliquis pro eo, ut illum faciat liberum, acceptare, quod fit in favorem libertatis, contra regul. l. nec emeret. C. de iure de liberandi, & l. invitum C. de contrah. empt. sed expresse habetur l. i. in principio vers. Is itaque Cod. de communi servo manumisso, neque in hoc statuitur iudicio maioris partis, contra l. & servum & l. maiorem, ff. de pactis, quod procedit etiam quamvis manumittens habeat minimam portionem in servo, ut docet Bald. ad d. l. i. C. de communi servo manumisso, num. 2. unde colligit casum in quo minimum trahit ad se maximum, vide illud in Sanch. lib. 7. de matrim. disp. 24. n. 17. Suarez de censur. disp. 51. sect. 3. num. ult.

IN textu, ibi, Minime poterunt. Quid si potuerunt consequi libertatem, sed promissione post annum, qui annus iam elapsus sit, & domini promissis non steterunt? Dico hos non posse ordinari ex defectu libertatis, quia licet hæc debeatur servo ex obligatione naturali, ex qua diximus posse dominum servo obligari in cap. ex antiquis num. 2. hac ipsa distincta tamen quia ea non præstita est, sed promissa, tales manent servi. Vide Sanch. citat. num. 22.

IN text. ibi, Minime potuerunt. At ego suppono potuisse servum nancisci libertatem à dominis per annum v. g. quo elapso reverterentur ad servitutem, Tunc quæro, Vtrum in eo casu possint ordinari? Respōdeo posse; quia libertas concessa pro certo tempore, v. g. pro biennio, eo ipso est perpetua. l. libertas, l. ideo, ff. de manumissis testament. & ibi, Glossa l. libertas, verbo non potest. & l. ideo verbo, supervacua est; probat optime Sanch. lib. 7. de matrimonio disp. 19. num. 3. Contra supplementum Gabriel 4. disp. 36. q. 1. art. 3. dub. 2. Sor. in 4. dist. 35. quæst. unica art. 2. vol. 4. Ledesm. 2. p. 4 q. 54. art. 1. ad fin. Emman. Rodrig. tom. 1. sum. 2. edit. cap. 203. num. 3. Vega tom. 2. sum. cap. 34. casu. 67. qui ex falsa opinione, nimirum servum esse, cui libertas concessa est pro certo tempore, existimarunt huc esse irregularem, & matrimoniū cum illo contractum, scilicet conditionem servitutis ignorante, esse nullum; cum re vera non sit, quia talis, & verè est liber, & minime irregularis; Ad de materia Connanū lib. 2. de iure civili cap. 10. n. 4. qui textus meminit.

IN textu, ibi, Nisi forte eorum petitio aut voluntas. Licet hi ordinationem servorum possint petere, sine animo concedendi libertatem, tamen eo ipso, quod petunt, vel præsentant ad ordines, quidquid sit de voluntate manumittendi, servi manent liberi; quia tunc dominus scit, nec contradicit, quod sufficiebat ad libertatem, cap. Si servus sciente supra, imo tantum abest ut contradicat, ut potius petat.

CAP. Abbati. XXII.

S V M M A R I V M.

1. *Abbas non potest facere liberum servum monasterij.*
2. *Nemo plus iuris potest in alium transferre, quam ipse habet.*

IN textu. Collige ex illo non licere Abbati, vel monacho liberum facere servum monasterij. Ratio est quæ tradit. Glossa 1. Quia Abbas nihil habet proprii, cap. nullo, cap. non dicatis 12. q. 1. unde non potest facere recompensationem servi. Vide Navarr. commentar. 2. de regularibus numer. 1. & 8. & posita ad cap. sequens, num. 2. Potest tamen Abbas cum consensu conventus manumittere servum, retento tamen ecclesie servitio argumento, textus in capit. patet. 12. questione 2. observat Prepositus in presenti, n. 5.

In Glossa

In Glossa verbo, Proprium.

Docet Glossa, quod nemo potest plus iuris in alium transferre, quam ipse habet, Glossa similis verbo, pro non dato in cap. quod autem, & verbo, nisi ius in cap. cura, de iure patronat. Glossa, verbo, nullus in cap. nuper, de donationibus inter vi- rum, Reg. nemo plus 55. ff. de regul. iuris l. traditio, 20. ff. de acq. rerum dominio cap. Daibertum l. questione 7. fallit tamen in aliquibus casibus, de quibus agit Glossa prima in dicta leg. traditio.

C A P. Multos. XXIII.

S V M M A R I V M.

- 1 Monachus fugitivus an acquirat monasterio?
- 2 Monachus nil habet proprium, & servo comparatur?

Post principium textus, ibi, Dei servitium.

Notat Gregor. Lopez l. 3. tit. 18. p. 3. Glossa 1. ad finem. ad hoc, quod religio servitus est; Glossa Instit. de iure person. in principio, neque per hoc dicitur minui hominis libertas, ut post Speculat. tradit idem Gregor. Vtrum autem per monachum fugitivum acquiratur monasterio possessio, sicut per servum, qui est in fuga? Vide Bart. in l. 1. §. Per servum, n. 2. ff. de acq. possessione. Ripa in l. 1. nu. 151. ff. de vulg. & pupillar. latissime Ceval. communis contra communem, questione 446. ubi numer. 4. nostri textus meminit.

In textu ante medium, ibi, Servitute.

Igitur monachus proprium nihil habet, & quasi mortuus saeculo reputatur. Authent. ingressi C. de Sacrosan. ecclesijs, faciunt quae tradit Petrus Vbaldes in tract. de canonica Episcopali questione 14. num. 9. Hyppol. in principio, numer. 38. Instit. per quas personas. Covar. in capit. 1. num. 21. de testam. Menchac. de successionum creatione §. 21. num. 150. Iacobus Sbrozianus de officio Vicarij lib. 1. quest. 38. num. 1. & sequentibus. Navarr. coment. 2. de regular. num. 18. Azor. inst. mor. p. 1. lib. 12. cap. 9. Franciscus Leo in thesau- ro fori ecclesiastici part. 2. cap. 1. num. 41. Franciscus Coriolano in tract. de casibus reservatis part. 2. casu 2. de apostasia num. 30. Aloysius Ricc. in collect. decis. part. 3. collect. 519. Fr. Ioannes de la cruz, de statu relig. lib. 1. c. 3. Campan. in divers. iuris rubr. 12. c. 7. & cap. 16. a nu. 71. Reginal. in praxi lib. 18. num. 397.

Ludovicus Miranda in tract. de Sacris Monialibus questione 9. Armendar. in addit. ad recopilat. legum Navarrae fol. 85. & sequent. n. 58. & 63. Ex quo collige monachos, & moniales non posse tenere propria, sed omnia dare debere suis superiori- bus, a quibus illorū necessitatibus subvenien- dum est, reliquum vero in usus monasterij est conferendum. Imo Navarr. consil. 47. numer. 2. de regular. & cons. 15. num. 2. de statu monach. Sanch. in decalog. tom. 2. lib. 7. cap. 17. num. 28. Aloy- Ricc. in praxi aurea resol. 194. affirmant, nullum superiorem posse concedere monacho facul- tatem, ut aliquid retineat ad usum irrevocabi- lem, & ita monachos nec civiliter agere, nec conveniri posse resolvit Glossa, verbo, aut mo- nachum in cap. de persona 11. q. 1. Glossa in l. 2. verbo non possunt ff. de in ius vocando Specul. in titul. de statu manachor. in principio Capella Tolossan. questione 20. Adde posita ad cap. supra proximum, num. 1. Cum Episkia ad cap. tentum infra dist. 81.

C A P. Prohibendum. XXIV.

S V M M A R I V M.

- 1 Liberti saeculariū sine consensu patroni non possunt ordinari.
- 2 Libertus quis dicatur.

IN textu. Collige ex textu libertos saecularium sine patroni co- sensu ordinari non posse; nec obest quod Glossa recitat per contrarium dicens, etiā dato, quod patroni non fuerunt in saeculo, & sic erant mortui, non tamen possunt ordinari liberti, quia requiritur consensus haeredis, ut Glossa fatetur, secus est in ecclesia, quae nun- quam moritur, quam Glossam sequuntur post Ioann. de Deo Archidiacon. & Prapof. in presenti.

In textu, ibi, Liberti. Libertus pa- tronum oppositum, & respectū significat eius a quo libertus est: itaq; eundem hominem dicimus libertum, & libertinum; sed libertum quidē eius, a quo est liberatus, genere vero, & conditione liber- tinum, idest ex ijs unum qui servitute (quam aliquando servierunt) liberati sunt. Vnde Ci- cero in Verrem. P. Trebonus fecit heredem libertū suum, & post de eodem. Equiti Romano libertinus homo sit heres; cum enim dixit libertum, eū pa- tronum habere, cum libertinum, qua generis conditione esset, notavit; vide late Sigonium de antiquo iure Romanorum lib. 1. cap. 6. fol. 26. Adde posita ad cap. Si quis obligatus 7. num. 3. supra hac distinctione.

DISTINCTIO. LV.

Ad principium dist. de corpore
vitiatis.

Totam hanc de corpore vitiatis commentationem ad tria capita reducere soleo. Primo vitiatur corpora propter mutilationem violentam, & peccaminosam mortaliter, quam quisque vel aliquis de suo iussu, vel consensu, in se ipsum exercet. Secundo vitiatur propter excessum contingentem, vel ex ipso sexu corporis, si sit duplex, ut in hermaphroditis, vel in ipsa magnitudine staturæ, si sit Gygas, vel in multitudine membrorum, si sit monstrum. Tertio per defectum, vel circa proportionatam staturam, ut in Pygmæis; vel circa eiusdem staturæ rectitudinem, ut in gibosis, vel circa integritatem, & rectam dispositionem membrorum, ut in cæcis, mancis, claudis, distortis, strabonibus, &c. Vel circa vires, ut in ægrotis, maxime paralyticis, leprosis, epilepticis, comitiali, vel morbo gallico laborantibus. Cæterum hi excessus defectus, tribus præsertim locis contingere possunt, capite, manibus, pedibus, quia cum hæc tantum in humano corpore oculis sint exposita, horrorem, de fornicationem, & scandalum, gignere apta sunt, unde irregularitas descendat. Nunc dicam de irregularibus per excessum, sive sexus, sive staturæ, item de irregularibus per defectum staturæ, & viriū propter ægritudinem. De mutilatione sui ipsius dicam in capit. 1. 2. & 3. De defectibus, qui solent contingere, dicam in capite. Si evangelica. De ijs, qui manibus in cap. Qui partem. De his qui pedibus in cap. Si quis in infirmitate; sed præmittendi prius sunt Authores de hac irregularitate agentes; Item per respectum ad quem ex sacris ordinibus desumenda est irregularitas ex corpore vitiato.

SUMMARIUM.

1. Authores de hac irregularitate agentes.

2. Irregularitas ex corpore vitiato nunquam semper est sacerdotio sit desumenda?

3. Hermaphroditi sunt irregulares.

4. Viri, qui aliquando habuerunt sexum femininum non sunt irregulares.

5. Gygantes, & Pigmæi sunt irregulares.

6. Qui morbi faciant irregularem?

A Gunt de irregularitate ex corpore vitiato proveniente, Canonista ad titulum de corpore vit. & titulo de clerico ægritante. Hostiens. in sum. lit. de corpore vit. Albert. Trocius de vero, & perfecto clerico lib. 2. cap. 26. Bertachin. de Episcop. lib. 2. q. 24. & 1. p. eiusdem q. 56. & 57. Corrasius de benefic. 3. p. cap. 6. Duaren. lib. 4. cap. 3. & 4. Plaça de delictis cap. 24. & 25. Rebuff. in. de dispensatione cum corpore vitiatis, Mandosius de signatura gratia eodem titulo. Villa Diego de irregularitate cap. 11. de corpore vit. Quinta duenas Ecclesiasticorum lib. 1. cap. 6. Salzedo in practice. Bernard. Diaz. cap. 17. Mayol. de irregularit. lib. 1. à cap. 14. usque ad 26. & lib. 2. cap. 16 & 18. Vgolinus de irregularit. à cap. 46. usque ad 55. Cechas. de casibus reservatis, & cons. casu. 1. de irregularit. à num. 125. Feluianus de censu. titul. de irregularit. cap. 16. Navarr. in Manual. cap. 27. num. 198. Grass. tom. 1. decision. lib. 4. cap. 27. num. 39. Sotus de iust. lib. 5. questione 2. art. 2. & in 4. distinctione 25. questione 1. art. 3. Aragon. 22. questione 65 art. 1. ibi. Salou. controvers. 4. Sayrus in Thesaur. lib. 6. cap. 7. 8. & 9. Garcia de benef. p. 7. cap. 12. per totum. Summisia, verbo, corpore vitiatis, ubi Angel Sylv. Tabien. Arnil. Rosel. summa Corona 2. part. cap. de irregularit. numer. 4. Emmanuel Rodrigues in summa tomo primo cap. 158. & questionum regular. tomo primo questione 24. art. 1. Llamas 1. part. methodi cap. 12. à 9. 4. Theologi Societatis Iesu. Molin. tomo 1. de iust. tract. 3. disp. 70. Henriq. lib. 14. cap. 8. à num. 1. Valent. tomo 4. disp. 7. questione 19 puncto 3. Toletan. in summa lib. 1. cap. 63. numer. 7. Avil. de censur. part. 7. disp. 3. à dubio 1. usque ad 4. Suar. de censur. disp. 51. section. 2. & alij quos supra citati referunt, apud quos videri possunt. Quibus adde Egidium tom. 2. disput. 18 dubio 13. & Villalobos 1. part. summe tract. 21. difficult. 35.

Ventilari merito solet: Vtrum irregularitas ex corpore vitiato proveniens, desumi semper debeat per respectum ad sacerdotium, ita ut, quicumque non potuerit celebrare ex aliquo defectu corporis, eo ipso ab statu sæculari ascendere non possit, nec ad primam tonsuram, ex pli gratia, qui caret utroque pollice dextræ, & sinistra, quia non potest celebrare, non possit etiam assumere primam tonsuram? Dico mihi videri valde probabile irregularem ex defectu corporis ad celebrandum, esse irregularem ad omnes alios ordines, & ex statu sæculari ad nullum posse assumi, quamvis ad omnes alios, præter sacerdotium, sit habilis, ita expresse tenet Vgolinus de irregularit. cap. 52. §. 1. numer. 4. & cap. 64. numer. 4. Toletan. lib. 1. cap. 57. numer. 2. ad medium. Garcia de benefic. part. 7. cap. 12. à num. 28. Suar. de censur. disput. 40. sectione 3. numer. 25. ad medium & disp.

& disp. 51. sect. 2. nu. 11. & 15. Sayrus, non satis se explicat in hac questione; primo enim nobiscum sentit in *Thefauro*, lib. 6. cap. 7. num. 8. ubi dicit irregularem ad sacerdotium propter defectum alicuius partis ad celebrandum, simpliciter esse irregularem ad quemcunque ordinem assumendum; non vero eum, qui tantum celebrare non potest ex aliqua deformitate; puta quia manus habet deformes, hunc enim existimat posse inferiores ordines a sacerdotio, suscipere; sed fallitur, quia qui habet deformitatem etiam corpore viciatus est, ac proinde simpliciter irregularis. Contra nos sentire videntur *Valent.* superiori numero allegatus, item *Navarr.* in *Manual.* cap. 27. nu. 204. de eo, qui vinum non potest bibere, quem dicit posse suscipere ordines minores; cum quo sentit *Emmanuel Rodrig.* tom. 1. summ. cap. 158. num. 11. & 12. *Felician.* de censur. tit. de irregularit. cap. 16. *Valent.* citat. punct. 3. *Ludovic. Lopez* in *instrucl.* tom. 2. p. 2. cap. 23. immo *Henriq.* citat lib. 14. cap. 8. num. 7. addit hunc qui vinum nequit bibere, bene posse fieri subdiaconum, & diaconum, ubi in *Comment.* littera N. citat etiam *Mayol.* *Alberic.* & *Anton.* Verum hæc nihil ad nos, quia qui vinum non potest bibere, non est corpore viciatus, deinde addo, hunc non posse ordinari, nec ad primam tonsuram, ex inhabilitate ad sacerdotium. Advertes tamen, has inhabilitates ex corpore viciato; licet reddant inhabilem ad ordinationem, non semper reddere ad administrationem in susceptis; ut qui manum amisit in diaconatu, bene poterit cantare evangelium; item qui cæcus factus est sacerdos, bene poterit audire confessiones, &c. Solum ergo ad illos ordines, & actus erit irregularitas, qui post eorum susceptionem ministrari non poterunt; quando vitium corporis, non evenit ex propria culpa.

Hermaphroditum, sive Androgini, illi dicuntur, qui in eodem corpore continent discrimen utriusque sexus. Si vero ab humaniorum litterarum professoribus inquiras, unde hanc sortiantur nomenclaturam? Respondet *Calius lect. antiq.* lib. 18. cap. 6. & lib. 19. cap. 12. *Ambrosius Calepinus* sub illo verbo. Hermaphroditum fuisse Mercurij, & Veneris filium, eximia pulchritudinis adolescentem, qui cum semel ad pelucidum, & limpidissimum fontem accederet, neque ullis, vel precibus, vel banditijs a Nympha illius fontis præside ad concubitum inflecteretur, tandem nudus fontem ingreditur, illumque arctissime amplexata Nympha, à Dijs petijt, ut utriusque amantis corpus in unum coalesceret, in quo masculus, & fœmineus sexus integer remaneret. Ex quo figmento ortum duxit; ut homines utrumque sexum amplectentes, Hermaphroditum dicerentur. De quo extat venustissimum epigramma, apud *Pulicem poetam*, ut habetur in *thesauro lingua latina.*

Cum mea me genitrix gravida gestaret in alvo:
Quid pareret fertur consuluise Deos.
Mas est, Phœbus aut; Mars fœmina; Iunog; neutrū,
Cumq; foem natus, Hermaphroditus erant.
Quærens lethum sic Iuno ait: occidet armis.
Mars, cruce; Phœbus, aquis; fors rata quæque fuit.
Arbor obumbrat aquas, ascendit decidit ensis,
Quem tulit casu, labor, & ipse super.
Pes habet ramis: caput incidit amne: talisq;
Fœmina, vir, neutrum flumina, tela cruce.

Cæterum de hisce fabellis liceat alijs fabulantibus amplius fabulari; at nobis. Si igitur Hermaphroditum magis, aut æqualiter inclinant in fœminam, sunt incapaces characteris, aut qui magis fœminæ sunt, aut quia perfecti viri non sunt. Ita *Suar.* de censur. disp. 51. sect. 2. cum multis. *Henriq.* d. lib. 14. cap. 8. nu. 6. & in *Commen.* littera X. *Sayr.* in *thesaur.* lib. 6. cap. 8. nu. 24. Si magis propendant in viros, capaces quidem sunt characteris, sed maxime irregulares propter infamiam monstrositatis, & ubi ordinari reperiantur, deponi possunt; ita citati Doctores. De hermaphroditis plura *Sanches lib. 9. matrimonij, disp. 106.* *Franciscus Molinus de ritu nuptiarum, lib. 1. compar. 1. nu. 25. & seqq.* *Vgolini de irregul. cap. 48. §. 1. nu. 3. Egidi. disp. 31. dub. 7. nu. 89. Gutierr. de matrim. cap. 119. Bonacina de matrim. q. 3. punct. 13. num. 26. & 27. De fœminis dixi ad cap. Psulmista, 20. nu. 7. dist. 23.*

Non dubium quin aliquando ex fœminis facti sint viri, ope tantum naturæ ex sententia peritissimorum medicorum. De Phœusa Pithei uxore partui vicina id refert *Hippocrates lib. 6. de moribus popularibus, sect. 8. ad finem.* De Anamisia uxore Gorgippi, *Livius lib. 42. & de muliere Spoletana 2. belli pœniten. tempore;* plures *Plinius lib. 7. cap. 4. & Agellius lib. 9. cap. 4. noct. atticar.* ita factos memorant. Vide apud *Phlegontem lib. 1. de mirabilibus,* ubi de Philete Smirnaea, & de Eteta primum, postea Eteto Laodicæno. Habes exempla duo certè miranda in *Ioviniano Pontano, in hist. Neapolitana,* de uxore piscatoris cuiusdam Caietani, quæ post quatuordecim matrimonij annos, quibus duravit cum marito, in virum abiit. Item de Emilia Antonio sponsa civi Ebulano nupta, à quo post 12. matrimonij annum, facta vir decivit, & uxore ducta liberos procreavit. Item alia, quæ facta iam mater unius filij, post patrem effectus, nonnullos genuit. Mitto quæ *Corceius Sabellius lib. 9. exemplorum,* item quæ *Torquemada Dial. 1. & Michael Montano lib. 1. experiment. cap. 21. & Amatus Lusitanus, cent. 2. curat. 39.* ubi de Maria Pacheco, postea Emmanuele Pacheco, qui in Indiam profectus feliciter pro rege suo militavit, ac in patriam Esqueiram (oppidum est prope Averium distans à Comimbria novem leucis) reversus, ibi uxore ducta, civi-

tis, quos militando comparaverat, per otium potius est. Videbis etiam D. August. lib. 3. cap. ult. de civitat. Dei. Ovidium, & Virgilium de Cane, & Tyresia. Antonium Liberal. lib. 2. alteratorum Nicrandi. Viros etiam foeminas fieri refert idem Anton. Liberal. de Siprocta, & Hypermetra. Phlegenton de misabilibus, lib. 2. de Tyresia Ausonius lib. 1. epigrammat. 69. sic de pavo pava facta, & de puero Beneventi puella reddito.

Famineam in speciem convertit masculus alga

Pavaq; de pavo constitit ante oculos.

Nec suis antiquum, quod Campano in Beneventi

Unus ephaborum virgo repente fuit.

De lepore etiam, & hyzna. Ovidius Metamorphoseas decimo quinto.

Alternate vices, & qua modo femina tergo

Passa matrem, nunc esse matrem miremur hianam

Sed de his satis, qui plura cupiat, adeat Delrium lib. 2. disquisitionum magicarum. q. 22. Nunc dico foeminas viros factas ex sententia Andrea Laurentij in histor. Anatomica, nunquam perfecte esse viros, sed habere aliquantulum ex priori sexu, ac mecum sentit citatus Delrius; ac proinde existimo hos semper esse irregulares; maximè si de tali metamorphosi constet propter horrorem, quem tales aspectu ingerunt, ita Henriq. d. lib. 14. cap. 8. nu. 6. Quanvis dissentiat Suar. d. disp. 51. sect. 2. nu. 2. ubi in hunc sensum explicat Burgasium, & Socinum, vide illum.

De Gygantibus, & Pigmæis; dicendum est eos fore irregulares, si gygantes proceri ita sint, & pigmæi, breves, ac contracti, ut vidētibus risum moveant, aliàs ordinari poterunt; sic Mayol. lib. 1. de irregularit. cap. 13. nu. 9. Vivald. tract. de irregularit. nu. 133. Sayr. in Thesaur. lib. 6. cap. 8. num. 3. Henriq. lib. 14. de irregularit. cap. 8. nu. 3. & in Comment. littera N. & littera L. ubi bene advertit, in urbibus pumitorum, & Gygantum, ubi omnes pumili, & gygantes essent, nullum fore irregularem, quia ibi cessat deformitas, quam insolentia, & raritas eorum hominum afferre consuevit. De gibosis videbis Sayrum, cum multis, in Thesaur. lib. 6. cap. 8. nu. 4.

Defectus virium ex morbo diuturno, non tam facit irregularem, quam ineptum ad ordines, dum huiusmodi durat debilitas. Caterum morbi contagiosi, ita vehementes, ut ulcerosum reddant deformem, & nauseam videntibus procreent, faciunt irregularem, sic aliquādo est morbus gallicus; sic passim lepra, scabies multa, & iugis, & in pustulas protuberans sic appoplexia, paralytis, sic morbus comitialis, sive caducus, aut herculeus, nostris gotta cogal, phthysis, pestis, deniq; omnes incurabiles, & apparentes, de quibus satis dilucide, & erudite Henriq. d. lib. 14. cap. 8. nu. 8. Sayr. citatus, cap. 9. per totum, Suar. disp. 51. sect. 2. num. 17.

apud quos Authores videri possunt; & ibi, qui morbi susceptionem ordinum impediunt, qui ministracionem in susceptis, diximus aliqua in cap. vsq; adeo, 5. nu. 1. 2. & 3. dist. 33.

CAP. Priscis. I.

S Y M M A R I V M.

1 Religiosi assumi possunt ad beneficia parochialia secularia.

2 Non est opus, ut causa assumendi, sit necessitas, & defectus idonei ministri secularis.

3 Non possunt habere beneficium simplex.

4 Non pensionem.

5 Episcopus debet inquirere de moribus, & vita ordinandi.

6 Illiteratus non debet ordinari.

7 Non bigamus.

8 Non corpore vitiatus.

9 Non servus.

10 Non curia addictus.

11 Non obligatus ad ratiocinia.

12 Non publicè penitens.

13 Expectanda sunt interstitia ad ordinationem.

14 Religiosus assumptus ad beneficium parochiale; tenetur habere socium sui ordinis.

15 Religiosus episcopus non tenetur ad socium sui ordinis habendum.

I N textu, ibi, Monasterialibus.

Colligunt Doctores ex hoc textu, posse religiosos assumi ad beneficia parochialia secularia, quæ habeant curam animarum; sequuntur in primis Glossa hic, & in cap. In parochia, verbo, cum, 16. q. 1, & in cap. 2. verbo, maiorem, dist. 58. & in cap. Quod Dei timorem, verbo, regimen, de stat. monach. ubi Host. nu. 8. Ioann. Andr. v. 14. Anton. num. 11. Anchar. num. 6. & 11. Abb. nu. 3. idem Abb. in cap. fin. nu. 4. de clerico agrotante, ubi Cardinal. nu. 9. q. 10. idem Abb. in cap. Deus, in fine, de vita, & honestat. clericorum. ubi Ioann. Andr. Anton. Anchar. Imol. Henriq. Federicus cons. 129. nu. 13. & cons. 136. per totum. Archid. 26. quest. 1. in summ. ad fin. & in cap. fin. num. 2. dist. 58. ubi Dominicus nu. 2. idem Dominic. in cap. Cum, de benefic. num. 9. de prebend. in 6. ubi Anchar. in fine. Franc. num. 9. idem Franc. in cap. Beneficium, num. 1. de regul. iuris, in 6. Felin. in cap. In nostris corollat. 40.

corollar. 40. nu. ult. notabil. 10. de rescriptis. Rochus de iure patronat. verbo, honorificum, q. 4. num. 13. Lambertin. de iure patronat. lib. 2. p. 1. q. 7. art. 19. à nu. 13. Bertachin. tract. de episcop. lib. 2. quest. 39. nu. 72. Selva de benefic. 3. p. q. 11. nu. 13. & q. 70. nu. 6. & 7. Corras. de benefic. p. 3. cap. 5. num. 13. tom. 15. tract. p. 2. Gregor. Lopez l. 25. tit. 7. p. 1. verbo, Eglefias, Rosella summa, verbo, Monachus, nu. 4. Angelus eodem nu. 3. Tabiena nu. 4. q. 3. Armilla nu. 5. Sylvest. verbo, Religio, 7. quest. 4. & 6. Covar. in cap. 2. de testament. nu. 3. Navarr. lib. 3. consil. tit. de statu monach. cons. 12. num. 5. Gambara de auctoritate Legati à latere, lib. 8. & ult. num. 21. Cucus lib. 3. instit. moral. tit. 1. nu. 154. Villalobos in suis communibus opinionibus, littera M, verbo, Monachus, nu. 165. Monald. cons. 69. nu. 4. vol. 2. verbo, Regularis. Saa, verbo, Religio, nu. 32. Graff. decisionibus aureis, p. 2. lib. 3. cap. 20. nu. 6. Azor. tom. 1. lib. 12. cap. 19. q. 13. & tom. 2. lib. 13. cap. 2. q. 8. Lessius lib. 2. cap. 34. dub. 2. nu. 6. ubi adducit verba cap. Quod Dei timorem, 5. de statu monach. quæ sunt huius sententiæ præcipuum fundamentum. Sanch. tom. 2. in Decalog. lib. 7. cap. 29. num. 35. Quod intellige de iure communi, seclusa omni Papæ dispensatione; vide limitationes, quas apponit, & probat Sanch. à nu. 36. usq. ad nu. 70. Hæc omnia intellige de iure antiquo; de novo videbis Sanch. nu. 71. ubi negat regularem capacem alicuius beneficii curati, abq. Pontificia dispensatione. Authores contra sentientes leges partim, apud Garciam de benefic. p. 7. cap. 10. nu. 20. quos ipse ibi videtur sequi, partim apud Sanch. citat num. 34. quos reijcit. Quando verò sit beneficium sæculare, quando regulare, videbis per eundem Sanch. eodem tom. lib. & cap. à nu. 11. ubi latissimè, & disertissimè Garciam de benefic. part. 1. cap. 6. nu. 11. & part. 7. cap. 10. num. 1.

In textu, ibi, Vel cunctis, vel sufficientibus.

Licet hic textus videatur inquirere necessitatem Ecclesiæ curatæ sæcularis, cui idoneus sæcularis minister non inveniatur, ut in ea perfici possit regularis: tamen hodie satis est utilitas ipsius Ecclesiæ; licet sint ministri alij sæculares; ita habetur in cap. Pro utilitate, 16. q. 1. sequitur Glossa in cap. Quod Dei timorem, verbo, regimen, de statu monach. Roch. de iure patronat. verbo, honorificum, q. 4. nu. 13. Rosella in summa, verbo, Monachus, nu. 4. Sylvest. verbo, religio, 7. q. 3. Bonifac. in Clement. 1. de elect. nu. 45. & 65. Gregor. Lopez ubi supra. Emman. Rodrig. question. regular. tom. 1. q. 34. art. 5. Covar. in cap. 2. nu. 3. de testam. Lessius citat. nu. superiori. Sanch. num. 39. ubi hanc sententiam limitat Host. Abb. Lambert. quos ibi citat. Adde non oportere hanc Ecclesiæ utilitatem oriri ex officio prædicationis, quam ipse regularis assumptus debeat exercere, ut

videtur significare cap. Quod Dei timorem, de statu monach. quia ut bene explicat Roch. de iure patronat. verbo, honorificum, q. 4. nu. 13. Sanch. citatus, nu. 40. ubi Prædicatio summitur latè pro officio instituendi parochianos, & docendi eos, quæ ad salutem sunt necessaria.

Non tamen existimes ita posse religiosum assumi ad beneficium simplex, ut potest ad curatum; quia nullius beneficii simplicis sæcularis religiosus capax est; probatur in cap. In nova actione, 16. q. 7. & in cap. Cum, de beneficio de præbend. in 6. ita Glossa in cap. Quorundam. vers. Syracusana, dist. 74. ita ex Cardinali. Archid. Federic. Dominico, Host. Abbat. Anchar. Bald. Ioann. Andr. Henriq. Franco, Præposu. Felin, Selva, Imol. Gambara Corrasio, Roch. Angel. Sylv. Rosella, Tabiena. Rebus. Navarr. Gregor. Lopez, Covarr. Villalobos, Flaminio, Cuco, Sà, Azorio, Emman. Rodrig. Monald. probat optimè Sanch. d. lib. 7. cap. 29. nu. 75. ibi. Vide, & num. seq. ubi negat posse in hoc episcopum dispensare.

Ut beneficii simplicis incapax est regularis, ita etiam pensionis, quæ solvi debeat ex fructibus beneficii, vel simplicis, vel curati; tum quia hæ pensiones, quibus beneficia oneratur, solum concedi possunt à Summo Pontifice, ut testantur Sotus lib. 9. de iustitia, q. 7. art. 2. conclus. 2. Tolet. lib. 5. summa, cap. 83. nu. 12. Aragon. 2. 2. q. 10. art. 4. col. 2. conclus. 3. Ludovic. Lopez 1. p. instit. cap. 303. col. 3. Emman. Rodrig. tom. 2. summa, cap. 65. num. 6. Azor. tom. 2. lib. 8. cap. 6. q. 1. Sanch. d. cap. 29. nu. 94. tum quia incapax beneficii simplicis, est etiam incapax pensionis, ut optimè probat Sanch. tom. 1. Decalog. lib. 2. cap. 28. num. 38. cum multis, quibus adde Zerolam in praxi episcopali, p. 1. verbo, beneficium; vide eundem Sanch. tom. 2. Decalog. lib. 7. cap. 29. nu. 94. cum quo hanc doctrinam, etiam extende ad pensionem super beneficium regulare.

In textu, ibi, Eius vita requiratur.

De quærendis ordinandorum moribus, & vita ante acta, adi Henriq. lib. 10. de Sacrament. ordin. cap. 17. nu. 2. ubi de scrutinio faciendo ab episcopo, de quo etiam latè Grassijs 2. p. decision. aur. lib. 2. cap. 11. Vivald. in Candelabro de Sacrament. ordin. tit. de etate, nu. 39. vide Trident. sess. 23. cap. 5. de testimonio requisito à parochio, & magistro scholæ, in qua educatur necessario ordinandus in minoribus.

Ibi, Illiteratus.

De scientiâ requisita ad singulos ordines sancitum est à Trident. sess. 23. cap. 11. ibi. Minores ordines his, qui saltem linguam latinam intelligent; de subdiaconis, & diaconis cap. 13. ibi. Litteris, & ijs, quæ ad ordinem exercendum, pertinent; de sacerdotibus cap. 14. ibi. Ad docendum ea, quæ sciri omnibus necessarium est ad salutem, ac ministri ad

Sacramenta (diligentius examine praedocente) comprobantur; vide scribentes ad cap. Cum Ecclesia, de electione Innocent. in cap. Cum in cunctis, eodem tit. Navarr. in cap. Si quando, de rescripti, except. 11. Vivald. in Candelabro, tit. de irregularitate ex defectu anime, §. 5. nu. 93. Salzed. ad practic. Bernard. Diaz. cap. 21. verbo, ordinari. Henriq. de irregularit. cap. 8. §. ult. Grass. tit. 2. decision. lib. 1. cap. 11. num. 25. Emman. Rodrig. tom. 1. summa, cap. 162. nu. 1. Albertum de vero, & perfecto clerico, lib. 2. cap. 33. & Iegg. referam plures infra ad cap. Penitentes, hac dist. dixi ad cap. Illiteratos, dist. 36. vide Garciam de benefic. 7. p. cap. 7. nu. 1. & 2.

7 In textu, Non bigamus. Intellige de bigamia vera, quando quis duas uxores, etiam virgines, successivè duxit, & cum utraq; consummavit matrimonium, de quo Vivald. in Candelabr. tit. de irregularitate, de prima specie bigamiae, n. 3. Navarr. in Manual. cap. 27. num. 195. Flaminius de resignatione benefic. lib. 5. q. 3. nu. 188. Cevall commun. q. 558. Aufrer. ad Capellam Tholos. q. 64. nu. 2. Suar. de censur. disp. 49. sect. 1. Sanch. lib. 7. de matrim. disp. 83. nu. 2. Item de bigamia interpretativa cum duxit ab alio cognitam, & ipse eam pariter cognovit, si ve cognita prius fuerit ab alio, soluta, si ve uxorata, de qua Vivald. citat. nu. 4. Cevall supra, Suar. sect. 7. Tolet. lib. 1. cap. 61. verl. Secunda est. Grass. tom. 1. decis. aur. cap. 27. nu. 38. Armilla, verbo, bigamia, nu. 2. Sanch. supra disp. 84. Secundo, cum duxit ab alio cognitam, licet ipse ignoraverit eius corruptione, ita Anchar. Ioann. Aude, nu. 3. Dominic. nu. 6. Franch. nu. 6. in cap. Unico, de clericis coniugat. in 6. Guido decis. 138. Aufrer ad Capellam Tholosan. q. 256. nu. 2. Purpurat. lib. 2. conf. 408. nu. 2. Navarr. supra, cap. 27. nu. 195. Sylv. verbo, bigamia, num. 4. Armilla nu. 2. Sanch. supra, disp. 84. nu. 3. vide posita ad cap. Si quis, 1. nu. 1. dist. 33. Tertio, cum cognovit uxorem suam sibi adulteram, cum scientia ipsius adulterij, ut dixi ad cap. Si cuius, 11. nu. 3. dist. 34. Item de bigamia similitudinaria, quam quis contraxit inito matrimonio post ordinem sacrum, vel professionem solemnem validam, de qua vide posita ad cap. Quotquot, 27. q. 1. interim lege Bart. & Bald. in l. Nemo clericis, C. de sacrosanct. Eccles. Suar. supra, sect. 4. Sanches disp. 85. Dixi de bigamia ad cap. Si quis viduam, & cap. Vidua, dist. 34.

8 In textu, ibi, Vel corpore vitiatus. Dicam tota hac distinctione. Dixi iam pauca ad cap. Maritum, 2. distinctione 33. num. 6.

9 In textu, Vel servilis. Dixi distinctione 54. per totam.

In textu, Non Curia addictus. Dixi tota distinctione 51.

In textu, ibi, Publicarum rerum nexibus. Sunt hi obligati ad publica ratiocinia, de quibus satis.

In textu, ibi, Publice poenitentes. Redi ad cap. Maritum, 2. nu. 9. & 10. distinct. 33.

In textu, ibi, Discussus. Intellige de ijs, qui interstitia non expectarunt, de quibus Trident. sess. 23. cap. 11. Henriq. lib. 10. de Sacrament. ordin. cap. 12. nu. 3. Quibus modis quis interstitia non servet, videbis per Suar. de censur. disp. 31. sect. 1. nu. 40. & tribus sequentibus.

In Glossa, verbo, Monasterialibus, ibi, Secum habere socium sui ordinis. Glossa tenet religiosum assumptum ad beneficium parochiale curatum, teneri habere secum socium sui ordinis, quam opinionem sine ulla distinctione, si ve Ecclesia utrunq; possit alere si ve non, si ve comode dari possit socius, si ve non, decidere videtur cap. 2. de statu monach. & cap. Quod Dei timorem, eodem tit. ubi Abb. nu. 9. sequitur Sanch. tom. 2. Decalog. lib. 6. cap. 6. num. 36. Contrarium sentiunt Glossa in Clement. 1. §. Ad haec, verbo, claustrum, de statu monach. & ibi Cardin. nu. 1. opposit. 4. Anchar. num. 32. q. 27. idem Cardin. in cap. Quod Dei timorem, citat. nu. 6. q. 4. & ibi Anchar. nu. 9. Ioann. Andr. nu. 17. expressius in cap. fin. nu. 1. & 2. de capell. monach. ubi Anton. nu. 4. Gregor. Lop. l. 24. tit. 7. p. 1. verbo, No le dever, ubi omnes aiunt non esse necessarium in Ecclesijs non subditis superioribus regularibus praeficiendos, habere socium. Prima opinio verior est, secunda etiam potest tuto defendi.

Addiderim religiosum factum episcopum, non obligari ad tenendum secum socium sui ordinis, nisi ex quadam decentia, & honestate, Iege Caiet. 2.2. q. 185. art. 8. dub. 1. Tabien. verbo, Episcopus, q. 6. a nu. 8. Azor. inst. moral. lib. 12. tom. 1. cap. 7. q. 4. Sanch. tom. 2. Decalog. lib. 6. cap. 6. nu. 21.

CAP. Nullus poeniteat. II.

S V M M A R I V M.

1 Episcopus ordinans publice poenitentem, & biga-

& bigamum per annum, suspenditur à celebratione missarum.

2 Tempus non currit ignorantibus.

IN textu, ibi, Anno integro.

Meminit huius suspensionis per annum à celebratione, Angelica, verbo, suspensio, 1. nu. 3. Tabiena nu. 7. vers. Sexto, casu 2. summ. Astens. p. 2. lib. 7. tit. 16. art. 7. casu 40. Sylvest. verbo, suspensio, nu. 6. Vivald. in Candelabr. tit. de suspensione, nu. 54. & seq. Henriq. lib. 13. de excommunicatione, & suspensione, cap. 38. nu. 3. casu 3. ubi in Comment. littera I. refert etiam Covar. in Clement. Si furiosus, p. 1. in principio. nu. 10. Soteal. verbo, clero adscript. §. 2. & 3. Suar. de censur. disp. 31. sect. 5. nu. 6. ubi videtur sentire hanc suspensionem non esse ipso iure, sed ferendam, de hac etiam Sayr. in Thesaur. lib. 4. cap. 12. nu. 20.

IN textu, ibi, Potuerit hoc approbari.

Ergo tempus unius anni, aut aliud brevius, nunquam currit ignorantibus, ut voluit Glossa, verbo, anno, in presenti Bald. in cap. 1. verbo, ex quo sciverit; qualiter olim feud. alien. potest. Iason. conf. 64. in causa caducitatis, col. 3. vers. Secundo requiritur. refert alios Tiraq. de retract. Lignag. §. 35. Glossa 4. num. 22. qui nostri textus meminit. Similiter tempus datum ad appellandum nunquam currit ignorantibus, sed solum incipit currere in ipso die, quo habetur notitia latæ sententiæ. Latissime rem probat Menoch. conf. 120. num. 4. Mascard. de probat. conclus. 1200. num. 6. Burg. de pace, conf. 12. num. 13. Suid. decis. 265. num. 19. Stophan. Gratian. discept. forens. cap. 161. nu. 4. Alex. Trentasinq. resol. 4. nu. 3. & resol. 6. nu. 3. de sentent. & re iud. Caldas Per. de renovat. emphyt. cap. 13. nu. 8. Sigismund. Scacc. de appellat. q. 12. nu. 7. vers. Primo. Ignatius del Villar in sylva responsionum, lib. 1. resp. 15. q. 4. nu. 14.

CAP. Pœnitens. III.

S V M M A R I V M.

1 Pœnitentes, & illitterati non possunt ordinari.

2 Non potest quis venire contra factum suum.

IN textu. Collige ex illo, publicè pœnitentes, & illitteratos non posse ad ordines promoveri, de quo vide posita ad cap. Maritum, 3. num. 9. & 10. supra dist. 33. & ad cap. 1. nu. 6. supra, hac eadem dist.

IN Glossa 1. Disputat Glossa, quando aliquis potest venire contra factum proprium, Glossa similis, verbo, restitutas, in cap. Veniens, de filiis presbyterorum, Glossa, verbo, non perire, in cap. Diversis, de clericis non conjugatis, Glossa, verbo, posse, in cap. Cum super, de concessione prebende. Glossa 1. per textum, ibi, in l. Post mortem, ff. de adoptionibus. Bart. in l. Si non sortem. §. Si centum, nu. 12. ff. de conditione indebiti.

CAP. Si quis absciderit. IV.

S V M M A R I V M.

1 Authores agentes de mutilatione sui ipsius.

2 Nulli licet se castrare.

3 Clericus, qui se mutilat incurrit excommunicationem cap. Si quis suadente.

4 Reprehenditur Origenes, quod se castraverit.

5 Sanctus Marcus, qui sibi pollicem abscidit, non fuit Marcus Evangelista.

IN textu. Collige ex textu, cõmuniter esse peccatũ mortale, se ipsũ mutilare, & se mutilantem esse irregularem. De mutilatione sui agunt Canonista, tota hac dist. 55. Theologi cum S. Thom. 2. 2. q. 65. art. 1. ubi Aragon. & Salon. summissa, verbo, homicidium, ibi Sylv. q. 2. Navarr. in Manual. cap. 15. nu. 11. Ludovic. Lopez p. 1. instruct. conscientia, cap. 64. Petrus Navarra de rest. lib. 2. cap. 3. num. 44. Benediculus in summa de peccatis, lib. 2. cap. 4. nu. 7. Sayr. in clavi, lib. 7. cap. 9. à nu. 34. Tolet. in summa. lib. 5. cap. 5. à nu. 3. Saa in aphorismis, verbo, homicidium, ad fin. Lessius lib. 2. de iust. cap. 9. dub. 14. in tertia editione. Salcedo in practic. cap. 17. num. 8. Petrus Gregor. Syntagm. lib. 7. cap. 2. num. 14. & sequentibus. Molina de iustitia, tract. 3. disp. 8. nu. 2. ad fin.

IN textu, ibi, Absciderit. Ratio est

quia nullus est membrorum suorum dominus, nec illa potest abscindere, ex impatientia, ira, aut aliqua passione, sine peccato mortali. Ita Doctores, quos diximus agere de mutilatione sui ipsius, locis ibi allegatis nu. 1.

IN textu, ibi, Omnino dam-

netur. Quia is clericus duplici titulo ab ordinibus arcetur, & quia se ipsum mutilavit, & quia contraxit excommunicationem cap. Si quis suadente. De hoc ultimo Tolet. in summa, lib. 5. cap. 5. nu. 3. & allegat pro se Ioann. Andr.

Panormit. Folin. in cap. *Cum contingat*, I. de sentent. excommunicationis. Adde Navarr. in Manual. cap. 15. num. 11. & cap. 27. num. 76. Philarch. lib. 3. de officio sacerdotis, cap. 33. Angles in floribus, nuq. de excommunicatione. art. 5. definitione 3. conclus. 7. Iul. Clar. in pract. crimin. §. ult. q. 77. nu. 3. Menoch. de arbitr. casu 287. num. 37. Graff. lib. 2. aur. decision. cap. 48. nu. 20. Sayr. in Thesaur. lib. 3. cap. 16. n. 20. ubi in fin. eiusdem nu. 20. affert contra se Tolet. lib. 5. cap. 8. sed hunc locum invenire non potui in meo, qui editus est Lugduni per Horatium Cardon, anno 1604. unde standum est pro loco à me allegato, lib. 5. cap. 5. num. 3. ubi mecum sentit, vide limitationem additam à Navarr. cap. 15. nu. 11. Ludovic. Lopez in instruct. 1. p. cap. 64. Emman. Rodrig. in summa, tom. 1. cap. 80. vers. La decima tertia conclusio.

4 In Glossa, verbo, Clericus.

Refert Origenem se eunuchum fecisse, ut liberius foeminis intra domos Evangelium prædicaret, sine periculo incontinentiæ, atq; hoc minimè obstâte sacerdotem creatum esse Cæsarex, de quo factò Eusebius in historia ecclesiastica, lib. 6. cap. 6. Verum scito Origenem passim à Doctoribus peccati mortalis argui, propter hanc sui evirationem. Ad Baron. tom. 2. ad annum 208. Lesium lib. 2. cap. 9. dub. 14. nu. 98. in fin. Sayr. in clavi, lib. 7. cap. 9. num. 24. ad medium.

5 In eadem Glossa, ibi, Item

Marcus. Refert Glossa S. Marcus, sibi ex humilitate pollicem præcidisse, ne fieret sacerdos; sed oportet advertere, non esse hunc Marcus illum, qui Evangelium scripsit, ut optimè probat Baronius lib. 2. ad annum 45. sed alium quendam Marcus Anachoretam, qui nisi id fecerit ex divina inspiratione, aut probabili ignorantia excusetur, proculdubio laudandus in eo non est. Vide Lesium lib. 2. de iustitia, cap. 9. dub. 14. nu. 99. ad medium, edit. 3. Redi ad cap. Marium, 3. nu. 9. distinct. 33. & ibi dicta de Marco, intellige non de Evangelista, sed de Anachoreta.

CAP. Hi, qui se carnali. V.

S V M M A R I V M.

- 1 Ob animæ salutem non licet se castrare.
- 2 Eunuchi sunt ad libidinem proniores.
- 3 Non possunt contrahere matrimonium.

In textu, ibi, Hi, qui se. Collige ex textu, nec ad iuvandam animam, aut superandas carna-

les tentationes, licitum esse virilia abscindere, patet ex Canone 22. Apostolorum, & cap. 21. Concilij Niceni, ubi expressè deciditur. Rationem leges apud S. Thom. 2. 2. q. 65. art. 1. ad tertium, ita Soto, Aragon. Salon. à me relati in cap. Si quis absciderit, nu. 1. Sayr. & Lesius supra. Adde posita ad cap. Si quis pro egritudine, 9. nu. 2. infra, hac dist.

Ibi, Repugnare nescientes.

Verè enim carni repugnare nescit, qui non ad ieiunia, flagellationes, humi cubationes, frequentiam confessionis, & augustissime Eucharistiæ, sed ad amputanda virilia confugit, cum certum sit eunuchos libidine magis incendi, ut bene probant S. Basilius lib. de virginis. circa fin. Chriost. hum. 63. in Mattheum, August. lib. 6. contra Iulianum, cap. 5. & de virginis. cap. 23. & 24. vide Gregor. Tholosan. in syntagm. iuris, p. 2. lib. 7. cap. 2. Sayr. in Thesaur. lib. 6. cap. 7. num. 12. item expositores ad illud Matthæi 19. nu. 12. Sunt eunuchi, &c.

Licet libido in eunuchis effrænis sit, & in-
domita, tamen matrimonium inire non possunt, ex defectu veri seminis, quo eos natura destituit, ut ex doctrina Galeni probat Anton. Musa in Aphorismis Hippocratis, & Galeni aphorismo 28. & Nicolaus Florentia de membris naturalibus, sermone 6. tract. 3. ad finem. Deciditur eunuchos inhabiles esse ad matrimonium à Sixto V. in quodam motu proprio edito anno 1587. quem totidem verbis referunt Petrus Ledesma de matrimonio, q. 58. art. 1. dub. 3. Gurierr. question. Canon. in 2. edit. lib. 1. cap. 16. nu. ult. Vide Sanch. lib. 7. de matrimonio, disp. 92. à nu. 14. usq; ad 18. Stephan. Quaranta in summa bullarum, verbo, matrimonij impedimenta, in fine. Franc. Marc. Delphin. decis. 677. nu. 6. fr. Emman. Rodr. in summa. tom. 1. cap. 235. conclus. 2. num. 2. Vivald. in Candelabro, p. 1. tit. de matrim. nu. 237. Azor. inst. moral. p. 1. lib. 2. cap. 9. in fine. Quam tamen doctrinam sic limita, ut si eunuchus altero tantum testiculo orbatu sit, matrimonium possit contrahere, potest enim emittere aptum semen generationi. Petrus Gregor. syntagm. iuris, lib. 7. cap. 2. nu. 18. Sanch. lib. 7. disput. 92. num. 14.

CAP. Qui partem. VI.

S V M M A R I V M.

- 1 Vtrum ad irregularitatem opus sit, ut quis sibi integrum membrum abscindat?
- 2 An sufficiat partem digiti abscindere.
- 3 Quomodo hac irregularitas incurratur?
- 4 An percussus debeat dare operam rei illicitæ?

Irre-

- 5 Irregularitas ex mutilatione non incurritur nisi cum mortali.
- 6 Ab ea excusat quaecumque ignorantia.
- 7 Culpa non requirit notorietatem.
- 8 Ecclesia qua ratione puniat voluntate. & nu. 9. usq. ad 16.
- 17 Qui defectus in manibus faciat irregularem?
- 18 Qui retundit monetam excedentem iustum pondus, an committat crimen falsi?

IN textu, ibi, Qui partem

Nota non esse opus, ut quis sibi membrum integrum abscindat, aut partem aliquam celebrationi necessariam, ut vere sit irregularis; sed sufficit talem sibi mutilationem infligere, in qua peccet mortaliter, quanvis talis mutilatio casu, aut ab alio sine patientis consensu, aut iussu infligita irregularitatem non induceret, notat *Suar. de censur. disp. 51. sect. 2. nu. 6.* & hunc textum non esse Innocentij, sed Anasthalsij, contendit *Illesc. in histor. Pontif. lib. 2. cap. 8. fol. 69. col. 4.*

IN textu, ibi, Sibi metipso.

Recte sibi, nam si alij partem digiti, imò totum digitum præsciderit, non esset irregularis, quia digitus membrum non est, sic *Glossa in cap. 3. in principio, de homicidio, lib. 6. Cardinal. in Clement. unica, eodem tit. Panormitan. in cap. De diacono, nu. 10. qui clerici, vel vovent. & in cap. Cum illorum, nu. 8. de sententia excommunicat.* Vnde colligunt multi non esse reos statuti, vel legis punientis illos, qui membrum aliorum amputarent, amputantes digitum, ita *Bald. in l. Servis, ff. de servis fugitivis, & in l. Reos, C. de accusat. col. 3. & in l. Data opera, in 2. corollar. C. qui accusare non possunt.* Colligitur ex *l. Idem Offilius, ff. de edilitione edito*, ubi dicitur, quod habens amputatum unum digitum, non habet amputatum membrum, sed manum & circa textum vide *Navarr. cons. 2. de corpore vitiat. & cons. 12. ad fin. de homicid. edit. 2.*

Ex hac doctrina, & alia simili colligit *Avila p. 7. de censur. disp. 13. dub. 1. §. Ex dictis*, corollarium unum, quod ipse appellat valde notandum; nimirum posse te facere Petrum, V. g. irregularem, quin ipse fias irregularis, ut si ei abscindas pollicem dextræ, vel sinistrae manus, quo deficiente, erit irregularis, quin tu irregularitatem incurras, quia membrum non præcidisti, nam ut dixi, digitus non est membrum. Contra verò evenire posse, ut tu sis irregularis præscindendo alij membrum, cuius defectu non sis irregularis, ut si abscindas membrum genitale sine culpa patientis, eris ipse irregularis, non ille, quia membrum est occultum, nec

generat deformitatem; quæ doctrina necessaria est, & habet patronum *Covar. Clement. Si furiosus, p. 3. nu. 8. carol. 4. Navarr. in Manual. cap. 27. nu. 207. Henric. lib. 14. cap. 8. nu. 3. & 4. ubi in Comment. littera F. Saji. lib. 6. Thesaur. cap. 15. num. 7.*

IN textu, Operi rustico. Colligunt

ex hoc textu multi, oportere percutientem se casu, dare operam relicta, ut evadat irregularitatem, mutilatis se ipsum, quod si rei illicitæ incumbat, tunc dicunt irregularem esse, nec in susceptis ministrare posse, sine dispensatione, quæ misericorditer episcopus concedit. Authores sequitur, & refert *laté Saji. in Thesaur. lib. 6. cap. 7. nu. 14. ad medium.* Ego distinguere m. etsi res illicita esset illi prohibita specialiter, ut est venatio clamorosa, & chyrurgia per incisionem, & adustionem, ut si ipse venando sibi, vel membrum occultum, vel partem membri amputaret, vel utendo igne, aut adustione eadem pateretur; ita distinguit *Suar. d. disp. 51. sect. 2. nu. 8.*

IN textu, ibi, Volens abscidit.

Non quacumq. voluntate, & abscisione, sed ea voluntate, & abscisione, quæ cum mortali sit, idest, tali abscisione externa, quæ ad mortalem culpam pervenerit, quia cum hac irregularitas contrahatur propter delictum, necesse est ut delictum sit mortale, alioquin imparitas magna esset gravem pœnam pro levi delicto imponere, quod ad omnes alias censuras extendunt Doctores, sed de irregularitate ex delicto, loquuntur specialiter *Sorus lib. 5. de iust. q. 1. art. 9. vers. Id autem, Navarr. super cap. fin. 14. quest. 6. nu. 21. & in summa latina noviori, cap. 27. nu. 251. vers. Octavo. Petrus Navarr. lib. 2. de restitut. cap. 1. in nova edit. dub. 6. nu. 61. vers. Colligo secundo. Emmanuel. Rodrig. 2. tom. summ. edit. 2. cap. 67. nu. 1. in fine. Bartholom. Ledesin. dub. 5. de excommunicatione, conclus. 3. column. 994. Bañes 2. 2. q. 64. art. 8. tract. de irregularitate, p. 2. dub. 2. §. Diximus ultimo fol. 371. Salon eodem art. 8. ante 4. controvers. col. 1252. Ludovic. Lopez. 2. p. instruct. cap. 13. de excommunicat. ad fin. in solutione ad tertium. Saa in summa. verbo, irregularitas. cap. 1. vers. Ad irregularitatem ex delicto. Henric. lib. 13. de excommunicat. cap. 24. nu. 1. in Comment. littera G. & lib. 14. de irregularitate, cap. 3. num. 1. Licet contrarium censuerint in ipsa irregularitate ex delicto, dicentes sufficere ad eandem incurrendam culpam veniam. Caietan. 2. 2. q. 64. art. 8. column. 3. vers. Et confirmatur, & in summa, verbo, irregularitas, vers. Scito, & verbo, interdictum, in principio. Castro, lib. 1. de lege penali, cap. 5. documento 4. in fine. Cordub. in suo quaestio, lib. 2. quest. 26. 1. vers. Neque mirandum, Aragon 2. 2. q. 64. art. 8. fol. 394. col. 2. vers. Dico quarto. Sed minus probabiliter*

omnes, cum nostra sententia sit communis, & in praxi tenenda, ut bene probat *Sanch. de matrim. lib. 9. disp. 33. nu. 29.* Redi ad *cap. Maritū, 3. dist. 33. nu. 6.*

6 Non tamen hinc colligas, statim incurri irregularitatem ex patratione delicti, cui annexa est in Canone talis irregularitas, quia si committens delictum procedat ex ignorantia talis irregularitatis, si ea non sit crassa, & supina, proculdubio irregularitatem non incurret. Quæ tamen sit ea ignorantia, quæ dicatur crassa, & supina, videbis per *Sanch. tom. 1. Decalog. lib. 1. cap. 16. nu. 6.* ubi ignorantiam vincibilem primo dividit in affectatam, & non affectatam; affectatam illam appellat, quæ quis data opera affectat ignorare, ne ab actu, quem exequi cupit, retrahatur; non affectatam illam dicit, quando quis non eligit ignorare, at culpabiliter ignorat. Rursus *nu. 7.* hanc non affectatam negligentiam (quæ semper est mortalis) subdividit in mortaliter culpabilem, quæ non est crassa, & supina; & in crassam, & supinam; crassam, & supinam illam nominat, quando quis aut nullam, aut valde modicam ad sciendum diligentiam adhibuit, vide illum, & ex hac noticia ignorantia vincibilis mortaliter in non crassam, nec supinam, & in crassam, & supinam intelliges optime, quæ disputat *lib. 9. de matrim. disp. 32. à nu. 32. usq. ad 34.* ubi concludit ignorantiam irregularitatis, & censurarum, in qua intervenit mortale, idest, quia non tantam diligentiam adhibuit, quanta opus esset ad excusandum mortale, non sufficere ad incurrendam censuram, nisi ea culpa mortalis procedat ex ignorantia crassa, & supina, idest, cum vel nullam, vel adeo tenuem diligentiam apposuit, quæ pro nulla reputari possit, non tamen ex dolo, idest, à sciendis. Porro de ignorantia vide quæ diximus ad *cap. penult. nu. 2. supra, dist. 37. & ad principium dist. 38. nu. 7.*

7 Quid si talis mutilatio non integri membri sit occulta, nec de culpa mutilantis se, constet notorietate facti, vel ex confessione rei, erit nē iste irregularis? Non putat *Hosiens. Cardinal. Butrius, & Abb. in cap. final. de corpore vitiat. Covar. in Clem. Si furiosus, 1. p. à n. 5. Plaça de delict. cap. 24. nu. 13. Sylv. verbo, corpore vitiat, q. 4. Navar. in Man. cap. 27. nu. 198. Vgolin. de irregularit. cap. 51. nu. 7. & cap. 52. nu. 5. Grass in decision. aur. lib. 4. cap. 27. nu. 41. Henriq. lib. 14. de irregularit. cap. 8. nu. 4. & cap. 19. nu. 4. Avila de censur. p. 7. disp. 3. dub. 1. Valent. tom. 4. disp. 7. q. 19. punct. 3. Ludovic. Lop. in instruct. tom. 2. p. 2. cap. 23. & est valde probabilis sententia. Sed probabilior non requiri notorietatem culpæ, nec rei confessionem, quia textus fundatur in punienda voluntate, quæ in mutilationem prodijt, licet ipsa mutilatio, & voluntas sit occulta per accidens; ita *Villadiego de irregularit. cap. 12. de corpore vitiat. Garcia de**

benefic. p. 7. cap. 12. num. 5. Molin. de iust. tract. 3. disp. 67. nu. 8. & disp. 70. nu. 16. & seqq. Videntur habere *Sayr. in Thesaur. lib. 6. cap. 7. nu. 12.* ad medium, ubi ait mutilantes se, fieri irregulares, præsertim, si notoria sit abscissio. *Suar. de censur. disp. 51. sect. 2. nu. 6.* ubi tantum ad incurrendam hanc irregularitatem, requirit culpam mortalem, probat, & sequitur hanc partem latissimè *Tolet. lib. 1. summ. cap. 63. nu. 8.* Allegant omnes *Glossam in cap. fin. de corp. vitiat.* sed illa cū priori sententia aperte consentit.

In textu, ibi, In illis voluntas est vindicanda. Ergo Ecclesia punire potest actus internos?

Sic existimarūt multi nulla adhibita distinctione, inter quos *Glossa, Clement. 1. §. Verum, verbo, eō ipso, de hæreticis, ubi Cardinal. nu. 8. q. 7. Gloss. 24. q. 2. in summ. verbo, qui verò. Goffred. summ. tit. de hæret. nu. 2. Abb. in proemio Decreti. verbo, Rex pacificus, nu. 6. & in cap. Extirpand. in repetit. §. Cui verò, nu. 21. de præbend. & in cap. fin. nu. 1. in fin. de hæret. & in cap. 2. nu. 13. de officio Ordinarij. Felix eodem cap. fin. in princip. & in cap. Porro, in princip. de sentent. excommunicat. Repertorium Inquisitionum, verbo, pœna, Glossa in cap. Cogitationes, verbo, patitur, de pœnit. dist. 1. Stephan. & Paulus. quos refert, & sequitur *Imol. Clement. 1. nu. 18. de hæret. Bald. l. Si quis non dicam, §. nu. 1. C. de episcop. & cleric. Ananias in cap. Si quis episcop. nu. 3. de hæret. Hippolitus in l. Qui falsum, nu. 13. ff. de falsis. Rosella in summa, verbo, absolutio, 1. num. 29. & verbo, excommunicatio, casu 1. num. 1. & verbo, hæreticus, num. 14. Adrianus in 4. quæst. 2. de confessione, quæ incipit. Restat nunc inquirere, §. Alij probant, & Quodlibeto 8. quæst. 1. littera G. Albertinus de agnoscendis assertionibus, quæst. 33. num. 27. & 32. Geraldus Carrer. Bonifac. Rota, quos refert, & sequitur *Cevall. in suis communibus, tom. 2. quæst. 698. à nu. 9. Decian. in sua pract. part. 1. lib. 5. cap. 41. num. 2. Rojas de hæret. part. 1. à num. 246. usq. 270. Vela de pœnis delictorum, cap. 14. Menoch. de arbitrar. lib. 2. cent. 4. casu 360. num. 6. & 7. ubi omnes aiunt, hæreticum purè mentalem incurere excommunicationem. Cæterum quia ista quæstio gravissima est, & de ea apud nostros Canonistas satis non liquet, placet pro eius decisione sequentes statuere conclusiones. Vide etiam posita ad *cap. Voventibus, num. 3. & sequentibus, supra, dist. 27. & ad cap. Si quis eorum, nu. 2. & seqq. dist. 30.****

Primâ conclusio. Ecclesia de facto nihil potest in actus merè internos, sive ut illos imperet, sive ut prohibeat, & puniat, est contra omnes allegatos superiori numero. Verum illam sequuntur Doctores, qui videri possunt apud *Henriq. lib. 6. de pœnitentia, cap. 14. num. 6. Valent. 2. 2. disput. 1. quæst. 11. puncto 3. Vass. 1. 2. quæst. 69. art. 4. disp. 160. cap. 5. num. 22. Suar. de censur.*

cenfur. disput. 21. sect. 2. num. 2. & de legibus lib. 4. cap. 12. a nu. 4. latissime omnium Sanch. tom. 1. Decalog. lib. 2. cap. 8. nu. 2. videri etiam possunt mulor apud Sayr. in Thesaur. lib. 1. cap. 9. nu. 14. & lib. 3. cap. 4. num. 21. Sumitur clarè ex cap. Sicut tuis, & cap. Tuo nos, de simonia, & cap. Erubescant. dist. 32. Summa omnium rationum est, quia ex nullo Scripturæ loco, aut Canone Pontificum, tam acriter alioquin defendentium jurisdictionem suam, hanc à Christo Domino datam esse Ecclesiæ suæ jurisdictionem, confatere adhuc potuit, nec illam dare beneficæ, & suavi eius gubernationi expediebat. Ex hac conclusione infert Sanch. num. 3. cum Sot. Emanuel Rodrig. Caietan. Suar. Gutierr. Simanch. Covar. Aragonio, quos num. 2. allegarat. Hæreticum purè mentalem non incurrere excommunicationem impositam hæreticis, & à quovis sacerdote absolvi posse, habente aliàs jurisdictionem in peccata mortalia.

10 **Secunda conclusio.** Ecclesia potest reservare peccata mere interna, & solo corde re-tenta. Est Caietan. 2. 2. quest. 11. art. 4. in fine. Aragon. eadem, quest. 11. art. 3. col. 8. Vgolino. de censur. Pontifici reservatis, 2. part. cap. 1. §. 1. nu. 11. Suar. de censur. disp. 21. sect. 2. nu. 2. Sanch. tom. 1. Decalog. lib. 2. cap. 8. nu. 4. ad medium, ubi advertit nullum peccatum purè mentale, nec etiam hæresim Pontifici hucusq; reservari, licet possit; verum non approbant constitutionem aliquorû diœcesum, ubi episcopo reservatur hæresis mentalis, imò cupit nè talis reservatio, aut hæresis, aut aliorum peccatorû mentalium fiat, licet optimè possit, quia reservatio est tantum denegatio jurisdictionis sacerdotibus, nè à talibus peccatis possint absolvere, quæ jurisdictione cum liberè confessarijs conferatur, liberè etiam auferri potest; vide ibi plura.

11 **Tertia conclusio.** Ecclesia potest imperare, vel prohibere, & punire actus internos, quatenus illi necessarii sunt, vel ad esse physicum, vel ad esse morale actuum externorum, quos fieri imperat, vel prohibet, quavis tales actus interni non satis manifestentur per externos. Probatur quia ad esse morale, & bonitatem talium actuum externorum requiruntur actus interni, ergo illos consequenter imperat, ut in cap. Omnis utriusq; sexus, de poenit. & remission. cum imperat confessionem annualem externam, consequenter imperat recognitionem peccatorum, dolorem necessarium, qui sunt actus interni, qui non satis manifestantur per externam confessionem; item iubet confiteri peccata cordis, quia hæc omnia necessaria sunt ad esse morale, & bonitatem confessionis externæ; sic etiam in cap. Dolores, 9. de celebratione missarum, præcipitur recitatio officij ecclesiastici, ad quod necessaria est attentio, & devotio interna, quæ non satis manifestatur in actu exter-

na recitationis, ac propterea censetur comprehensa, ita ut qui non recitaverit cum intentione, saltem orandi Deum, nec impleat præceptum, nec faciat fructus suos, ut tenet Suar. de legibus. lib. 4. cap. 13. nu. 10. cum Navarr. de horis Canonis, cap. 13. Sayr. in Thesaur. lib. 3. c. 4. n. 24. **Quarta conclusio.** Ecclesia non potest imperare, vetare, vel punire actum internû, qui non est necessarius ad esse physicum, vel morale, actus externi, de se alioquin boni. Probat Suar. citatus, de legibus, nu. 14. quia hæc lex sive imperans, sive prohibens verè esset de actu interno. Hinc sequitur non posse imperari sacrificium, vel recitationem officij divini privati, vel tali intentione, putà p̄ avertendo bello, peste, tempestate, quia sine tali intentione potest optimè constare bonitas moralis sacrificij, & recitationis officij ecclesiastici, ut patet.

12 **Quinta conclusio.** Ecclesia non potest punire actum externum de se bonû, propter aliquem actum internû, qui illum vitiat, ut V. g. punire elemosinam, quæ de se bona est, exico, quod detur propter finem vanæ gloriæ. Probat Suar. citat. nu. 18. quia id verè esset prohibere, & punire actum mere internum, & qui nullo modo manifestatur in externo, quod est contra superiorem conclusionem.

13 **Sexta conclusio.** Ecclesia potest per censuras, & irregularitatem punire actum internû, ut manifestatur in aliquo externo mortali, quavis talis manifestatio judicialiter probari non possit. Hæc est omnium, qui aiunt hæreticum, qui aliquo actu externo peccaminoso mortaliter, & erroris manifestativo, licet occultissimo in loco, & ubi nullû habuit spectatorem, incurrere excommunicationem impositam hæreticis. Hos referunt, & sequuntur latissime Sayr. in thesaur. lib. 3. cap. 4. nu. 26. Sanch. tom. 1. Decalog. lib. 2. cap. 8. nu. 6. præcipui sunt Angelus in summa, verbo, hæreticus, nu. 2. Sylv. verbo, excommunicatio, 7. casu 2. num. 4. notabili 2. in fine. Caiet. summ. verbo, hæresis, in fine, & 2. 2. q. 11. art. 3. in fine, Sot. in 4. dist. 22. q. 2. art. 2. Simanch. de catholicis institut. tit. 42. nu. 7. Castro de lege pœnali, lib. 2. cap. 15. in corollar. quod infert ex prima propositione, & de iusta hæretic. poenit. cap. 18. paulò post princip. Villagut. de extens. legum tit. de iudice, & iudicio, multi pleriq; eius specie, §. 56. & tit. de extens. legum pœnal in fict. hæret. ad corû filios, num. 96. Tolet. in summ. excommunicatione prima Balla Cœna, nu. 10. Avil. de censur. p. 1. dub. 10. conclus. 2. Azor. tom. 1. lib. 8. cap. 10. q. 4. Vasq. l. 2. q. 96. art. 5. disp. 169. cap. 2. nu. 22. Suar. de censur. disp. 21. sect. 2. nu. 2. Ex hac conclusione infert idem Sanch. cum Soto, Vgolino. Aragonio. Medina, Corduba, Simanch. Navarr. Villagutio, Vasquez. & alijs, quos citat, hunc hæreticum externum, licet occultissimum, incurrere confiscationem honorû, & reliquas pœnas hæreticis impositas.

quia licet ad executionem poenarum requiratur probatio iudicialis, illa non requiritur ad earum incursum, ut patet in censuris, & alijs poenis, quae ipso facto incurrunt. Ad hanc conclusionem pertinet noster textus; licet enim ipsa mutilatio sit occultissima, & nullo modo iudicialiter probari possit, quia tamen id est per accidens, & tantum defectu spectatorum, Ecclesia non potest innotescere, ab ea optimè puniri potest, sententia à lege illata.

15 **Septima conclusio.** Ecclesia potest punire actum exteriorem de se malum, cum dependentia ab aliquo actu interno, à quo habet novam malitiam, licet talis actus internus non satis declaratur per externum, nec ad illum in genere moris pertineat. Probatio facilis est, quia cum talis actus externus de se supponatur malus, ea malitia, quae sufficiat, ut censuris puniatur, quod Ecclesia illum punire nolit, nisi addatur illa nova malitia actus interni, potius est clementia, quam rigor, & extensio poenae ad actus merè internos; ita *Suar. eleganter num. 20.* Ad hanc conclusionem pertinet *cap. penult. de haeret. in 6.* & *Clement. 1. §. Veram, eodem tit.* ubi excommunicantur inquisitores, qui ex odio, amore, vel lucro processerunt, aut non processerunt contra haereticos, ubi ipse actus externus inquisitorum (vel omisio eius) supponitur alioquin peccaminosus mortaliter, sed illum punire non vult Ecclesia cum posset, nisi sub illo actu interno odij, amoris, lucri, &c. Unde ex quocumque alio motivo, vel sine malus sit, excommunicatione carebit, ut bene notat *Suar. citat.* & *Suar. in Thesuro, lib. 3. cap. 4. num. 25.* Item pertinet ad hanc excommunicationem. *Clement. 5. de statu monachi.* ubi monachi Benedictini pergentes ad curias regum animo accusandi praelatos, vel nocendi monasterijs suis, excommunicantur; quia ille profectus ad curias supponitur mortalis, verum illum Ecclesia excommunicationi subijcere nolit, nisi cum malitiae, quam de se habet, nova alia super addatur, nimirum intentio accusandi praelatos, & nocendi monasterijs. Tandem huius conclusionis sunt censurae; ad quas incurrendas requiritur *scientia, temeritas, audacia*, quia eos actus externos de se malos noluit Ecclesia punire, nisi cum data opera, & ex composito fiunt, id enim important particulam illam, *scienter, audacter, &c.* Vide *Suar. citat.*

16 **Octava conclusio.** Ecclesia beneficia sua, vel indulgentias, vel quidquid pendet ex mera eius voluntate, conferre potest cum obligatione habendi aliquem actum internum, & non aliter. Huc pertinet *cap. Commissa, §. 7. de electione, in 6.* ubi praecipitur acceptanti beneficium parochiale, ut habeat animum assumendi ordinem necessarium intra annum, vel si in ipsa ordinatione non habuerit, mentem mu-

ret, & de facto, debito tempore ordinetur, de quo textu multa *Sor. lib. 10. de iustitia, quest. 1. art. 6.* satis intricate, & minus ad animam, & sensum ipsius capitis, cum vera expositio sit noluisse Ecclesiam dare illud beneficium, nisi cum onere habendi intentionem suscipiendi intra annum ordinem presbyteratus, qui si non suscipiatur, beneficiarius beneficium amittat, nec faciat fructus suos, hucusque perceptos, confirmetur verò in beneficio, & faciat fructus perceptos suos, si de facto ordinetur in tempore statuto. Quicquid intellectus mirum in modum mihi placet, utpote sapientissimi *Suarij*, quem vide loco citato, de *legibus, num. 28.* ubi etiam aliam explicationem infero satis etiam probabilem. De indulgentijs certum est non dari à Pontifice, nec illas aliquem lucrari, nisi apponat condiciones imperatas, ut si pro extirpandis, & evellendis haeresibus, pro felici regimine Pontificis pro animabus Purgatorij, &c. Quae intentio, actus est internus, & qui alioquin imperari, aut prohiberi non potest, ut diximus in nostra quarta conclusione; aliud est enim ex pacto facere, & dare, ut do indulgentias, ut des orationes sub tali intentione; aliud directe imperare, & punire, cum primum dependeat à voluntate subditi, non verò secundum. Atque per haec satis putato declarari, quid in actus internos possit Ecclesia.

Quaeritur hic solet, qui defectus in manibus faciant irregularem? Videndi sunt pro hoc argumento *Suar. in Thesuro, lib. 6. cap. 8. Avila de censur. part. 7. disp. 3. dubio 1. Suar. de censur. disput. 51. sect. 3. à num. 12.* ubi late referunt Auctores, qui de hac re ex professo egerunt. Ex quibus colligo, qui trementes sunt manibus, ita ut calicem, aut non possint tenere, aut cum periculo teneant, esse irregulares. *Suar. citat. num. 19.* Item qui carendo digitis non necessarijs ad sacrificium missae, sunt valde difformes. *Suar. num. 19.* Item qui caret aliqua manu. *Suar. num. 18.* Item, qui caret pollice, *Suar. citat. nu. 12.* Item, qui in totum caret unguibus, *Avil. citatus*, non verò, qui aliquibus caret, si in imbecillitatem notabilem digitis non ingerunt; idem *Avila.* Qui sex habent digitos non sunt irregulares, nec qui minimum, & annularem habent in se adherentes, vel ad invicem impositos, si non sit nimia deformitas, cuius iudicium semper erit episcopis committendum.

In Glossa 1. Docet Glossa, quod si quis haberet superfluos digitos, eos posset praecidere absque metu irregularitatis; quam extollit *Marsilius in l. Qui falsam, nu. 100. C. de falsis*, & per eam tenet, quod is, qui retudit, & mutilavit monetam excedentem iustum pondus, & eam ad iustum pondus rededit, non commississe crimen falsi; quam opinio-

opinionem multis rationibus comprobavit
Aleat. respons. 461. quia non imminuit, qui ad
 iustum pondus redigit; nec deteriore reddit;
 qui superflua refecat. De quo tamen dubitat
Mench. de arbitrar. casu 316. num. 38. qui etiam
 nostrae *Glossa* meminit, & quaestionem late pro-
 sequitur.

CAP. Si quis à medicis. VII.

S Y M M A R I U M.

- 1 Nullus tenetur ad patiendam eviratio-
nem propter salutem, si non sit ne-
cessarius bono publico.
- 2 Qui se ipsum ex scientia artis chyru-
rgica abscidit pro tutanda vita, non
est irregularis.
- 3 Particula, affectatio, audacia, scien-
tia, in censuris, quid importent?
- 4 Medici non sunt irregulares.

I N text. ibi, Propter langorem.

Non puto teneri hominem permittere si-
 bi virilia secari, cum medici id iudicant
 necessarium, tum propter dolores ingentes, qui
 in ipsa eviratione patiuntur, tum propter op-
 probrium, quod inde inter homines sequitur,
 quod etiam verum est in alijs remedijs natu-
 rae, nimium violentis, & acerbis, iuxta illud.
Marij, cum ei crus aperiretur, non est, inquit,
tanto dolore digna salus, ita Lesius lib. 2. de iust. cap. 9.
dub. 14. nu. 96. in 3. editione. Sayr. in clavi, lib. 7.
cap. 9. dub. 10. nu. 38. non longe à fine. Verum
si vita periclitantis necessaria esset bono publi-
co, tum teneretur, & obligari posset à Republi-
ca ad patiendam remedia difficilia, & in quibus
vehementissimi dolores praefereudi essent, quia
si pro bono communi tenetur quis pati mortem,
quanto magis quidquid est citra mortem; ita
praeter citatos, Lesium, & Sayrum, tenet Sor. lib. 5.
de iust. q. 2. art. 1. conclus. 2. Aragon. 2. 2. quest. 65.
art. 1. statim in principio. Salon, ibidem, art. 1.
controvers. 2. Petr. Navarr. lib. 2. de rest. cap. 3. nu.
102. & 103.

I N text. ibi, se, cum sanus esset.

Rectè cum sanus esset, quia tunc talis abscisio
 necessaria non est ad tutandam vitam, & pro-
 cedit ex inchoato homicidio, nam si necessa-
 ria iudicetur, & qui periclitatur sit peritus
 in arte chyrgica, poterit benè sibi amputare
 virilia, & quodcumq; aliud membrum, quod
 vitam impedit, quin incurrat irregularitatem,

ut expressè docet *S. Thom. 2. 2. quest. 65. art. 1.*
 ad medium. *Aragon. & Salon, ibi Sylv. verbo, ho-*
miciidum, 1. q. 1. Sor. lib. 5. de iust. q. 1. art. 1. con-
clus. 2. Petr. Navarr. de rest. cap. 2. nu. 97. Valent.
tom. 3. disp. 5. q. 9. puncto unico. Tolet. in summ. lib. 2.
cap. 6. conclus. 2. Sayr. citat. in clavi, lib. 7. cap. 9.
nu. 35. Lesius lib. 2. cap. 9. dub. 14. nu. 102. & res-
pons. non illa sola.

I N textu, ibi, Affectant, audetq;

Quam advertentiam requirant hae particulae
scienter, affectant, audent, temere, & similia, quae
 aliquando ponuntur in legibus ferentibus cen-
 suras, & irregularitatem, & utrum semper re-
 quiratur dolus in operante; item, an à talibus
 censuris excuset culpa lata, quae aliquando est
 cum ignorantia crassa, & supina, videri po-
 test per *Sanch. lib. 9. de matrim. disp. 32. à nu. 36.*
 & quinq; sequentibus, ubi solita eruditione
 rem hanc decidit.

I N Glossa, verbo, à medicis.

Ait medicum licitè promoveri ad ordines, nec
 propter officium medici, esse irregularem, quod
 intellige etiam de chyrgis adustione, & in-
 cisione secantibus, vel alijs quibuscumq; mo-
 dis, si ex praecipis procedant artis, & infir-
 mos suos admoncant, caveant ab his, quae sibi
 nocumento esse possunt, sic colligitur ex cap.
Tua nos, de homicidio, ubi Panormitan. num. 3. Host.
in summa, lib. 1. tit. de arate, & qualitate ordinan-
dorum, §. ordo, Angelica, verbo, homicidium, 2. §. 18.
Sylv. verbo, homicidium, 2. num. 13. Tabiena, ver-
bo, medicina, num. 2. & verbo, irregularitas, nu. 13.
Covarr. Clement. Si furiosus, part. 2. §. 9. num. 2. de
homicidio. Sayr. in Thesuro, lib. 7. cap. 6. num. 8.
Avila de censur. part. 7. disp. 6. sect. 1. dub. 10. con-
clus. 1. ubi citat Navarr. Covarr. Henriq. & alios,
 qui ibi videri possunt. De obligatione medico-
 rum proveniente ex cap. *Cam infirmitas, de panit.*
 & remissione, & ex motu proprio *Pij V. edito*
 anno 1566. incipiente, *supra gregem Dominicum.*
 Videndus est latissime, & distinctissime *Sanch.*
tom. 1. Decalogi, lib. 3. cap. 16. per totum. Item
 utrum medicus in curationibus possit uti opi-
 nione minus probabili, & quae ei liceant in
 hac re, vide per eundem eodem *tom. lib. 1. cap.*
9. à nu. 37. & sequentibus.

CAP. Eunuchus. VIII.

S Y M M A R I U M.

- 1 Qui iussu tyranni, ut evaderet mortem,
se mutilaret, non esset irregularis.
- 2 Licet ad succedendum misericordiae tyranni
num se mutilare.

2. Ob bonum commune patria poterit quis se mutilare.

4. Ridiculum est eunuchos sacerdotes ferre suspensam à collo partem abscisam.

IN text. Vel si in persecutione.

Non tantum patiendo evirationem iussam à tyranno quis non peccabit, nec esset irregularis, sed etiam sibi ipsi eandem evirationem, & quamcunque aliam mutilationem, quæ non sit partis necessariæ ad ordines, aut notabilem deformitatem inducat, sibi inferendo, ad conservandam vitam, & fugiendum maius malum; quod de alio quocunque membro non necessario ad vitam conservandam, probat optimè *Lessius lib. 2. de iustit. cap. 9. dub. 14. nu. 101.* ubi bene reprobatur *Sotum lib. 5. de iustit. q. 2. art. 1. conclus. 3.* quem postea secuti sunt *Salon. & Aragon. in 2. 2. q. 65. art. 1. Sayr. in clavi, lib. 7. cap. 9. nu. 37.* ad finem, contrarium sentientem. Verum opinionem *Lessij*, quæ tenenda est, docent *Petr. Navarr. lib. 2. de restitutione, cap. 3. nu. 98. & 99.* Sæ in *Aphorismis*, verbo, homicidium, in fin. *Tolet. in summa, lib. 5. cap. 9. nu. 4.* ubi *Tolet.* id probat inter alia factò *Iosephi illius Iudæi magni nominis historiographi, qui lib. 2. belli iudaici, cap. 27.* ut idem *Tolet.* & ex eo eodidem verbis *Sayrus* proximè citatus refert, se sibi ipsi amputasse manum iussu tyranni mirantis in faceret, ambas perditurum. Sed oportuit *Toletum* ipsam, & *Sayrum* locum *Iosephi* citatum vidisse priusquam referrent; non enim ibi scribit *Iosephus*, se sibi iussu tyranni alicuius manum amputasse, ut ambarum amputationem vitaret, sed hoc à se, cum iudex esset, imperatum cuidam *Clito* coniurationis, nescio cuius, auctori. Ad *Iosephum*, & fateberis.

2. Quod de mutilatione, & abscissione alicuius membri iussu tyranni ad servandam vitam, & vitandum maius damnum docet *Lessius*, id ipsum extendit, ut sine peccato fieri possit ex propria voluntate, quando prudenter crederetur illum hoc factò ad misericordiam commovendum, & quidem ex eodem fundamento, quod ibi collocat, rectè colligitur, quia tunc vitæ conservatio spectatur, quæ aliter in periculo est, & maius malum minori hoc creditur avertendum. Ad illum *d. nu. 101.* ad finem, §. *Qui incipit secundo, &c.* Tu adde talem non futurum irregularem ex mutilatione, sed aliunde ob defectum membri, aut partis necessariæ, si illa careat propter dictam occasionem, aut ex notabili deformitate, quæ inde proveniret.

3. Ulterius procedit *Lessius* valde esse probabile, unumquemque se posse mutilare, imò sibi membrum amputare ob salutem patriæ, sicut

de *Zopyro* scribit *Herodot. lib. 4.* qui sibi nares, aures, & labia præcidit, nobili quodam stratagemate, & ad patriæ, ac regis sui honorem, sapienter excogitato. Lege sacros expositores ad *3. Regum cap. 20. nu. 35.* ubi de *Propheta*, qui se ipsum percussit iussu ab alio, quin hoc ex Dei revelatione faceret, de quo certè toto illo capite non constat, ut sic aditus ad Regem patret; de quo etiam *Lessius* loco citato.

In Glossa, verbo, Persecutione.

Notat ridiculum esse eunuchos afferre secum testiculos in pulverem comminutos, è collo suspensos, ut possint celebrare; ridet hoc etiam *Navarr. in Manual. cap. 27. nu. 200.* *Vivald. de irregularit. nu. 172.* *Tolet. lib. 1. cap. 63. nu. 4.* ad fin. ubi refert *Anchar. & Ioann. Andr. Avila de censur. p. 7. disp. 3. dub. 1. §. Sequitur tertiò, vers. Errat autem*, quod etiam intellige de alijs patribus deficientibus. *Vgolin. de irregularitate, cap. 49. num. 5.* alij de quibus *Salzedo in practis. cap. 17. num. 13.*

CAP. Si quis pro egritudine.

IX.

S Y M M A R I U M.

1. Textus noster à quo fuit conditus.

2. Covarr. nostri textus meminit.

IN superscriptione, ibi, Ex Martino Bracharesi episcopo.

Olim legebatur *Martini Papæ*; & ita habetur apud *Pannormiam lib. 3. cap. 56.* & apud *Gratian.* in impressione antiqua, sed melius hodie legitur *Martini Bracharesis*, ex Synodis Orientalibus, quod iam admonerat *Covar. in Clement. de homicidio, 1. part. in initio, num. 6.* post principium.

In textu. Collige ex illo, quod si quis non sua sponte, sed vel à medicis casu, aut per vim, & insidias hostium, vel puer in cunabulis lectus fuerit, & virilia, aliquid membrum amiserit, promoveri poterit, & promotus iam, cum is casus acciderit, in ordinibus susceptis ministrare, ut ex nostro textu profequitur late *Covar. in Clement. 1. de homicidio, p. 1. in principio, nu. 6.* & vide quæ scripsimus ad *cap. Si quis absciderit, num. 2. & 4.* & ad *cap. His, qui, na. 1.* supra, hac eadem dist. *Rebus. in praxi, 3. part. tit. de dispensatione cum corpore viriatis, nu. 15.* *Campanile in diversor. iur. tab. 11. cap. 17.* *Navarr. in Manual. cap. 27. nu. 200.* *Albert. Tror. de*

vero, & perfecto cler. lib. 2. cap. 16. num. 8. Sylvest. verbo, corpore vitiatus num. 3. vers. neque est necessarium, Placa in epist. delict. lib. 1. cap. 25. num. 1. Bellet. disquis. cler. §. 7. num. 12. Cened. ad decretal. collect. 69. numer. 2. Salzed. ad Bernard. in pract. cap. 17. numer. 13.

C A P. Si quis in infirmitate. X.

S V M M A R I V M.

1. Claudus an sit irregularis?
2. An possit Episcopus dispensare cum claudis, ut celebret cum pede ligneo?
3. An praelatus regularis possit dispensare cum suo subdito claudis ut cum pede ligneo celebret?

IN textu, ibi, Medicorum in-
cisione claudus.

Loquitur textus de eo, cui post elevationem supervenit claudicatio, non de eo, qui claudus natus est, sed dicendum primo eum, qui ita sit claudus, ut cruribus, vel pedibus careat, esse irregularem, tam ne primo promoveatur, quam ne post promotionem ascendat, vel ad altare aascendat. Dicendum secundo cum claudis, qui potest stare ad altare, si habeat claudicationem ante ordines, & nec baculo, nec pede ligneo indigeat, nisi magna fuerit deformitas, poterit dispensari ut ordinetur, si causa iusta id exigat, si claudicatio extra culpam claudicantis contigit. Idem dicendum est de promotione, sequitur Summ. Pizanella verbo vitiatus corpore, §. Vtrum claudus. Angelica verbo corpore vitiat. 3. S. Antonin. 3. p. tit. 27. de irregulari. cap. 5. Sylvest. verbo corpore vitiat questione 5. Tabiena eodem tit. §. 1. in fine Navarr. in Manual cap. 27. num. 199. Mayol. lib. 1. de irregularit cap. 18. num. 2. Graff. lib. 4. cap. 27. num. 44. Sayrus in Thesuro lib. 6. cap. 8. num. 22. Tolet. lib. 1. summ. cap. 62. num. 1. Henriq. lib. 14. cap. 8. num. 1. Avila de censuris part. 7. disputat. 3. dubio 1. §. Sed circa, & seq. Saar. de censuris disput. 51. sect. 2. num. 11. & 13. De ijs, qui habent pedes distortos, vel digitos pedum amissos videbis Sayrum num. 23. Anilam etiam, §. sequitur 3. Rebus. in pract. 3. part. de dispensat. cum corpore vitiatis, num. 6. Molina de iustitia tract. 3. disp. 70. num. 3. Trotium de vero clerico lib. 2. cap. 16. num. 9.

Quarunt multi utrum Episcopus possit dispensare cum sacerdote ut celebret cum pede ligneo? Respondet Host. quem refert, & sequitur Astens. part. 2. lib. 6. tit. 21. q. 2. Rosella, verbo,

vitiatus corpore Mayol. lib. 1. cap. 18. num. 3. Avila de censuris part. 7. disp. 3. dubio. 2. §. Vnde sit prima conclusio, allegans Angelum, verbo, corpore vitiatus num. 2. Sylvest. eadem quest. ult. Tabienam ibidem posse dispensare cum religioso. Non probat Sayrus vitiatus num. superiori, sed nullam affert rationem, nec auctorem pro se, praeter Sylvest. verbo, corpore vitiatus quest. 10. Rosella, & Mayolus citati contendunt religiosum sacerdotem factum claudum post sacerdotium, ita ut celebrare non possit, nisi cum pede ligneo bene dispensari posse a superiori, ut sic celebret, sequitur Avila proxime citatus.

C A P. Lator praesentium. XI.

S V M M A R I V M.

1. Carentes membro occulto, vel externe mutilati, quando non sunt irregulares?
2. Defectus dentium non facit irregularem.
3. Surdastrum non sunt irregulares.
4. Defectus digitorum in pedibus, & in manibus extra deformitatem non faciunt irregularem, nec barba tinctorum.

IN textu. Ex hoc cap. Lator, & superioribus cap. Si quis a medicis, cap. Si quis in infirmitate, colligunt, Doctores hanc regulam generalem, ut amissio alicuius membri

occulti, vel patentis, qui exercitium ordinis non impedit, vel ob debilitatem, vel ob notabilem deformitatem, si sine culpa patientis eveniat, nunquam habere annexam irregularitatem, siue ut ordines non suscipiantur, siue in susceptis non ministratur, Ite de censuris disput. 51. sect. 2. num. 4. Sayrum d. in Thesuro, num. 14. ubi multos referunt. Salzedo in pract. cap. 17. num. 8.

Ex hac generali regula corollaria aliqua deducunt. Primum, qui non habet dentes non esse irregularem, quia non sunt membra corporis, ac proinde eorum defectus irregularitatem non inducit. Innocent in cap. significavit, cap. exposuit, de corpore vitiatis. Panormitan. in cap. ex parte 1. num. 5. eodem tit. Summi confessor. lib. 2. tit. 1. questione 42. Socin. in cap. sententiam 4. part. principali questione 31. ne clerici, vel monachi. Mayol. lib. 1.

de irregularitate cap. 29. n. 1. Vivald. de irregularitate
 m. 1. p. 100. sequentibus. Henric. lib. 14. c. 8. n. 2. in fine.
 Adde neq; peccare neque esse irregularē ho-
 minem excellentem sibi detes ex aliqua causa,
 vel quia exerti sunt, ut fecisse S. Hieronymū
 testatur. *Glossa in cap. qui partem verbo; digiti hae
 distinet.* vel quia illis opus habuit, ut pro glan-
 de plumbea in sclopa sternendis hostibus in-
 fervirent, quod non semel contigit nostris Lu-
 sitanis in obsidionibus Indicis, ut refert Mas-
 seius lib. 11. fol. 218. & legisse in iisdem histo-
 rijs scribit Lesius de iustitia lib. 2. cap. 9. dubio. 14.
 nam. 100. Neque praetermittam de eadem re
 venulissimum, & accurissimum epigramma
 apud Iacobum Bidermanum lib. 3. Epigram. 9. ubi
 post multa ita concludit.

IX *Quae novus iratis manibus furor arma ministrat?*

*Ore sibi ut possit tela parare parit.
 Praelia quis nostris praefert Sansonia? Sanson
 Maxilla, nostri praelia dente gerunt.*
 Neque minori carminis concinnitate, & ele-
 gantia, eandem Lusitani militis audacissimam
 strenuitatem, facinusque memorandum des-
 cripsit. Augustinus. Mascardus Sylvanū lib. 1. fol. 47.
 Miles Lusitanus ex Masseio.

*Aestuat hostili vallatus ab agvine miles;
 Dum premitur numero victus, & arma cupit.
 An ne sibi hoc, dixit, voluit fortuna licere?
 Scilicet illa mihi Martis ademit opem?
 Ita ingens telum est; ira stimulante, minister
 Dens vira, mortis vulnera dura geret.
 Sic ait & dentem decussum vibrat in hostem,
 Dente minor, tantis maximus exuvijs.*

*Dens flammis permixtus abit, thalamosque latentes
 Pectoris, & vira depopulatur opes.
 Discite quid ira queat, pectus commutat in Aetnam,
 Et vomit ore ferus lata per aetna globos.*

3 Secundum corollarium. Surda stros, id est
 qui non bene audiunt, & expedites, item eos
 qui atiquas auricularum particulas vel amife-
 ron t, vel habent corrolas non esse irregulares.
 De surda stros tenent expresse Mayolus citatus n.
 21. Grassijs lib. 4. cap. 71. num. 51. decision. aut. Vivald.
 supra num. 156. De auricula vide sayrum in The-
 sauro lib. 6. cap. 8. num. 17. Navarr. lib. 5. cons. 75. de
 sententia excommunicat. Henric. lib. 14. cap. 8. num. 3.
 Avila de censuris disp. 51. sect. 3. num. 13. ad medium;
 ubi adde non opus esse ut sacerdos audiat sibi
 ministrum respondentem, satis enim est quod
 moraliter sit certus illum respondere.

4 Tertium corollarium. Defectum digitorum
 in pedibus aut in manibus citra deformitatem
 non facere irregularem probat Sayrus citatus,
 m. 19. Barbā tingentes esse irregulares tradit
 idem lib. 1. cap. 21. vers. ult. quem refutat Cam-
 panille divers. iuris Rubrica. 1. cap. 17. num. 99.

C A P. Præcepta. XII.

S Y M M A R I V M.

- 1 Capellania potest dari in titulum.
- 2 Dicitio propter quid significet?
- 3 Gregorius Lopez nostram Glossam se-quitur.

IN vers. Stephanus ibi Colla-
 ram dignitatem. Ponderat Paulus
 Fuschus de visitatio-

ne lib. 2. cap. 11. numer. 2. & per illum docet,
 quod capellania datur in titulum. cap. Si quis
 dar. 1. questione 3. quia est beneficium ecclesia-
 sticum. Clement. dispendiosam, de iudicijs, namque
 habet spirituale annexum, cap. Si quis abierit. 1.
 quest. 3. Imò appellatione capellarum veniunt
 etiam, & ipsae parochiales ecclesiae; cap. Exhi-
 pande, de prebendis, Abbas in cap. ex posuisti, num. 6.
 eodem titul.

Ibi propter. Quae dicitio importat nō
 solum causam proximā,
 sed etiam remotam, Calderin. cons. 232. numer. 2.
 vers. & pro hac parte, ubi dicit quod promissa
 remissio per locatorem conductori, propter
 bellum, debet fieri etiam si bellum sit remotū,
 concordat. Bald. cons. 329. numer. 2. vers. & idem
 attendenda lib. 1. post alios Tuschus tom. 2. littera D.
 conclusione 346.

In Glossa verbo. Inferiores.
 Docet Glossa, non posse militem esse, qui ca-
 ret testiculis, quam sequitur Greg. Lopez parit. 2.
 titul. 21. l. 12. Glossa 4. argumento textus in l. qui
 cum uno, ff. de re militari.

C A P. Si evangelica. XIII.

S Y M M A R I V M.

- 1 Quae ira a Christo Domino prohibita?
- 2 Racha quid significet?
- 3 Tractans hoc capite authores de capitis
 vitijs, ad irregularitatem.
- 4 Defectus capillorum, ut plurimum, non
 facit irregularē, ubi de consura cal-
 vorum.
- 5 Oculo utroque orbatus est irregularis,
 item cecus.

- 6 Qui caret dextro, vel sinistro oculo, est irregularis.
- 7 Qui caret virtute videndi dextro oculo, non est irregularis.
- 8 Qui caret virtute videndi in sinistro, an sit irregularis?
- 9 Carens naso, & manibus, est irregularis, quid de alijs vitijs nasci?
- 10 Surdus, & carens aure aliqua est irregularis, quid de surda stro, & carente auriculis?
- 11 Os distortum habens, corrosa labia, itē elinguis, & mutus sunt irregulares.
- 12 Edentulus non est irregularis.
- 13 Lex generaliter loquens, generaliter intelligenda est.
- 14 Regula Canonistarum circa irregularitatem.
- 15 Sacerdos contumeliosus in suum Episcopum, an sit deponendus?
- 16 Quid si Episcopum interficiat, aut religiosus superiorem?

IN textu, ibi, Si euangelica.

Allusio est ad illud Christi Domini *Matt. 5. nu. 22.* Qui irascitur fratri suo reus erit iudicio, qui locus mire vexat interpretes, cum videant non omnem iram esse peccatum. Nam *Sāctus Paulus Actorum 23. nu. 3.* *D. Petrus Actorum 8. nu. 20.* Imo *Christus Dominus Matth. cap. 15. num. 7. & cap. 22. num. 18.* atq; alijs locis fuisse videntur irati. Vnde *S. Irineus lib. 4. cap. 27.* *S. Iustinus in epistola ad Zenam, & Serenum de vita Christiana Chrysof. homil. 7. in Matth. Imperfect. homil. 2. in eundem, S. August. lib. 1. de sermon. Domini. Theophil. & Euthym. in commentarijs huius loci, explicant, non irascendū temerē, & sine causa, quomodo Christus, & Apostoli irasci non poterant. Verum hanc explicationem non probat *Maldonatus* eo loco, sed de appetitione vindictæ, quæ tendit ad homicidium, id est de voluntate occidendi, Christum Dominum loquutum existimat; quæ voluntas, & appetitio siue cū causa, siue sine causa, semper mortalis est, cum nunquam liceat velle homicidium; ita etiam *Lessius lib. 4. de virtute temperantia, cap. 4. dubio. 4. numer. 26.* & allegat. *Salon. 22. quaestione 158. articul. 3. ad secundum.**

IN textu, ibi, Vt si Racha.

Verba Christi *d. cap. 5. num. 22.* sunt. Qui autem dixerit fratri suo Racha reus erit concilio. Existimāt non pauci Racha idem esse Syriaca, ac hebræa

lingua, quod in latina pronomen, tu, nec plus ibi dixisse Dominum, quàm monstrasse contemptum illum, quo alios despicentes dicere solemus; *Abi tu lusitané, Andar daby;* ita *Chrysostomus Theophil. & Euthym. hic. Sanctus Augustinus lib. 1. de sermone Domini,* putat esse vocem significantem pauperem, mendicabulum, ita etiam *Iansenius.* Quo etiam sensu dicere solemus *Lusitani. He hum pedintaō,* idque per contemptum *Plautus* dixit in *aulular,* hominum mendicabulum. Addit *S. Augustin.* accepisse se, aliquando ab *Hebræo docto,* vocem *Racha* esse interiectionē despicientis alios, & nihili facientis, ut latinis *Hem.* Ita etiam credidere *S. Gregorius lib. 11. in Iob. cap. 4. & Rupertus in hunc locum Matth.* Sed existimo cum *Maldonato* citato *Racha Chaldaicā,* vel *Syriacam* vocem, levem, & inconstantem hominem significare; *Lusitani* dicunt *Andar que Jois hum cascavel.* Est autem nostris, *cascavel,* crepitacillum illud, quod viverris e collo suspenditur, dum cuniculorum foraminibus immittuntur, quod quia nullius ponderis, & vacuum est, ansam præbuit *Lusitanis,* ita appellandi hominem nullius cerebri. Vide etiam quæ scripsit *Lessius* proximè citatus, in hanc rē, videri etiam possunt *Angelus Caninius de locis novi testamenti, Guido Fabricius in lexico Syrochaldaico, Barradas in concordia tom. 2. lib. 7. cap. 17. §. Si heraa.*

IN textu, ibi, Illi, cui erutus est

oculus. Spatiatur hīc nimium *Canoniste,* *Theologi,* & *summiste* occasione huius capituli in numerandis vitijs, quæ in ore videri possunt, & irregularitatem certam, aut dubiam videntur inducere. Dicam breviter, & ego de hac re, ne annotatoris videat metas transilire; vitia igitur quæ cernuntur incapite à collo usque ad summum verticem incipiendo ab extima capitis superficie sunt.

In capillis. Horum defectus non facit irregularem, nec in capite, nec in palpebris, aut mento, nisi nimiam afferant deformitatem, ut ex morbo aliquo infami, & Gallico prodierit ipsa *alopefia,* id est defectus capillorum. *Sayrus in Thesaurō lib. 6. cap. 9. numer. 6.* Hinc fit, ut *calvi* ad ferendam tonsuram, id est coronā nō teneantur, cum careant capillis, & impossibiliū nulla sit obligatio *cap. nemo, de regul. iuris in 6. & Limpossibilium, ff. de regul. iuris.* Tenent expresse *Clarus in pract. crimin. quaestione 36. num. 17. Hippolit. Bonacose inter communes opiniones, verbo. clericus Nicolaus Vign. lib. 3. methodi iuris cap. 2. de privilegijs, & rebus clericorum, regul. 25. vers. Quinta replicatio, Sanchez. lib. 7. de matrimonio. disp. 46. num. 9.* Vnde deobligantur in *Lusitania* à ferenda tonsura ea magnitudine, quā requirit ordinatio nostri *Regni lib. 1. tit. 2. §. Os clericos.*

In ocu-

5 **In oculis.** Orbatus utroque, & cæcus, irregularis est, nec celebrare potest, si in cæcitate sit ordinatus. *D. Thom. 3. part. q. 82. art. 10. ad tertium Sotus in 4. dist. 13. questione 1. art. 10. ad tertium, sum. Pizanella verbo, vitiatu corpore, Sylv. ubi, quest. 6. Tabiena num. 2. §. 1. Astens. part. 1. lib. 4. tit. 13. art. 2. & part. 2. lib. 6. tit. 2. q. 6. Mayol. lib. 1. de irregularit. cap. 20. num. 1. & 2. Sayrus in Thefauro lib. 6. cap. 8. num. 5. Suarius de censuris disp. 51. sectione 3. num. 13. Avila de censur. part. 7. disp. 3. dub. 3. §. ex hac conclusione. Summus Pontifex aliquando dispensavit cum cæco, ut ordinaretur sacerdos, celebraret, imò esset Episcopus. Lege Sotum num. 4. dist. 9. q. 1. artic. 2. quæ testatur se vidisse Episcopum cæcum quoties Teneti celebrantem, refert etiam Avila citat. Henriq. lib. 14. de irregularit. cap. 8. num. 2. ubi in comment. luteri M. ait se vidisse plures cæcos dispensatos ad celebrandum, lege quæ de Roberto Scoto, Archiepiscopo Armacano, Hybernie Primatæ, à pueritia cæco, ac Iulij Tertij legato scribit Surius anno Domini. 1551. Item Mayolus citatus. Hunc etiam appellat à puero cæcæm Nicolaus Orlandinus in historia societatis Iesu, lib. 3. num. 6.*

6 Qui caret aliquo ex oculis, etiam est irregularis, quia caret membro principali. Ita Doctores citati Sayrus num. 7. in fine, Avila dub. 1. §. hinc sequitur. Suar. d. disp. 51. sect. 3. num. 11. nec distinctionem admittit dextri, vel sinistri, dummodo carentia sit alicuius. Vide Rebus. in praxi 2. part. tit. de dispensat. cum corpore vitiatu num. 11.

7 Qui caret virtute videndi in dextro, sed integrum habet oculum, & sanum non est irregularis; ita iidem Doctores Sayrus Avila, Suarius, citati, Navarr. in Manuali cap. 27. numer. 199. vers. quarto dicitur, Henriq. lib. 14. de irregularit. cap. 8. n. 2. Valent. tom. 4. disput. 7. quest. 19. puncto. 3. Verum intellige si videat sinistro.

8 Qui caret virtute visiva in oculo sinistro, licet oculum habeat sanum, & integrum ex sententia multorum est irregularis, quia caret oculo Canonis. Ita specialiter Suar. citatus, num. 15. Dico tamen cum Avila, & Sayro citatis non esse irregularem, quando ita accute cerneret oculo dextro, ut adaptatione missalis legere Canonem sine indecencia, & deformitate posset. Mecum etiam sentiunt. Navarr. in Manuali cap. 27. num. 199. vers. Quarto dico Henriq. lib. 14. cap. 8. num. 2. Mayol. lib. 1. de irregularit. cap. 20. nu. 4. vers. illa quoque Rebus. in praxi benef. 3. part. titulo de dispensat. cum corpore vitiat. Vivaldus de irregularit. num. 142. summ. Corona de irregularit. numer. 4. vers. 6. Nec dissentit Suar. d. num. 15. cum in fine addit, hanc opinionem practicè esse probabilem. Cætera oculorum vitia, ut maculæ, albugines, & quæ sunt huius generis, si faciât deformem, & horrorem generent, irregularitatem pariunt, ex iisdem Authoribus; si vero

deformitas non sit, ut aliquando non est in strabonibus, & eos, qui salientes, sive emissivos habent oculos, pertinebit ad iudicium Episcopi. Sayr. d. cap. 8. num. 11. & 12. Avila part. 7. disput. 3. dub. 1.

In naso. Quem scilicet natura ex Plinio naturalis historie lib. 11. cap. 37. eminere tantum in hominibus fecit, ut præcipuam, & pulcherrimam faciei partem, & in qua vitia statim oculis deprehendantur, igitur qui illo simpliciter carent, sine vlla controversia irregulares sunt; Item qui naribus, dicimus Lusitani ventas. Tabiena, verbo, dispensatio nu. 13. Mayol. lib. 1. de irregularit. cap. 22. n. 2. Vivald. tract. de irregularit. num. 152. Henriq. lib. 14. de irregularit. cap. 8. num. 3. Sayrus de censur. lib. 6. cap. 8. numer. 14. Avila part. 7. disp. 3. dub. 1. De naso nimis longo, nimis brevi, & distorto, dicitur Levit. 21. nu. 18. Non accedet ad ministerium eius altaris, si cæcus fuerit, si claudus, si vel parvo, vel grandi, vel torto naso. Intellege cum ibi scribentibus, ita ut deformitatem, & horrorem gignat, & cernentibus pro ridiculo sit, ut ille alius, de quo Martialis lib. 13.

Nasutus sis usque licet, sis denique nasus.

Quantum noluerit ferre rogatus Atlas, &c.

Vbi videndus Raderus, & qui scribunt ad Catulli epigramata, ubi illud de amica Formiani.

Salve nec minimo puella naso.

Proderit etiam adire sacros interpretes ad locum Cantic. 7. num. 4. Nasus tuus sicut turtis David. Verum iudicium deformati nasi, an irregularitatem inducat dicit Episcopus.

In auribus. Surdus qui nullo modo potest audire, est irregularis, non vero qui male audit, id est surdaster, utrumque testantur Mayol. num. 1. Vivald. nu. 156. citati, item Grass. lib. 4. c. 17. n. 50. 10. 2. decis. Avila ubi supra, Sayrus ubi supra num. 17. Suarius disp. 51. sectione 3. num. 13. citato. Intellige si vtramque habeat aurem. De auriculis, id est, illa cartilagine, quæ aures circundat, dico causare irregularitatem, si omnino sint amputatæ, ita Sayr. num. 17. cum multis. Idem credo de parte notabili, putat tamen Avila citatus dub. 1. cum Henriq. quem ibi refert, amputationem auricularum, si capillis commodè tegi possunt, non facere irregularem, quod non admitterem, nisi cum sine mutilati culpa id accideret, imò nec tunc auderem, sed admittunt Sayrus Henriq. & Vivald. locis proximè allegatis.

In ore. Qui os nimis distortum habent, & in aliquam ex auribus protractum, certum est esse irregulares. Item qui labia habent corrosa, & sugendis, continendisque vini speciebus inepta, ita Mayol. de irregularit. lib. 1. cap. 23. Vivald. de irregularit. num. 151. Henriq.

Henriq. lib. 14. cap. 8. num. 3. Sayr. lib. 6. cap. 8. num. 15. De cæteris labiorum vitijs inspiciet, & iudicabit episcopus. Huc pertinet carentia linguæ, quæ illi omnino avulsa est, vel ita impedita, ut verba formare non possit, nam tunc irregularitatem inducit. Ita S. Thom. 3. part. quest. 82. artic. 10. ad tertium. Tabiena, verbo, corpore vitiati, num. 2. §. 1. Mayol. lib. 1. de irregularit. cap. 26. n. 2. Vivald. n. 162. Grass. tom. 2. lib. 4. cap. 27. num. 50. Henriq. lib. 14. cap. 8. num. 2. De blesis, & qui caninam litteram (id est R. sic à rodendo dictam) formare nequeunt, dicunt iidem Authores non esse irregulares, & credo, si aliter non iudicet Episcopus.

12 **In dentibus.** Dixi supra capit. 2. De eorum usu, necessitate, & venustate in corpore humano satis Aristoteles lib. 3. de partibus animalium capit. 1. & lib. 2. de generation. animalium, cap. 4. & lib. 5. eodem titul. cap. 8. Item in problemat. questione 65. sectione 10. Philo iudeus lib. de specialibus legibus, S. Gregorius Nicenus oratione. 7. in Cantica, congerunt multa scribentes ad cap. 49. num. 12. Genesis, ibi, *Dentes eius lacte candidiores.*

13 **In textu, ibi, Suis excepisse regulis.** Nam cum lex generaliter loquitur, generaliter etiam explicanda est. non distinguemus, ff. de recept. arbitr. l. 1. §. Generaliter, ff. de legat. præstandis, l. de pretio, ff. de publiciana in rem actione, ubi Glossa plures concordantias facit, Glossa etiam hic verbo excepisse citans cap. consulisti 2. quest. 5.

14 **In text. ibi, Adipisci nõ potest.** Eruunt ex hoc textu notabilem regulam nostri Canonistæ, nimirum defectus omnes supervenientes iam ordinato, qui impedirent ordinem superiorem nõdum ordinato, facere irregularem simpliciter ad eum ordinem, quem nondum accepit. Paulus de irregularit. 5. part. tit. de corpore vitiati, num. 4. Sylvest. verbo, corpore vitiati, num. 3.

15 **In text. ibi, Sacerdotem proprium.** Querunt occasione huius textus Doctores, an deponendus sit, & tradendus curiæ sæculari clericus in sacris, qui contumeliam, vel iniuriam intulit in Episcopum proprium? Non credit Glossa in cap. Si quis sacerdotem, verbo, mox II. questione 1. & in cap. si qui sunt, verbo, vituperatores 2. questione 7. in cap. novimus, verbo, traduntur, de verbor. signific. quod tamen intellige, nisi clericus sit irregularis, ita etiam Panormit. in citato cap. atsi clerici, ubi ait esse Doctorum communem.

16 **At quid si Episcopum suum occidat? Scio**

ob mortem sacrifiæ sacerdotis Sancti Petri, interfecti à quodam sacerdote, ut eo sublato liberius bona ecclesiæ deprædaretur, ipsum interfectorem fuisse curiæ sæculari traditum à Martino V. ut interficeretur. S. Antonin. 3. part. titul. 28. de suspens. cap. 4. in fine, Sylvest. verbo, degradatio, num. 4. quest. 2. Bernard. Diaz in practic. crimin. cap. 90. ubi tradit degradatum fuisse etiam alium sacerdotem ab Episcopo Parisiensi, Franciscum Pericher, & à iudice sæculari, amputata primum manu, occisum ob mortem alterius sacerdotis anno 1530. Hispali quoque mense Julio anno 1536. religiosos tres, certæ cuiusdam familiæ regularis (quam honoris causa prætereo, nec laudo Bernardum Diaz hos, & religionem nominasse loco citato) Cardinalis Archiepiscopus sæculari curiæ tradidit, quod Provinciale suum impiè occiderint, quos primò litteram longam in suspendio, ut ille alter lusit, factos, tandem eadem curia interficiendos curavit. Vide etiam quæ de alio sacerdote moniale violante, scribit Vivald. tract. de depositione, & degradatione, numer. 23. His tamen non obstantibus crediderim consideratione opus esse magna in hac re, & consulendum omnino summum Pontificem (nisi iam ipse clericus esset incorrigibilis) à quo nõ dubito huiusmodi curiæ sæculari tradendum, ac meritissimo suspendendum ab ordine. Ita post Anan. in c. 2. ne cleric. pugnant. in duello in fin. Anton. & Are tin. in cap. cum non ab homine, col. 9. in fin. de iudicijs, Decius in cap. atsi cleric. col. 23. vers. & prædictam de iudicijs. Arnald. Albert. in cap. quoniam, colum. 124. vers. Nihilominus de heret. in 6. quod ibi, refert, tenet idem Bernard. Diaz loco proximè citato. De clerico in minoribus nulla mihi dubitatio est, tradendum statim curiæ sæculari.

In Glossa verbo, invitus. Agit Glossa 17. utrum sponsa vi cognita, possit ingredi religionem intra bimestre sibi concessum? De quo vide Sylvest. verbo, divortium questione 5. numer. 8. ubi Armilla numer. 6. Peres lib. 5. ordinam. titul. 1. leg. 1. folio 12. vers. circa præmissa. Gregor. Lopez part. 4. titul. 1. l. 4. Glossa final. Valasc. consultatione 29. numer. 5. tomo primo. Barbosa in Rubrica de soluto matrimonio 2. part. num. 106. Covar. in 4. Decreti 2. part. cap. 7. §. 4. n. 10. Henriq. in sum. lib. 11. de matrimonio cap. 8. numer. 10. tradit latius Sanches tomo primo de matrimonio lib. 2. disputat. 27. numer. 5. 6. & sequentibus.

DISTINCTIO. LXI.

Ad principium distinctionis.

S V M M A R I V M.

Species illegitimarum numerantur, & Authores de his agentes.

2. Expositi ante hos numerandi.

3. Illegitimi quibus modis legitimentur.

4. Papa an possit legitimare pro civilibus in toto orbe terrarum?

5. Quod tempus inspiciendum ad proles legitimitatem, vel illegitimitatem? & num. 6.

Communis est ista irregularitas, quam presbyterorum filij incurrunt, omnibus, qui ex legitimo matrimonio nati non sunt. Porro illegitimarum species numerantur quatuor, naturales, nothi, spurij, mazeri. De naturalibus est l. penult. & fin. de concub. iuncta l. si quis officium. ff. de ritu nupt. ubi scribeutes. De nothis, Glossa in cap. Per venerabilem, verbo, naturalibus qui filij sunt legitimi, & ibi Hostiens. De spurij est Institutio de nupt. §. Si adversus. De mazeribus Sayr. lib. 6. Thesaur. c. 10. num. 10. De omnium inhabilitate ad ordines, & beneficia ultra scribentes ad titul. de filiis presbyterorum in 6. videbis Hostien. in summa eodē tit. Corras. de benef. 3. part. cap. 2. Trotium de vero, & perfecto clerico, lib. 2. cap. 1. & 2. Rebus. in praxi tit. de dispensatione super defectu naturali, Lambertin. de iure patronat. p. 1. lib. 2. q. 7. art. 11. Gregorij Tholosan. in syntagm. iuris p. 2. lib. 10. c. 3. Villadiego de irregularitate c. 10. Mayol. de irreg. c. 1. usq; ad 10. Bernard. Diaz. in practico crimin. cap. 14. & ibi Salzedo, Mandos. de signatura gratie, tit. de dispensat. super defectu naturali; Paleorum de nothis, & spurij, præsertim cap. 57. Menoch. lib. 2. de arbit. casu 201. à num. 35. Flamin. de resignat. benefic. lib. 4. questione 4. num. 8. & sequentibus. Vgolin. de irregularit. lib. 12. capit. 44. lit. 6. 1. part. Navarr. in Manual. cap. 27. num. 201. & conf. de filiis presbyterorum. Summistas Angelum. Sylv. Rosel, Tabienam, Armillam, verbo, illegitimus, Candelabri, tit. de irregularit. à nu. 107. & deinceps, & in append. cap. 2. de illegitimis Ludovicum Lopez instruct. conscientie 2. part. cap. 23. tom. 2. Emman. Rodrig. in summa tom. 1. cap. 16. & question. Regular. tom. 1. quest. 13. Petrum Ledesma in summa de matrimon. cap. 34. Sayrum lib. 6. Thesaur. capit. 10. & 11. per totum Gartiam de benefic. part. 7. capit. 1. & 2. Grassi lib. 4. decis. cap. 27. à nu. 52. Sot. in 4. dist. 25. q. 1.

art. 3. Theologos societatis Iesu. Henric. lib. 14. de irregularit. cap. 8. numer. 10. Tolci. in summa lib. 1. cap. 58. ubi Viorellus eius additionator. Suarium de censur. tom. 5. disp. 50. Avilam de censuris part. 7. disp. 3. dubio. 6. & sequentibus, apud quos plures invenies.

Expositos numerandos esse inter irregulares propter præsumptionē illegitimitatis, tenent Covar. in Clement. si furiosus 1. part. statim in principio num. 9. Ludovic. Lopez 2. part. instruct. cap. 23. Candelabri aureum tit. de irregularitate, à num. 2. Salzedo additionator ad Bernard. cap. 14. littera C. vers. Sed huic loco Mayol. de irregularit. cap. 11. Vgolinus eodem titulo cap. 44. §. 7. nu. 1. Castillo lib. 2. quotidianarū controvers. cap. 19. num. 51. Emman. Rodrig. tom. 1. sum. cap. 16. num. 1. Sayrus in Thesaur. lib. 6. cap. 10. num. 39. ad finem ubi allegat. Angel. in l. professio Cod. de testament. Alciat. lib. 3. de præsumpt. præsumptione 1. num. 12. Garc. de benef. part. 7. cap. 2. à numer. 8. Henric. lib. 11. cap. 20. num. 2. & lib. 14. cap. 8. nu. 10. Vasquez 1. 2. disp. 66. num. 48. Tolet. in summa. lib. 1. cap. 58. num. 7. Avila de censur. part. 7. disp. 3. dub. 9. Rebellus de obligat. iustitia 2. part. lib. 1. questione 2. num. 15. Negat pro illegitimis habendos Avitia in cap. 1. numer. 11. de infantibus exposit. Felin. in cap. cum deputati num. 1. de iudic. Bermon. de public. concubinar. verbo, qui etiam filios, num. 90. Paleorus dicens, receptam opinionem tractat de nothis, & spurij cap. 63. Menoch. de arbitrar. lib. 2. casu. 396. Joann. Vela de poenit. delictor. cap. 9. Salas 1. 2. tract. 8. disp. unica sectione 24. num. 246. probabilem iudicat Suar. de censur. disp. 50. sect. 4. num. 4. Veriorem appellat de rigore iuris Sayrus à lib. 6. cap. 10. nu. 39. & quidem ita iudico, licet valde mihi placeat moderatio appositā à Suario citato, num. 4. ad medium, ubi ait petendam dispensationem ab Episcopo, qui illam facile præstabit, conformando se huic secundæ sententiæ, quæ, ut dixi, de iure verior est.

Illegitimi legitimantur ad effectum abolendæ huius irregularitatis, ijs modis, quos recēset, Suarius disp. 50. sect. 3. per totum Sayr. d. lib. 6. Thesaur. cap. 11. per totum. Garcia de benefic. part. 7. cap. 1. num. 70. ubi latè referunt Doctores de hac materia tractantes.

Gravis, & antiqua quæstio est. Vtrum summus Pontifex legitimare possit ad civilia pro toto orbe christiano, ut potest ad ecclesiastica? Et procedit hæc quæstio, cum dispensatio fit, ut matrimonium contrahatur inter eos, qui tempore habitæ proles inhabiles erant ad validè contrahendum, putà, quia consanguinei intra quartum gradum, sed postea validè contrahunt cum decreto legitimationis proles habitæ, & habendæ. Negant prolem habitam tempore impedimenti dirimentis legitimari ad civilia per Papam extra terras ecclesiæ, per clausulā legitimantem illam, licet dispensatio fiat in radice matrimonij, Molin. de primog. lib. 3. c. 2. v. 11. Humada

CAP. Presbyterorum. I.

S V M M A R I V M.

- 1 Filij presbyterorum sunt irregulares.
- 2 Hac irregularitas tollitur per professionem religionis approbata.
- 3 An tollatur per vota biennij societatis Iesu?
- 4 An expulsis à religione professis, vel post vota biennij à Societate hac irregularitas reviviscat.
- 5 Professio non tollit irregularitatem ad dignitates.
- 6 An filiorum nomine in odiosis, veniant nepotes?
- 7 An nepotes presbyterorum ex hoc solum sint irregulares?
- 8 An possint avo immediatè succedere in beneficio?
- 9 An nepos nō legitimus possit succedere avo presbytero ex testamēto? & n. 10.
- 11 Locus non sanctificat?

IN textu, ibi, Presbyterorum. I

Pares sunt filij presbyterorum illegitimis (nam de legitimis dicam in cap. Canonanēsem hac dist.) ac omnes alij, qui legitimi non sunt; de quibus in titulo huius distinctionis, circa textum, vide latissime Cenedo ad Decret. collect. 62.

In textu, ibi, Nisi aut in cœ-

nobijs. Tollitur hæc irregularitas ipso facto per professionem, in approbata à Sede Apostolica religione, Glosa hic verbo, presbyterorum, & in cap. fin. verbo, Sedis Apostolicæ in fin. de filijs presbyteror, & alijs locis, quos Glosa, conglobat. Palud. in 4. dist. 41. quest. 3. art. 2. conclusionem 2. S. Antonin. 3. part. tit. 29. de irregularit. cap. 4. circa mediam, summa confessor. lib. 3. tit. 19. quest. 2. Sylvest. verbo, illegitimus questione 6. Angel. ordo 3. num. 13. Tabiena ordo 4. post medium. Navar. in Man. cap. 27. num. 201. vers. Decimo dico. Vivald. de irregularit. numer. 126. Phylarc. de officio sacerdot. lib. 5. cap. 8. Angles in floribus 4. sentent. in sacramēt. ordinis, artic. 4. Grass. lib. 4. cap. 27. numer 54. Sayrus lib. 6. Thesauri cap. 11. num. 3. Emmanuel Rodrig. tomo 1. quest. regular. questione 13. artic. 1. Ioann. de Cruce de statu relig. lib. 1. cap. 6. dub. 18 conclusionem 2. Henric. lib. 14. cap. 8. num. 10. ubi Comment. littera Z. plures refert. Tolet. lib. 1. summa cap. 68. num. 8. Valent. tom. 4. disp. 7. questione 19. punct. 3. §. 2.

Humada ad Gregor. Lopez. in l. 2. tit. 15. partit. 2. Glosa 10. num. 7. Peregrin. de fideicommiss. art. 24. à num. 70. Ludovic. Lopez. instruct. 2. tom. cap. ult. conclusio- ne 3. Sanches lib. 8. de matrimon. disp. 7. num. 14. Fundamenta latè proponit idem Sanches citatus. Contrarium tenet Guilhelmus. Benedictus in cap. Raynuntius, verbo, & uxorem 1. à num. 202. Henric. lib. 7. cap. 13. num. 5. in fin. Garcia de benefic. p. 7. cap. 1. num. 40. ubi plures decisiones Rotæ pro hac parte adducit, in una tamen, quæ incipit Pro illegitimitate, §. Verum aliqui ex dominis, &c. hæc quæstio ex professo disputatur, vide ibi.

5 Non minus gravis, & dubia est difficultas, à quo tempore proles censenda sit legitima, naturalis, vel spuria? à tempore conceptionis, an nativitatis? v. g. concepta est proles inter duos consanguineos in gradu dirimenti, sed tempore nativitatis ex dispensatione, iam valide contraxerant, vel tempore conceptionis habiles erant ad cōtrahendum, tempore verò nativitatis inhabiles ex superveniēti dirimēti impedimento. Prima sentētia tenet, inspiciēdū tēpus bono prolis accommodatius, sive sit conceptio sive natiuitas; argumēto textus in, §. sufficit. Inst. de ingenuis, & in l. nuper. C. de naturalibus liberis, & in Authē. quibus modis naturales efficiantur sui, §. tribus. Host. Ioān. Andr. Cardin. & Collectar. in c. tāta, qui filij sint legitimi. Salycet. in l. nuper, citat. Greg. Lopez. l. 2. tit. 15. p. 2. verbo, Si no el hijo, vers. Sed pone, & l. 1. tit. 13. p. 4. verbo, casa, Rojas de successi- onibus, ab intestato cap. 7. n. 38. Alvarad. de coniectu- rata mente defunct. lib. 2. c. 3. n. 66. Spino de testamēt. Glosa 15. nu. 118. Fachineus controvers. lib. 3. cap. 50. Ludovic. Lopez. instruct. tom. 2. cap. 57. Covar. in 4. 2. part. cap. 8. §. 2. n. 2. ubi alij. Molin. de iust. tract. 2. disp. 172. Sayrus d. lib. 6. Thesauri cap. 10. nu. 29. ubi plures vide. Morquecho de bonorum divisione lib. 4. cap. 6. num. 18. & 21. Sanches de matrimon. lib. 8. disp. 7. num. 19.

6 Secunda sententia ait, ex conceptionis tem- pore summendum esse, prolem esse naturalē, vel spuriam, aut etiam legitimam, sequuntur Cynus, & Paulus in l. cum ex libera C. de suis, & legiti- mis heredib. Paulus. & Albericus in l. Paulus. II. ff. statu hominis Salycet. in l. & si contra Cod. de nupt. & in l. filius C. de suis, & legitimis heredib. Anton. in tract. de legitimat. col. 8. & 9. Mayol. de irregularit. lib. 1. cap. 4. n. 14. videntur tenere Barr. in d. l. Paulus, sequi- tur intrepidè Bald, Angel, & Peregrin, quos refert & sequitur Garcia de benefic. p. 7. cap. 1. nu. 36. & 38. Probabiliorē appellat Suar. de censur. disp. 50. sect. 1. n. 3. Rationes optimas pro ea adducit Sarmiet. lib. 1. selectar. cap. 1. à nu. 10. quibus certe motus Covar. in ultimis edit. aliquantulum dubitavit de opinione sua. Ego certe proli faverem, cum prima sententia.

Avila de censur. part. 7. disp. 3. dub. 7. §. Quinto notandum Suar. de censur. disp. 50. sectione 5. num. 12. cum alijs, quos apud eundem leges. Reginald. lib. 30. tract. 2. num. 18. novissimè omnium Sanches to. 2. Decalogi lib. 5. cap. 5. an. 12. apud quem alij.

3 Dicunt *Henriq. lib. 6. c. proxime allegato, & Sanches citatus num. 13.* tolli etiam hanc irregularitatem per vota biennij Societatis Iesu, quia ea verè voventes constituunt religiosos ex declaratione Gregorij Bullæ. *Ascendente Domino*, præcipue cum textus non requirat fieri religiosum per professionem solemnem, sed tantum fieri religiosum per quæcumque vota id fiat, *Emmanuel Rodrig. citatus tom. 1. quæstion. regular. quæstione 13. art. 1.* putat hanc irregularitatem tolli etiam per educationem in Religione approbata, cum animo illam profitendi, item per ingressum in ipsam religionem, per tyrocinnium, sed non placet, nec etiam cum limitatione reincidentia, quam ibi apponit, optimè illum rejicit *Sanches citatus numer. 12.* Tu illum vide.

4 Quæstio est. An ita extinguatur ista irregularitas ex defectu natalium per professionem, & per vota biennij in Societate, ut nec in expulsis ante ordinationem, sed post professionem, aut vota biennij illa irregularitas non perseveret, sed ij ordinari possint absque alia dispensatione extra religionem? De professione id non est dubium, cum semper professus licet expulsus, sit verè religiosus. De expulsio non professo à Societate, idem contendit *Sanches citatus numer. 14.* Sed non puto, quia hic amittit statum, ratione cuius ei tollitur irregularitas, neque enim talis, quo tempore ordinari debet, iam est religiosus, sed pure sæcularis. Adde quod hac ratione fraus fieret legibus ecclesiasticis, nam cum expulsio à Societate sit frequentissima, & aliquando ex causis non ita gravibus, possent illegitimi post emissam biennij vota, procurare, consequi demissionem, cum iam ordinari possint. Certè non ego primus experiar, & practicabo *Sanches* opinionem, imò puto eam bene consideratam tandem displicituram Generali Societatis, ob occasionem, quam illegitimis offert demittendi religionem; sed nihil diffinio. Illud solū hoc loco adverto quæstionem hæctenus excitatam, habere similitudinem cum illa quæstione, quæ *Aloys. Ricc. in praxi aurea resolut. 311.* dicit novam, & à nemine agitatam. Vtrum, scilicet, irregularitas sublata per ingressum religionis, & per professionem in eadem religione factam, iterum reviviscat in eo casu, in quo professio per superiorem annullatur? Cuius quæstionis affirmativam partem amplectitur, asseritque illam irregularitatem reviviscere. v.g. Petrus irregularis ingressus est religionem, & post elapsos

quinque annos affirmavit, se per vim, & metum professionem emisisse, ideoque talis professio per superiorem pro nulla, & irrita fuit declarata. In tali casu egrediens Petrus à monasterio, manet ut antea, irregularis. Quam conclusionem citatus auctor quinque probat rationibus, quas vide loco allegato.

Dubitabis an per professionem in religionibus tollatur etiam irregularitas ex naturalium defectu circa dignitates obtinendas? Negativa pars est certa, eam tuentur *Sayr. de censur. lib. 6. cap. 1. num. 3.* cum multis, *Suar. de censur. disput. 50. sect. 5. Sanch. tom. 2. Decalog. lib. 5. cap. 5. n. 16.* contra *Emman. Rodrig. tom. 1. regular. q. 13. art. 5.* Vnde professio monialis non potest esse Abbatis, si sit illegitima, sine dispensatione; ita *Sanch. citatus num. 19.* cum multis quos refert *num. 19.* contra *Emman. Rodrig. tom. 1. regular. q. 13. art. 21.* & *Talibien. verbo, virginum consecratio, nu. penult. & Paludanum in 4. dist. 41. q. 3. art. 1. nu. 14.* qui nimium favere videtur huic opinioni.

In Glossa verbo. Filijs. ^{Quærit utrum}

in odiosis veniant nepotes sub filiorum nomine? & negat; Glossam sequuntur *Barr. in l. libertorum, ff. de verbor. signific. quæ cõmuniter sequuntur Iuristæ, ut refert, & probat Covar. li. 2. variat. c. 8. n. 2. Anton. Gabriel de verbor. signific. concl. 1. n. 34. Surdus de aliment. tit. 9. quæst. 36. ubi plures refert Garcia regul. 205. Lara de anniversarijs li. 1. c. 6. n. 5.*

In Glossa verbo, Filios. ^{Quærit utrum}

nepotes presbyterorum sint irregulares? Et respondet negative, vide inferius in c. *Cenomanensem, nu. 8.* ubi doctrina ibi tradita ad nepotes presbyterorum extenditur, per Authores, quos refero, & vide Glossam in cap. *ad extripandas, de filijs presbyterorum, & in cap. Apostolica, 8. q. 1.*

Adde, nepotes legitimos presbyterorum ex filijs illegitimis, posse immediate succedere avis in beneficijs, nec cõprehendi in *extravag. Clement. 7.* (de qua dicã *cap. Cenomanensem*.) nec in *Decret. Trident. sess. 25. de reformat. cap. 15.* ubi filij presbyterorum prohibentur in perpetuū à beneficijs ecclesiæ, ubi patres beneficia habuerunt ita *Navarr. cons. 9. de filijs presbyterorum, n. 9. Spino de testament. Glossa 3. à nu. 23. Azor. lib. 6. p. 2. cap. 4. q. 17. Sayr. in Thesaur. lib. 6. c. 10. n. 46. Garcia de benefic. p. 7. cap. 3. n. 21. Vgolim. de officio, & potestate episcopi. cap. 50. §. 7. n. 2. & §. 8. n. 2. Stephan. Gratian. disceptat. forens. cap. 397. num. 6. Galet. in margarita casuum conscient. verbo, beneficium 1. Armendar. in addit. ad recop. legum Navarra lib. 2. tit. 19. l. 1. de filijs presbyter. n. 1. Contra *Rebuff. de pacific. possess. à nu. 276. alias 225. Rojas de success. ab intestato cap. 20. à nu. 112. Mieres de maiorat. 2. part. q. 2. n. 25. Salzed. ad practic. Bernad. crimin. cap. 48. numer. 4. littera A.* qui oppositum simpliciter sequuntur. Item contra *Lessium, qui nõ satis bene ibi distinguit lib. 2.**

lib. 2. cap. 34. dub. 14. num. 91. de successione avita ante mortem, non verò potest mortem patris, adi illum.

9 Adderem hanc successione bene posse esse ex nepote illegitimo, idest, nato ex filij damnabili coitu, respectu ani, ita ut nepos talis immediatè succedat in beneficio; ita tenet Glossa in cap. Apostolica 8. quaestione 1. Gambarus de officio legati lib. 7. Rubrica 1. quaestione 37. ex num. 311. & cum magis communi. Navarr. consil. 9. de filijs presbyterorum à nu. 1. Quintana dueñas cum muleis, Ecclesiastic. lib. 2. nu. 95. Spino de testament. Glossa 3. à num. 23. Emmanuel Rodrig. tom. 1. summa cap. 29. num. 4. Vega. 1. part. cap. 36. casu 18. Azor. 2. part. lib. 6. cap. 4. quaestione 17. Garcia de benefic. part. 7. cap. 3. nu. 25. ubi addit ita declaratum esse à congregatione Cardinalium, super Trident. die 1. Martij anno 1589.

10 Nec levis est coniectura posse nepotem etiam non legitimum auo clerico succedere ex testamento, l. fin. 6. de naturalibus liberis, Rodericus Soares in l. 9. tit. 11. lib. 1. fori num. 4. & l. 1. tit. 6. lib. 3. fori 5. Hac de filiorum, Anton. Gom. in l. 9. Tauri num. 17. Didacus Perez in l. 22. tit. 3. lib. 1. hodie l. 6. tit. 8. lib. 5. recapil. Dueñ. Regula 366. limitatione 2. Paleotus de nobis, & spurij cap. 53. Covar. in 4. part. 2. cap. 8. §. 5. nu. 11. Rojas de successione cap. 20. Clarus §. testamentum quaestione 32. Pinel. in l. 3. Cod. de bonis matern. à num. 2. Parlador rerum quotidian. lib. 1. cap. 16. num. 4. Valdes ad Rodericum Soares citatum, d. num. 4. ubi plures refert. Molin. de iustitia tom. 1. tract. 2. disp. 167. conclusionem 9. Surd. de aliment. tit. 5. quaestione 7. num. 41. Peregrin. de iure fisci lib. 3. tit. 18. numer. 47. Cald. Pereira quaest. foren. cons. 39. num. 16. Bernard. Greu. ad practicam Camera. Imperial. lib. 2. conclusionem 115. num. 15. Non poterit tamen nepos ex filia, vel filio illegitimo habere pensionem super beneficium avi, illo vivente, ut avitæ incontinetia arceatur memoria, ut declaravit, Congregatio Cardinalium super Trident. sess. 25. de reformatione cap. 25. quam leges apud Garciam de benefic. part. 7. cap. 3. num. 24.

11 In Glossa verbo, Cœnobijs, ibi, Loc^o nō factificat hominē. Similia dixit S. Hieronymus epistola 13, quæ est ad Paulinum, ibi. Non Hierosolymis fuisse, sed Hierosolymis bene vixisse, laudandum est, &c. Quæ prosequens addit. Singuli quique credentium, non locorum diversitatibus, sed fidei merito ponderantur. De Hierosolymis, & de Britania equaliter patet aula celestis. S. Ambros. lib. 1. de paradiso cap. 4. ponderans, Euam in paradiso factam, Adamum nobiliorem extra paradysum, ut satis apertè dicitur Genes. cap. 2. num. 15. Illud autem (inquit) quia extra paradysum vir factus est, & mulier intra paradysum, ut advertas non loci, nō generis nobilitate, sed virtute unusquisque gratiam sibi

comparare, &c. S. August. expositione 2. in Psal. 29. Iob (inquit) in stercore est cautior, quam Adam in Paradiso, nam Adam in Paradiso consensit mulieri, ut de paradiso emitteretur. Iob. in stercore respicit mulierem, ut ad paradysum admitteretur, &c. Vide quæ subiungit. Sunt etiam egregia verba S. Gregorij homil. 9. in Ezech. tom. 2. cap. 2. ubi post multa de Sancto Petro Apostolo, subiungit de Loth. Loth. (inquit) in Sodomis sanctus exiit, in monte peccavit. Genes. 19. Quod autē loca mentem non muniunt, ipse humani generis primus testatur parens, qui in paradiso cecidit, & si locus salvare potuisset Satan de celo non caderet, &c. Quæ prosequitur eleganter. Similia habet, epist. 45. ad Pallad. presbyt. lib. 8. Epist. ex Registr. in dist. 3.

C A P. Hofius. II.

S V M M A R I V M.

- 1 An spurius possit esse sumus Pontifex?
- 2 In malorum filijs imitatio timetur.
- 3 Semen humanum in se bonum est.
- 4 Ex illo parentum inclinationes filijs communicantur.

IN textu. An spurius sit inhabilis ad Cardinalatum, vel Papatum. Vide Gambaram de officio legati lib. 7. ex num. 72. & ex num. 83. Abb. in cap. per venerabilem nu. 5. qui filij sint legitimi. Tiraquel. de nobilitate cap. 15. ex num. 31. plures refert Cenedo ad Decret. Collect. 14. num. 2. & num. 1. Plura de filijs spurij, & illegitimis tradit, quem latissimè videbis circa textus materiam. Adde Iacobac. de concil. lib. 7. artic. 6. pag. 494.

In textu, ibi, Parentum vitia. 2
Licet evenire posset, ut filij parētibus sint dissimiles, at semper præsumitur filios parentum mores imitatuos, nam ut ait S. Albertus epistola 59. Plures sunt iniquitatum heredes, quam virtutum. Ita l. quisquis, §. filij. Cod. ad l. Iuliam maieft. probat ex innumeris Tiraquel. l. 7. connubial. part. 7. Glossa 1. à num. 1. Cassaneus in Cathal. gloria mundi part. 11. consideratione 25. Adde ulterius Chrysost. in cap. 25. Matth. homil. 45. in medio littera B. ab illis verbis Natura regula dicit, &c. D. Gregor. Nazianz. littera B. S. Ambros. tom. 1. lib. de Noe, & arca cap. 3. Declarant optime Poetæ cum naturam à saxis, rupibus, mari, feris, dicunt hominem intractabilem, agrestem, indomitum Homer. Iliad. 7. Dido scribens ad Æneā, & Ovid. 8. Metamorph. & lib. 1. de tristibus elegia 7. Virgil. 2. & 4. Æneid. Catul. de nuptiarum Pilei, & lib. 3. eleg. 4. Tibul. lib. 2. eleg. 2. & multi alij apud Muretum in dictum locum Catulli, Servium, Pontanum,

Cerdani in Virgilium, & alios. Plura dabunt sacri interpretes ad cap. Matth. 7. Non potest arbor mala, &c.

3 In textu, *ibi*, Dei creatura est. De semine humano, quod peritissimi Philosophi, & medici diffiniunt *substantia corporea viventis partem, & residuum cibi optimè concocti*; leges, quæ scripserunt Tiraquel. *de legibus connubial. l. 15. à numer. 12. Naclant. de vegetativa potentia Theor. 13. Vallesius de sacra philosophia cap. 13. Spinoza in problema, & alij cum Conimbricens. de generatione.*

4 Licet semen humanum Dei creatura sit, & illud in se bonum, negandum tamen non est pravitas, aut optimas filiorum inclinationes ab illo provenire, dixit optimè Ovid. 4. *Methamorph.*

Et patrum in natos abeunt cum semine mores.

Videndus est de hac re Macrob. lib. 5. *Saturnal cap. 11. ibi Valet ad fingendas, atque animi similitudines formandas vis, & natura seminis*, transcripsit totidem verbis Agelius lib. 12. *noctium Atticar. cap. 1. Gregor. homil. 20. in Evangel. D. Augustin. in Apocal. homil. 14. in fine. tom. 9. Calius. Rodigin. lib. 3. lect. antiquar. cap. 29. in fin. Tiraquel. 7. connub. part. 7. Glossa 1. numer. 2. & de nobilit. cap. 31. numer. 293. Bald. in l. Gallus §. Quidam recte, nu. 2. col. 3. vers. in 2. Glossa magna, ff. de liber. posthum, Fulgosius conf. 193. num. 1. Thomas Gramaticus confid. 31. numer. 6. Castro lib. 2. de iusta hereticorum punit. cap. 9. vide, quæ doctè aggregat Sanchez tomo primo, Decalogi lib. 2. capit. 27. à numer. 11. 12. 13. & 14. & deinceps.*

CAP. Undecumque. III.

S V M M A R I V M.

- 1 *Vitia parentum filijs non imputantur.*
- 2 *Diçtiones recte, & ritè quid significant?*
- 3 *Dueñas nostri textus meminit.*

1 **I**N textu, *ibi*. Collige ex illo, undecumq; nascantur homines, si parentum vitia non sectentur, honestos, & salvos futuros esse, quia non est omnino, nec de virtute, nec de vitijs partem, aut laudandus aliquis, aut culpandus; prosequitur late Rebus. in praxi 2. part. titul. de dispensatione super defectu natalium num. 1. qui nostrum textum refert.

2 In textu, *ibi*, Recte. Recte, & ritè differunt, quia rectè respicit iustitiam, & importat iuste, & æque factum. Ritè verò respicit ordinem, &

solemnitatem. l. generaliter, §. *sin autem non Cod. de rebus creditis, ibi, Non ritè illatum, rectè autè accusatum.* Decius in *l. infantis, in prima lectura numer. 1. & in 2. lectura, numer. 2. Cod. qui admit. Alexand. in l. 3. & ibi, Iason. numer. 3. ff. de liberis, & posthum, Abb. in cap. 1. §. Vna vero, numer. 1. de summa Trinitate, plures citat Tiraquel. in l. si unquam in principio, numer. 33. & 35. Cod. de revocand. donat. & ista differentia communiter approbatur, ut affirmat Decius in l. lecta, numer. 21. ff. si certum pet. Sed contrarium imò quod ista differentia non sit vera, & quod aliquando dictio rectè denotet ordinem iuris, & dictio ritè respiciat iustitiam, tenet Iason. d. numer. 3. & in l. ab hostibus, §. Si vir, numer. 5. ff. solut. matrimon. Decius dicto numer. 21. & 22. post alios Tiraquel. d. numer. 35: plenius Cenedo singulari 98. quem videbis.*

In fine textus, *ibi*, Nullum est crimen. Prosequitur *Dueñas regula 345. à principio.*

CAP. Nunquam de vitijs. IV.

S V M M A R I V M.

- 1 *Pœnitentia delet peccata.*
- 2 *Inanis laus, quæ à parentum nobilitate descendit.*
- 3 *A malis bonum esse, gloriosum.*
- 4 *Barbacia Glossam sequitur.*

IN textu, *ibi*, Fornicatorum ipsi. Notat de Davide sacri interpretes Eccles. 49. numer. 5. *Prater David, & Ezechiam, & loziam, omnes peccatum commiserunt.* Rectè *ibi*, *laus senius*; vide etiam quæ notantur Luca 7. nu. 44. de Magdalena *Vides hanc mulierem, &c.* de Divo Petro. Ioann. 21. numer. 21. *Hic autem quid? Quam pœnitentiæ vim ad peccata delenda incredibilem, non quidem multis, sed gravibus, & concinnis verbis exposuit Dionysius Petavius nostræ ætatis poeta sanè per illustris cum in tragedi 2. dixit.*

Crimini ingemuit nocens.

Quacunque luce, nulla parcendi mora est.

Quibus carminibus alluisse videtur ad illud *Isaia. 30. iuxta versionem septuaginta interpretum: Cum ingemueris tunc salvus eris.* Quam contriti, ac mærentis animi efficaciam late ostendit *Suar. tom. de pœnit. disputat. 4. sectione 5. §. Qua propter, ubi hanc notam ex varijs Patrum testimonijs reddit locupletissimam.*

In tex-

2 In textu, ibi, Nec de virtute.

Faciunt quæ pro hoc argumento de se Marius apud Sallustium de bello Iugurthino, item quæ Licus apud Senecam in Hercule farense, audi quàm eleganter.

Non vetera patria iura possideo domus,
Ignavus hares, nobiles non sunt mihi
At, nec altis inclytum titulis genus;
sed clara virtus, qui genus iactat suum.

Aliena laudat, &c.

Vide ulterius, & quæ ibi scribuntur à Delrio lege ex patribus S. Chrysof. 9. in Matth. Imperfectum, in Matth. homil. 2. & Chrysof. homil. 2. in Ioann. tom. 3. S. Hieronymum epistola ad Heliodorum in epistaphio Nepotiani, & epistola 4. ad Celantiam matronam, & epistola prima quæ est ad Demetriadem, tom. 9. Ambrosium in exhortatione ad virginem, & lib. de paradiso cap. 4. Ex nostris Rebus. in praxi 2. part. de dispensatione super defectu natalium num. 2. qui textus meminit, & eius materiam profecquitur, Gerard. singulari. 33. Tiraquel. de nobilitate cap. 15. num. 3.

3 In textu, ibi, A virtutibus prorsus alienis.

Adi quæ notavit egregie S. Gregor. lib. 1. Moral. cap. 1. ad illud Iob. cap. 1. num. 1. Vir erat in terra Hus, ubi etiã Pineda, item, Origenes lib. 1. in cap. 1. Iob. S. Basil. in lib. constit. monastic. cap. 22. & sane nil mirum est, si ex felicibus arborum truncis, radicibusque fecundissimis dulces oriantur fructus; cùm ferme eadem sit in trunco, & in ramis natura. Illud maiori erit admirationi, si ex Sylvestri stipite mitia poma decerpantur. Vel si (ut autor est Tarquinius Gallutius nostri sæculi poeta egregius lib. 1. Carmin. poemate. 2. in Christi natali)

Sudans opobalsama truncis.

Sudat Achamenium rigido de robore costum.

Haud aliter maiore admiratione dignior, & gloriosior ille erit, qui ex improbis probus, ex turpibus honestus, ex vitiosis parentibus natus fuerit bene moratus. De quo vide Mendocam tomo 1. in lib. Reg. cap. 1. num. 1. sect. 4.

4 In Glossa verbo, Nescio. Dicit

singularem Barbacia cons. 57. col. 6. vers. Præterea pondero, lib. 2. & in cap. ad audientiam, col. 4. de rescriptis relatus à Tiraq. de nobilit. cap. 5. num. 6.

C A P. Nasci de adulterio. V.

S V M M A R I U M.

1 Sacer venter quid?

2 Licet ab externa corporis physiognomia mores coniectari.

3 Deformis facies animum deformem arguit.

4 Corporis deformitas animi pulchritudine superanda.

5 De Iepthe voto quid sentiendum?

I N textu, ibi, Sacri venteris angustias, &c.

Sacrum hoc loco execrandum interpretor, nam sermo est de concipiente ex damnable coitu, docent interpretes Virgiliani ad 3. Æneidos Auri sacra fames Lambinus in illud Horatianum. Intestabilis, & sacer esto. Novitior tamen lectio est, secretas ventris angustias, &c.

In textu, ibi, Hispidus tamen

mente. Allusio est ad locum Genes. c. 25. num. 15. ubi de Esau, qui primus egressus est, rufus erat, & totus in morem pelis hispidus. Vbi notant interpretes incultam, & sylvosam (sic appellat Sanctus Chrysostomus.) Esau faciem, incultam & sylvosam mentis indicium præferre. Congerunt multa de hac conijciendi alienos mores arte, interpretes Martialis, præsertim Raderus ad epigram. 54. lib. 2.

Crine ruber, niger ore, brevis pede, lumine luscus,
Rem magnam præstas Zoile, si bonus es.

Adde licitam esse hanc coniecturationem ex arte physiognomica naturali, cum inter coniecturas sitit, siue ex petantur ex metoposcopia, id est frontis inspectione; siue chiromantia, id est manus delineamentis, siue ex physiognomica, id est externa corporis habitudine, & dispositione; dummodo coniecturas naturales non egrediantur; ita probant ex sacra pagina Proverb. 6. num. 12. (ubi multa Ferdinandus Quirinus de Salazar) & cap. 17. numer. 24. Ecclesiastici, cap. 8. num. 1. Paralypom. cap. 12. num. 8. Esaiã cap. 3. numer. 9. Delrius lib. 4. de Magia cap. 3. questione 4. & 5. Azor. tom. 1 lib. 9. c. 16. in fine Lesius lib. 2. de iustitia c. 43. dub. 7. Säch. to. 1. Decalogi lib. 2. cap. 38. numer. 44. Suarius tomo primo de religione lib. 2. cap. 10. numer. 14. & ultra hos, Navarr. summa latina cap. 11. numer. 31. Ciruelo de superstitione 2. part. cap. 4. Simanch. de catholic. titul. 21. numer. 18. Alcozer. in summa cap. 14. Petr. Navarra lib. 2. de restitutione cap. 2. part. 1. dub. 7. in nova editione 2. nu. 155. usque ad 161. Ludovic. Lopez instrad. p. 1. capit. 41. Porrigere, ut divinent, seu potius ut mentiantur; manum Ægyptijs, vulgo Ciganas (de quorū origine satis multa Delrius supra q. 5.) utrum aliquando liceat? videbis apud Sanches

citatum, num. 48. Agunt etiam de hac materia *Volumus de censuris Pontifici reservatis part. 2. §. 2. num. 10. Farinac. de delictis quest. 20. num. 112. & de Heres. quest. 181. num. 56. Hortens. Cavalcan. de brachio regio part. 3. num. 84. Ordinat. Lusitana lib. 5. tit. 3. §. 2.*

3 Hinc colligunt Bald. l. 2. num. 5. Cod. quorum appellat. non recip. Paris. de syndicato, Hyppolit. & alij de quibus Bonadilla in sua politica lib. 1. cap. 8. nu. 8. Cevallos in communibus quest. 248. nu. 13. Cavalcan. de brachio Regio part. 3. num. 84. ex pluribus propter idem crimen accusatis, deprehensis, primū subiiciendum questionibus, ac tormentis eum esse debere, qui corpore deformior sit, cum internus animus per externā faciem, vt plurimum, propaletur.

4 Curabunt tamen qui corpore sunt deformes, ut interna animi pulchritudine splendeant, quod optima allegoria docuit S. Gregor. Nazianz. oratione in Maximū. & D. Chrys. in Psal. 50. recte monet nō corporis, sed animi pulchritudinem esse suspiciendam. Nam D. Paul. ut ait Nicephorus lib. 2. c. 37. Parvo fuit corpore contracto, & quasi incurvo, atq; paululū inflexo, habuit tamen miram interioris hominis pulchritudinem. Illa præterea exigua Pauli statura præstantior Deo visa est, quā aliorum Gigantæa.

5 In Glossa verbo, Viros sanctos

Ait Iepthe sanctum non fuisse in eo, quod temerarium iuramentum voluit servare; cū Glossa abeunt S. Thomas epistola ad Hebr. cap. 11. ubi eandem sententiā tribuit S. Hieronymo. Abit Author questionum vtriusq; testamenti, qui tribuitur, (sed falso) S. Augustino, 1. part. questione 34. Abit Concil. Toletan. 8. cap. 2. item Anasthasius Nicænus lib. questionum in Script. questione 36. Imō Tertullian. lib. 3. Poematum contra Marcionem in fine. Abulens. in cap. 11. Iudic. & Matth. 14. questione 32. Suar. tomo secundo de religione lib. 2. de voto cap. 10. à numer. 17. præsertim numer. 20. Tamen Iepthe à peccato excusant S. Hieronymus epistola 34. quæ est consolatio ad Iulianum Justin. questione 99. ad Gentes, ubi aiunt eum rem meritoriam fecisse, & vovendo, & votum implendo; idem censet Caietan. in locum cap. 11. Iudicum. Rem utrinque probabilem videtur iudicasse Augustin. quest. 49. in lib. Iudicum, Non audet accusare S. Ambros. lib. 3. officior. cap. 12. Videndi sunt pro hac re Serarius in cap. 11. Iudic. Ribera epistola ad Hebr. cap. 11. & ibi Cornelius de Cornel. Mihi valde probabile est, Iepthe meritoriam rem fecisse, præsertim propter verba Hieronymi dicta Epistola 34. Vide Azor, cum multis, 1. part. lib. 11. capit. 14. questione 2.

(2. part. lib. 11. capit. 14. questione 2.)

CAP. Sponsus. VI.

S V M M A R I V M.

- 1 Christus ecclesia sponsus.
- 2 Ecclesia Christi ex gentilibus collecta.
- 3 Matrimonium ratum an propter adulterium alterius coniugis dissolvatur?
- 4 An sponsalia ob alicuius ex coniugibus fornicationem dissolvantur?
- 5 Ecclesia Christi separari ab ipsius charitate, & fide non potest.

IN textu, ibi, Sponsus. Appellari Christum Dominū sponsum ex ipsius ore constat, Matth. cap. 9. num. 15. Marci. cap. 2. nu. 19. Luca. cap. 25. num. 24. Item ex oraculo S. Ioannis Baptistæ. Ioann. cap. 3. num. 29. habetur etiam Matth. cap. 25. num. 1. 5. 6. & 10. ad Ephes. cap. 5. nu. 25. & 31. & 32. Apocalips. cap. 18. num. 24. cap. 21. num. 2. & 9. cap. 22. num. 17. Ad quæ loca videndi sunt interpretes Maldonatus, Tolet. Iansenius, Barradas, Ribera, & alij, quos ipsi referunt; atque ultra ab eisdem allegatos, legi commodè poterunt Philo Carpathius Episcopus comment. in cap. 6. num. 8. Cantiorum ad illa verba, Vna est columba mea S. Bernard. serm. 27. in Cantic. ubi ex professo explicat verba Apocalips. cap. 21. num. 4. Tanquam sponsam ornatam viro suo Augustin. lib. 4. de baptismo cap. 2. & 3. contra Donatistas, item lib. 6. cap. 3. & 34. & Symbolo ad Cathecum. capit. 10. & Epistola ad Honoratum; item breviculo collationum cū Donatistis, collatione tertij diei, & lib. 2. contra epistolam Parmeniani cap. 8. & lib. unico de unitate ecclesie contra Peteliani Donatistæ epistolam cap. 2. S. Cyprianus lib. 1. Epistolarum, epistola 6. ad Magnum, & passim alibi. Plura cumulat de sponsa, & filijs Melsæ Barradas tom. 1. lib. 2. toto cap. 15.

In textu, ibi, Bonos, & malos.

Alludit proculdubio Augustin. in his verbis (quæ desumpta sunt ex lib. 22. cap. 64. contra Faustum) ad locum Matth. cap. 22. num. 10. Congregaverunt omnes, quos invenerunt malos, & bonos, & impleta sunt nuptia discumbentium; ubi multa interpretes de ecclesia ex gētibus collecta, spretis, & reiectis Iudæis; de qua materia multa Origenes homil. 8. in librum Iudicum tomo primo, & homil. 2. in Cantic. ad illa verba Genes. 9. numer. 27. Dilatet Dominus Iepthe Sanctus Hieronym. lib. 10. in capit. 35. Esaia, explicans illa verba Lata-

bitur

bitur deserta, & lib. 11. capit. 20. eiusdem Prophetæ, ibi. Vox clamantis in deserto, & lib. 12. in cap. 42. nu. 51. eiusdem, ibi. Subleuetur desertum, & civitates eius, & lib. 14. in cap. 54. eiusdem, ibi. Lauda sterilis, quæ non parit, & lib. 14. in cap. 46. Ezech. ibi. Et cum intrabit populus terra. & in cap. 1. Iona; ibi. Et factum est verbum Domini ad Ionam, & lib. 1. in cap. 1. Michæa, ibi. Ponam aversionem, &c. & lib. 2. in cap. 3. Abachuc, ibi. Fluvios scindes terra, & lib. 3. in cap. 11. Zachar. ibi. Et assumpsi mihi duas virgas, S. Augustin. lib. 10. de civitate Dei, cap. 4. ibi. Anna mater Samuelis, & lib. 22. contra Faustum Manich. explicans verba illa Exod. 2. Ecce autem descendebat filia Pharaonis: & serm. 10. de temp. ubi de racemò ex terra promissionis allato, Numer. cap. 13. & serm. 106. de temp. & serm. 108. de temp. ad historiam velleris Gedeonici Iudi. cap. 6. Amb. lib. 1. de Spiritu Sancto, in proemio, ubi etiam de vellere Gedeonis, & lib. 2. cap. 11. ubi de Hieremia misso in lacum, & lib. de Iacob, & vita beata, cap. 2. ubi de benedictione Iacob, subrepta Esau, & lib. de Apolog David, cap. 4. ubi de Æthyopissa uxore Moylis, & lib. de his, qui miscentur mysterijs, cap. 3. ubi de Namaan Syro. 4. Regum, cap. 6. & lib. 3. super cap. 3. Lucæ. ubi de Ruth. & passim alibi.

In Glossa, verbo, Sponsus.

Tenet sponsum separari posse ab sponsa p delictum ante consummatum matrimonium; ubi si intelligit de sponso de præsentis, & per matrimonium ratum, ac de separatione à vinculo, ut videtur significare, falsum est; quia vinculum matrimonij indissolubile est, ut probat optimè Sanch. lib. 2. de matrimon. disp. 13. Rebellus de obligationibus iustitiæ, p. 2. q. 15. sect. 1. five ea insolubilitas sit tantum à iure divino, ut vult Sanch. citatus, cum multis, num. 7. five etiam à naturali lege, ut contendit Rebellus citat. num. 1. §. Sit prima conclusio, & §. Sit secunda conclusio. Atq; hæc conclusio diffinita est à Trident. quoad dissolutionem matrimonij ex adulterio, sess. 24. Cau. 7. Tractant egregie hanc quæstionem Sanch. lib. 10. de matrimon. disp. 2. nu. 2. Rebell. p. 2. lib. 2. q. 15. sect. 2. Maldonat. in Matth. cap. 19. nu. 9. §. Difficilis hic locus. Nec obstat tolli posse per dispensationem Pontificis hoc vinculum matrimonij rati, ut de facto ablatum est à Martino V. & Eugenio IV. teste oculato S. Antonin. 3. p. tit. 1. cap. 21. §. 3. ad fin. & à Paulo III. & Pio IV. ad preces Navarr. ut ipse refert in Manual. cap. 22. num. 21. & Gregorio XIII. dispensante unico die cum undecim, ut scribit Henriq. lib. 11. de matrimon. cap. 8. nu. 11. in Comment. littera F. & tenent gravissimi Authores, quos refert, & sequitur Sanch. proximè allegatus, nu. 2. & Rebell. supra q. 15. sect. 3. §. Contrariam partem. Nec etiam obstat tolli posse per professionem solemnem alterius coniugis, ut latè probat idem Sanch. lib. 2.

de matrimon. disput. 18. num. 8. ubi plures refert, Rebellus de obligat. iustit. 2. p. lib. 3. q. 4. sect. 2. quia in utroque casu tollitur vinculum per eundem, qui tale vinculum, & indissolubilitatem matrimonio præstitit, nempe Deum; in primo casu dispensationis per Vicarium suum in terris. In secundo casu professionis solemnis, p Christum Dominum id concedentem professioni, ut latè probat Sanch. lib. 2. de matrimon. disp. 19. nu. 3. Rebellus de obligat. iustitiæ, p. 2. lib. 3. quæst. 4. sect. 3. nu. 29. ubi plures citant.

Si vero opinio Glossæ sit sponsum separari posse ab sponsa, hoc est dissolui sponsalia propter delictum, id est fornicationem, five carnalem, five spiritualem, tunc verè loquitur. Nam per adulterium carnale sponsæ; vel sponsi, dissolventur sponsalia. Ita Abb. cap. Quemadmodum, de iure iurando, num. 4. Paludan. in 4. dist. 27. q. 1. art. 4. casu 1. nu. 17. Brunell. de sponsalib. conclus. 8. num. 4. Menoch. de arbitrar. lib. 2. cent. 5. casu 455. nu. 5. Covar. 4. Decretal. 1. p. cap. 5. initio, num. 2. Vivald. in Candelabr. in 1. p. de spons. cap. 5. nu. 34. Ludovicus Lopez 2. p. instruct. de matrimon. cap. 38. Henriq. lib. 11. de matrimon. cap. 14. nu. 6. Sanches lib. 1. de matrimon. disp. 55. nu. 4. Rebellus de obligat. iustit. 2. p. lib. 4. q. 8. nu. 8. ubi omnes indistinctè loquuntur de fœmina, & de viro. Item tenent communiter DD. cum Sanches num. 3. Rebello nu. 9. de fornicatione spirituali, id est hæresi.

In eadem Glossa. Glossa ait sponsam Christi dici Ec-

clesiam, quia adhuc per delictum separari potest ab ipso, quod intellige non de separatione totalis Ecclesiæ, sed de separatione singulorū per amissionem charitatis; nam ecclesiam universalem separari non posse à Christo p amissionem gratiæ, videtur satis apertè colligi ex promissione Christi Matth. 28. nu. 20. Ecce ego vobiscum sum usque ad consummationem sæculi, ut scite ibi explicat S. Hieronymus, & S. Augustin. lib. 6. de Genesi ad litteram, & tract. 50. in Ioann. Leo Papa epist. 31. & 92. D. Chrysost. in hunc locum. Matt. homil. 91. Prosper. lib. 2. de vocatione gentium, cap. 2. Colligitur etiam ex loco Ioann. cap. 14. nu. 16. Ego rogabo patrem, & alium Paracletum dabit vobis, ut maneat vobiscum in æternum, spiritum veritatis, Ita explicant Cirilus lib. 9. in Ioann. cap. 45. Tertullian. de præscriptionibus, cap. 28. Item colligitur ex Paulo ad Ephes. 64. nu. 13. ubi de Spiritu Sancto ait. Ipse dedit quosdam Apostolos, quosdam vero Prophetas, alios vero Evangelistas, alios vero Pastores, & Doctores in opus ministerij, in adificationem corporis Christi, donec occurramus omnes in virum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi. Vbi premendū est verbum illud occurramus; quod erit in die iudicij, ad quod usque tempus nunquam Spiritus Sanctus separabitur ab Ecclesia; ita supponūt Sanches de matrimon. lib. 2. disp. 13. nu. 1. Rebellus